

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Husitská teologická fakulta

Bakalářská práce

2010

Soňa Chocholoušová

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Husitská teologická fakulta

Bakalářská práce

Hra jako výchovný prostředek v životě postižených jedinců

Games as an educational resource in the lives of handicapped individuals

Vedoucí práce: PhDr. Natálie Dytková

Autor: Soňa Chocholoušová DiS.

Praha 2010

Prohlášení

Prohlašuji tímto, že jsem předkládanou bakalářskou práci zpracovala samostatně, pod vedením PhDr. Natálie Dytkové. Na základě svých dosavadních znalostí a s použitím literatury, kterou jsem uvedla v seznamu použité literatury.

Současně dávám svolení k tomu, aby tato bakalářská práce byla umístěna v Ústřední knihovně UK a používána ke studijním účelům.

V Praze dne 15. června 2010

Soňa Chocholoušová

Poděkování

Chtěla bych, co nejsrdečněji poděkovat paní profesorce PhDr. Natálii Dytkové za její obětavost a čas, který mi při zpracování mé bakalářské práce věnovala. V neposlední řadě za její cenné rady, podněty a připomínky.

Dále bych chtěla poděkovat pracovníkům a zejména klientům stacionáře Papírenská, Praha 6. Za celkovou ochotu při jejich spolupráci.

V Praze 15. června 2010

---

vlastnoruční podpis autorky

Obsah

ÚVOD	7
I. TEORETICKÁ ČÁST	9
1 Význam volného času v životě každého z nás	9
2 Hra jako prostředek k získávání životních zkušeností	10
2.1 Historie hry a hraček	13
2.2 Hra nebo skutečnost	14
3 Význam hry pro všestranný vývoj osobnosti zdravých jedinců a občanů s postižením	15
3.1 Kognitivní vývoj	16
3.2 Vývoj řeči.....	19
3.3 Pohybový vývoj	21
3.4 Smyslový vývoj.....	26
3.5 Sociální vývoj	27
3.6 Citový vývoj.....	27
4 Hra a její dělení	29
4.1 Klasifikace her	30
4.2 Charakter hry.....	31
4.3 Forma hry	32
5 Hra jako výchovný prostředek v životě osob se zdravotním postižením	33
6 Výběr hry či činnosti pro jedince s postižením	35
6.1 Na co je třeba dát pozor při výběru hry pro jedince se zdravotním postižením.....	36
6.2 Organizace hry	37
6.3 Jednání s občany zdravotně postiženými	37
II. PRAKTICKÁ ČÁST	39
1 Úvod k praktické části	39
2 Projekt a jeho popis	40
2.1 Tvorba základní myšlenky a formulace cílů	40
2.2 Specifika cílové skupiny	41
2.3 Stanovení cílů.....	41
2.4 Sestavení programu, dramaturgie akce	42
2.5 Organizace / harmonogram projektu.....	43
2.6 Sestavení realizačního týmu a role v týmu	44
2.7 Tvorba rozpočtu	44
3. Zařízení, ve kterém byla praktická část – daný projekt realizován	45
3.1 Základní informace	46
3.2 Poslání služby	48
3.3 Cíle služby.....	48
3.4 Principy poskytované služby	49
3.5 Denní režim.....	51
4. Realizace hrových činností	53
4.1 Přístup k jednotlivým typům klientů.....	53
4.2 Klienti.....	54
5. Metodické postupy jednotlivých her	55
5.1 Císařovi nové šaty	55
5.2 Ptáčci semenáči	61
5.3 Jak broučci malovali motýla	67
5.4 Nadaný malíř.....	72
5.5 O pejskovi a kočičce	77

5.6. Pšeničná zahrádka a zvířátka z ořechových skořápek.....	82
5.7 Kouzelný náhrdelník	89
5.8 Keramický kohoutek	94
ZÁVĚR.....	98
Resumé	100
Prameny	102
Seznam příloh	104

ÚVOD

Pro svou bakalářskou práci jsem si zvolila téma: *Hra jako výchovný prostředek v životě občanů se zdravotním postižením.*

Život je jako obrovská, složitá hádanka - spleť cest a cestiček, měnících se cílů, překvapivých překážek a slepých uliček. Nikdy nemůžeme s přesností vědět, zda se zdravotní postižení bude týkat našich blízkých nebo dokonce nás samotných.

Řekne-li se slovo zábava, rozptýlení myslí se tím celkový pojem - volný čas. Mnozí si představí jakousi zahradu nebo místnost plnou rozradostněných osob, které si hrají nebo příjemným způsobem tráví volný čas. Za radostí a zábavou je třeba vidět nejen jejich veselé obličejy a úsměvy, ale také i zaměstnání nebo činnost rukou a myslí.

Při psaní této bakalářské práce jsem si stanovila do teoretické části tyto cíle:

- zjistit význam hry z hlediska naplnění volného času
- zjistit obecně význam hry z hlediska pedagogiky volného času a její význam na jedince se zdravotním postižením

V praktické části je mým cílem:

Náplní praktické části je zpracování projektu hrové činnosti pro klienty s mentálním postižením. Obsahem tohoto projektu budou hry, které jsou zaměřené na výrazné zlepšení a samotný rozvoj jemné motoriky, zručnosti a v neposlední řadě i spolupráce a tvořivosti.

Také jsem se snažila, aby dané hry měly smysl i v posilování sociálních dovedností, komunikačních dovedností, kooperativního rozvíjení, sociálního začlenění ve skupině a posílení pozitivní interakce mezi postiženými pomocí vybraných her.

Při práci je nutno brát zřetel na osobnostní charakteristiky jedinců – na jejich individualitu.

Při volbě tématu bakalářské práce jsem již dopředu věděla, že chci pracovat právě s touto problematikou. Hra, jako taková mě zajímá již od doby kdy jsem sama byla malá. Proto jsem se jí rozhodla hlouběji prostudovat a následovně použít v praxi. Zaměřila jsem svojí práci na osoby se zdravotním postižením. Práce s nimi mě vždy

bavila a velice mě těší pocit, že těmto bytostem můžu zprostředkovat svojí práci zábavu a odreagování se od běžného života.

Doufám, že díky realizaci mé práce umožním jedincům prostřednictvím prožitků něco, co by jim přineslo radost a současně nové zkušenosti a poznatky. Domnívám se, že hra v jedincích probouzí tvořivou energii a rozvíjí v nich společenské citění.

Ve své práci jsem se zaměřila především na aktivní zábavu jedinců, a to především osob s mentálním postižením. Pod slovem aktivní zábavu mám na mysli takové hry, které budou jedinci prospěšné např.: v kognitivním, sociálním, citovém a pohybovém vývoji jedince, atd.

Proto jsem se snažila najít taková témata, která jsou pro danou klientelu zajímavá a dovedou v nich vzbudit nadšení, motivaci, představivost a fantazii. V rámci her můžeme přispět k tomu, aby jedinec poznával okolní svět, své kamarády a zejména sám sebe.

Pokud se nám podaří u osob s postižením objevit a zažehnout alespoň jiskřičku tvořivosti, darujeme jim do života neocenitelnou schopnost vidět věci z více stran, postupně přicházet s vlastními, originálními, osobitými náměty a nápady, a podpoříme jejich snahu uplatnit se v běžném životě dnešního moderního světa.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 Význam volného času v životě každého z nás

„Výraz volný čas má krásný zvuk. Vyvolává většinou velmi příjemné představy. Modrý hluboký prostor, bílá křídla ptáků, svoboda pohybu, poklid.

Ve volném čase je možnost věnovat se činnostem, které máme rádi, baví nás, uspokojují, přenášejí radost a uvolňují. Prostě je dělat chceme a můžeme. Volný čas můžeme rozdělit na sféru povinností a sféru volného času.

Volný čas je možno chápat jako opak nutné práce a povinností, dobu kdy si své činnosti můžeme svobodně vybrat, děláme je dobrovolně a ráda, přinášejí nám pocit uspokojená a uvolnění.“¹

Pod pojmem volný čas se běžně zahrnují odpočinek, rekreace, zábava, zájmové činnosti, dobrovolné vzdělávání i dobrovolná společensky prospěšná činnost. Z hlediska dětí a mládeže nepatří do volného času vyučování a činnost s ním související, sebeobsluha, základní péče o zevnějšek a osobní věci, povinnosti spojené s provozem rodiny. Ale i z těchto činností si někdy lidé tvoří svého koníčka, což je zřejmé např.: ve vztahu přípravě (i konzumaci) jídla.

Volný čas představuje specifickou oblast lidského života, přinášející člověku zvláštní prospěch: radost ze svobody, prostor pro tvořivost, uspokojení, radost, potěšení a štěstí. Poskytuje příležitost pro širokou škálu možností sebevyjádření a činností, které v sobě zahrnují prvky tělesné, duševní, sociální, umělecké i duchovní.

---

¹ Pávková, J. a kol., *Pedagogika volného času*. Praha : Portál, 1999. (strana 32)

2 Hra jako prostředek k získávání životních zkušeností

= je to proces, v kterém se člověk jako jedinečná a ryze neopakovatelná bytost učí ovládat svět kolem sebe a porozumět jemu, i sobě samému...

Her je mnoho a mnoho druhů, tak různorodých, logických, zábavných, tvořivých aj., až hra jako samotný pojem ztrácí jasné a vytyčené okraje, jimiž bychom mohli hraní zcela definovat.

Činnost člověka je zároveň souhrn procesů, které člověk vykonává, aby uspokojil své potřeby a zájmy. Je nejvlastnějším projevem života člověka, protože se u ní projevují všechny duševní vlastnosti. Na různých stupních svého vývoje se člověk zabývá různými druhy činností. Podle motivů, cílů a způsobů vykonávání dělíme **lidskou činnost na hru, práci a učení.**

Hrou jedinec poznává celý svět kolem sebe a účastní se na životě, který kolem sebe vidí a prožívá jej, a to formou pro něj přístupnou a zajímavou. Hra má jednak všeobecný význam, jednak význam specifický. Navozuje kladné city, radostnou a šťastnou náladu, čímž je organismus uváděn do příznivého stavu pro všestranný rozvoj. Ve hře člověk získává velmi mnoho nových poznatků a zkušeností z okolního světa, rozvíjí své rozumové schopnosti, zdokonaluje si paměť, cvičí vůli k překonávání překážek, které bude v běžném životě muset řešit. Při společných (kolektivních) hrách se jedinec učí podřizovat své zájmy zájmům celku. Pro všechny tyto důvody se hra stává také velmi významným **prostředkem výchovy**, jehož hodnota je však závislá na usměrňování hry ze strany dospělých.

Hra je činnost, to znamená, že **hra je vyjádřením určitého vztahu osobnosti k okolní skutečnosti**. U člověka souvisí hra s prací, jež se výrazně projeví v obsahu her. Hra tedy souvisí s praxí, s působením na svět. Jádro lidské hry spočívá ve schopnosti odrážet a přetvářet skutečnost.

Člověk řeší mnohé životní situace v modelových situacích, které získal či získává při hře. Hrou se jedinec učí adaptovat se na nové okolní prostředí, vlastně ovládnout samo sebe. Člověk uplatňuje svou fantazii, vnímavost, cit a vůli. Nejdůležitější část hry je její vlastní průběh, ne její samotný výsledek. Hrou si člověk osvojuje svět věcí, lidí a mezilidských vztahů v prostředí, ve kterém žije a vyspívá, a ve kterém bude později žít i jako dospělý jedinec.

Měli bychom si uvědomovat, že správně zvolená hra pomáhá rozvíjet tvořivé způsoby myšlení, vede ke zdravé soutěživosti, ale současně i k relaxaci. Přes svou rozmanitost mají hry vždy něco společného, podle čeho můžeme poznávat hru jako něco, co je nám již předem srozumitelné a důvěrně blízké.

²„Samy hry jsou velice různorodé. Avšak pozorujme děvčátko zaujaté péčí o panenku v kočárku. Chlapce podjatého do budování paláce či hradu ze stavebnice. Dítě udělující houpačce opakovaný pohyb nahoru a dolů. Nebo celou skupinu dětí, jak pronásledují míč na louce, zcela zaujatou jeho nečekanými pohyby. Pozorujme hlouček dívenek odříkávajících do omrzení říkanku rozpočítadla s vypětím, na koho padne osudové slovo. Nebo sourozence vzrušené nad každým vrhem kostek ve hře „Člověče, nezlob se“ či nad každou vnesenou kartou v „Černém Petru“.

S nejrůznějšími hrami se můžeme setkat i ve vyspělejších a organizovanějších podobách, kde se her neúčastní nejen děti, ale i dospělí, a to v plné vážnosti. Vysokou organizovanost mají různá sportovní odvětví, mistrovské zápasy, cirkusové atrakce. A to nemluvím o hazardních hrách, sázkách, rafinovaných karetních hrách, ruletě či loterii. I zde může být patrný rys zaujetí a zápalu pro hru.

Hra nás provází po celý celičkový náš život a to na každém kroku, aniž bychom si to vědomě uvědomovali. Ale čím vlastně hra je a jak se orientovat v nepřehlednosti jejích forem? Takovou otázku si pokládá řada psychologů, pedagogů, sociologů, ale i filosofů.

Hra má zároveň svůj vnitřní smysl, jímž se vyjadřuje osobnost ve své celistvosti. Ve hře vystupuje do popředí nezávislost, svoboda a samostatnost člověka vůči světu. Hraní je vždy smysluplné. Každá i ta sebemenší hra něco znamená a ke každé hře náleží moment, který jí dává smysl. O hře lze mluvit až tam, kde se její smysl úmyslně utváří. Jde především o vnitřní smysl, o vtip hry, který má pro hrajícího jedince jedinečný a neopakovatelný význam.

Účastníci hry v ní žijí intenzivním životem, vkládají do ní všechny své možnosti, rozum a cit. A právě proto, že hry jsou vyjádřením osobnosti, jsou tak rozmanité ve své formě a obsahu. Samotný pojem hry splývá občanům s našim pojmem práce především v tom, že hra je vůdčí, dává uspokojení potřeb a radost, hlavně je-li úsilí korunováno úspěchem. Nikdy nesmíme hru zesměšňovat, nesmějeme se ani výtvořům jedince a ani

---

² BORECKÝ, V.: *Světy hraček*. Praha, MONA, 1982.

jeho chování. To je jedno ze zásadních a nejdůležitějších pravidel hry jako výchovného prostředku.

Smysl hry souvisí úzce s tím, co bývá označováno jako autotelismus³ hry. Hra má svůj cíl a smysl sama o sobě. To je pocíťováno hrajícím v dojmu radosti, napětí a opojení, v okamžiku nejistoty a náhody, které navozují emocionální vyladění do čistého prožitku.

Skákání přes švihadlo na školním dvorku a mistrovství světa v šachu mají jedno společné – obojí je hra. Některé hry se spíše podobají organizovaným sportům a poskytují potěšení, odpočinek, vzrušení a zábavu. Existuje tisíce různých her, které jsou v něčem přece jenom jiné. Ale všechny mají společný cíl: pobavit, potěšit a zaujmout hráče. Existují rovněž hry, pro které si můžeme hrací náčiní vyrobit sami v několika minutách třeba z provázku, párátek, větviček nebo kamínků. Při některých hrách musíme přemýšlet, jiné zase vyžadují fyzickou zdatnost a při dalších potřebujete obojí. Jsou hry, které můžeme hrát sami, některé musí hrát dva hráči a při jiných je legrace jedině tehdy, když se hrají ve skupině.

Jak už jsem uvedla, hra dokáže pobavit, zaujmout, procvičovat nejrůznější dovednosti od koncentrace (soustředění) a jemné motoriky přes paměť a tvořivost, až k sociálním dovednostem. Ale hra dokáže také odreagovat a uvolnit (projev psychologického užitku).

Tvořivé hry mohou rovněž pomoci zvládnout problematické situace a potíže, které mohou vyvolávat poruchy chování, ⁴disharmonické nadání a další obtíže u některých jedinců.

Význam, který přikládali někteří badatelé dětské hry byl velmi různý a trvalo dlouho než se došlo k poznání, že hra je nejdůležitějším psychologickým a pedagogickým prostředkem. Vznikali četné řady teorií hry. Velmi zajímavé a pozoruhodné názory na hru měl i Jan Ámos Komenský. Chápal hru jako přirozenou potřebu jedince pohybovat se, hrát si, protože každý, jak zdravý, tak postižený jedinec touží po tom si hrát. Občany je třeba při hrách podporovat a poskytovat jim potřebnou ochranu před úrazem. Jeho názory se dodnes uplatňují v metodice vedení dětské hry.

Komenský ve hře spatřoval **odraz skutečnosti** hlavně v tom, že se jedinci snaží dělat takové činnosti, které vidí u dospělých lidí a snaží se je napodobovat. Zdůrazňuje výchovný význam her, které podporují zdraví, cvičí smysly zdokonalují zručnost,

---

³ autotelický - z řeckého samoučelný

⁴ disharmonie - nesoulad

pohybové funkce, duševní svěžest a bystrost. „*Lépe je hráti než zahálet, nebo ve hře vždy se mysl něčím zanáší a často brousí*“ (Komenský: Informatorium školy mateřské).

Jedním z nejpodstatnějších a zásadních předmětů celé hry je, vždy byla a bude hračka, jako výchovná pomůcka sloužící k vývoji a rozvoji fantazie, tvořivosti a zručnosti hrajících si jedinců.

2.1 Historie hry a hraček

Zastavme se ještě na chvíli u hry a její historie. Hra provází lidskou společnost již od počátku. Tím je myšleno vznik dějin a narození dítěte. Je nepravděpodobné, že by si lidská „mláďata“ v dobách prehistorických nehrála, spíše je dnes problém říci s čím! Hračky se objevovaly při vykopávkách starých civilizací, ale nelze s jistotou říci, zda šlo o hračky či náboženské obřadní nástroje. Výzkumy to připouštějí, vždyť indiánské kmeny Hopi dávají po ukončení náboženského obřadu figurky svým dětem na hraní, jinak tomu není ani v Evropě, kdy se po vánočních svátcích zvířata a figurky u jesliček stávají pouhými hračkami. Hračky jsou dochovány a uloženy v muzeích, ať již původem z hrobek faraónů, Pompejí a Herculanea či z Dolních Věstonic.

Překvapivá je univerzálnost hraček z různých období a oblastí jejich příbuznosti. Míč znali Egypťané, Číňané i naši Keltové. Hráli si sním i malí Apači a Papuánci. Podobně káča a řehtačka jsou rozšířené v různých formách po celém světě. Obecně jsou rozšiřovány též loutky, původně pohřební figurky a talismany. A ani miniaturní vozíky a loďky. Vedle píšťalek, řehtaček, bubínků a jiných zvukových hraček se objevují i loutky, panenky u děvčat a vojáčky u chlapců. Latinský název pro novorozeně je pupus eventuálně pupa. Tento název se v označení loutek přenesl do řady jazyků (anglicky Puppet, francouzsky Poupée a německy Puppe).

Ve 14. století máme již doklad o loutkovém divadle. A v roce 1413 se objevuje v Norimberku profesionální výrobce panenek, který si otvírá živnost jako Dockenmacher. K mohutnějšímu rozvoji výroby hraček dochází ke konci 16. století. Norimberské dílny dodávají vskutku královské zakázky, jako v případě hraček pro syna Ludvíka XVI. Podobné je to i během revoluce 19. století, kde se značně rozšiřuje sortiment hraček, ale základní tvary a prvky jsou již z velké části určené minulostí.

Hračka je jinak uchopována hrajícím dítětem, jinak historikem, ⁵etnografem či sběratelem hraček. Jinak pedagogem či psychologem, a zcela odlišně výrobcem nebo prodávčem hraček.

Literatura o hračkách je velmi rozsáhlá a nepřehledná. O podstatě hračky se z ní dozvídáme jen zřídka.

2.2 Hra nebo skutečnost

Hra byla součástí společenského života všech národů, o kterých se nám dochovaly zprávy. Holandský univerzitní profesor JOHAN HUIZINGA se fenoménem hry zabýval po řadu let.

⁶Co tedy je (a co není) hra:

Hra je **svobodná**, hra je svoboda. Hra, která není svobodně zvolená a s níž nelze přestat, se mění v absurdní činnost.

Hra **není obyčejný, vlastní život**, je vystoupením do „dočasné sféry aktivity s vlastní tendencí“. Už malé dítě chápe, co je doopravdy a co jen „jako“

Hra je **uzavřená a ohraničená**, odlišuje se od běžného života místem a časem, dobou trvání. Děje se uvnitř určených časoprostorových hranic, má vlastní průběh a smysl v sobě samé.

Lze ji opakovat. Možnost opakování je jednou z nejpodstatnějších vlastností hry, patří k podstatným znakům, kterými se hra odlišuje od „ne-hry“, od „opravdového“ života.

Hra **vytváří řád**, hra je řád a vnáší do nedokonalého, zmateného světa určitou dokonalost, i když jenom na chvíli.

Hra **spojuje a rozlučuje**. Upoutává, přitahuje, to znamená okouzluje. Je plná rytmu, harmonie a umožňuje vnímat a vyjádřit ty nejušlechtlejší vlastnosti, které je člověk schopen prožít (např. vrcholné okamžiky při olympiádě).

Hra obsahuje **prvek napětí**. Časté je i střídání uvolnění a napětí. Určité napětí předpokládá, že se něco musí „podařit“, jak je tomu už u házení šipek. V napětí je nejistota, risk a naděje. Napětí nabývá na významu s tím, jak se do hry dostává prvek soutěže.

---

⁵ etnografie = nauka o chování živočichů a člověka

⁶ ŠIMANOVSKÝ Z.: *Hry pro zvládnutí agresivity a neklidu*. Praha, Portál, 2002.

3 Význam hry pro všestranný vývoj osobnosti zdravých jedinců a občanů s postižením

- a) pohybová hra v krátkém časovém úseku vyrovnává nepříznivý vliv sedavého způsobu života, rozvíjí rychlost a obratnost, sílu, vytrvalost, koordinaci pohybů, zlepšuje krevní oběh, dýchání a podporuje látkovou výměnu
- b) prostřednictvím hry se upevňují a prohlubují, popřípadě vyjasňují souvislosti uprostřed sociální skupiny
- c) motivace hry k stanovenému cíli podporuje vývoj charakterových vlastností a vůle – při hře se jedinec učí vyhrávat a přijímat porážku a neúspěch
- d) podporuje psychické funkce (vnímání, paměť, zaměření činnosti, logické myšlení, sebeovládání, uspokojování potřeb a snižování vnitřního napětí)
- e) hra je nejlepší forma aktivního odpočinku a relaxace

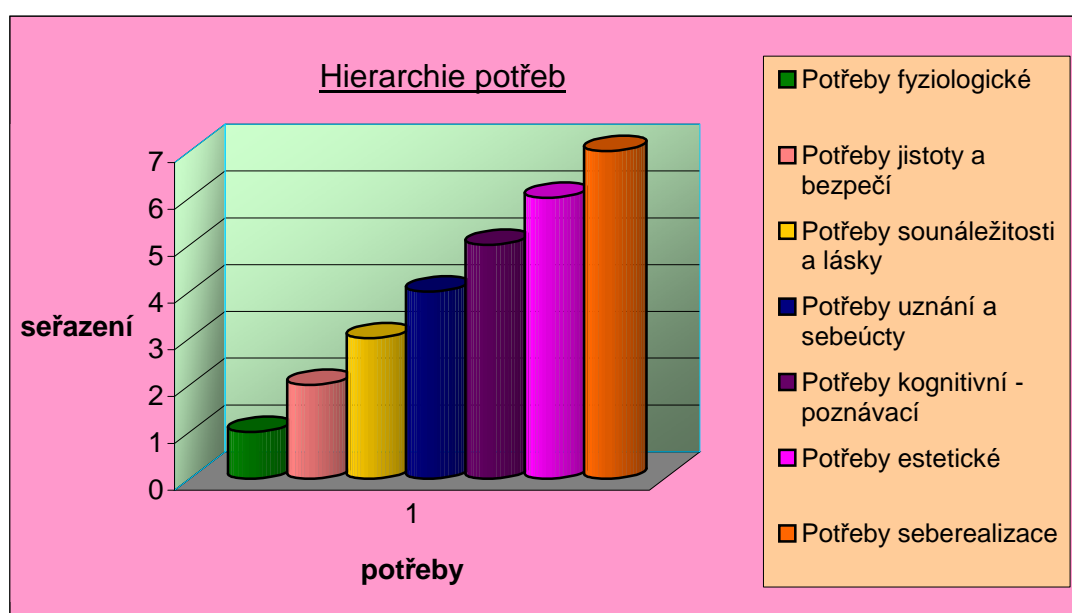
Tohle všechno, je-li hra dobře připravená, se děje bez vědomí jedinců. Hra tedy procvičuje a rozvíjí různé stránky lidské osobnosti. Poskytuje bezmezná množství variant a kombinací dobrovolného a povinného, dítětem chtěného a dospělým požadovaného.

Vychovateli tedy dovoluje zamaskovat své výchovné působení a působit tak nepřímě, aby se výchova stala do určité míry subjektivní záležitostí občana. Umíme-li využít hry tak, že jedinec je stržen do jiného myšlenkového světa, že zapomene na čas, že veškeré své úsilí podřizuje snaze po co nejlepším výkonu, že zvítězí i nad svým přirozeným sklonem k lenosti, pohodlnosti, pak získáváme ve hře neocenitelného pomocníka k upevnění charakteru a formování morálních a volních vlastností jedince.

Zvláštní význam přisuzují hře teorie zabývající se ontogenezí (individuálním vývojem) lidské psychiky, podle kterých je hra stadiem navazujícím na období experimentace (pohybové aktivity zprostředkující postiženému jedinci první kontakty s okolím a vlastním tělem). Biologický význam hry spočívá v postupném zvládnutí potřebných návyků a dovedností v dětském věku (zvládnutí reality experimentem, příprava na dospělé fungování). Kromě nácviku budoucích činností se prostřednictvím dětské hry rozvíjejí i tvořivé schopnosti, hodnotové orientace a důležité složky

socializačního procesu. Utvářející se vliv hry pokračuje i v dospělosti = náhradní uspokojování různých potřeb v životě jednotlivých jedinců.

⁷Vlastní grafické znázornění. Inspirovala jsem se hierarchií potřeb podle psychologa Maslowova. Uvedeno podle Atkinsonová, Atkinson, Smith, Bem.: PSYCHOLOGIE. Praha, Victoria Publishing 1995.

3.1 Kognitivní vývoj

Bádání nad objekty a situacemi, jejich prožívání a zkoušení jedincům zprostředkovává údaje o tom, jak to ve škole chodí, poznávají vlastnosti a význam předmětů, seznamují se s nejrůznorodějšími činnostmi a zjišťují se, že to, co se kolem nich děje, mohou sami ovlivňovat. Kognitivní dovednosti získané v předškolním věku jsou podstatou a základem pro vědomosti a dovednosti získávané ve škole, konkrétně čtení, psaní, počítání a dále i pro pojmové logické myšlení.

Jedinci imitují (napodobují) dospělé již od značně raného věku, kupříkladu se snaží kopírovat různorodé výrazy obličeje nebo vyplazují jazyk. Nápodoba dospělých či

⁷ ATKINSONOVÁ, ATKINSON, SMITH, BEM.: PSYCHOLOGIE. Praha, Victoria Publishing, 1995.

vrstevníků je hodně důležitá dovednost, poněvadž zejména jí se učí nové věci a samozřejmě i nová slova. Opětne tedy opakují, že je základem vývoje a osvojování kognitivních dovedností.

Rozvoj paměťových schopností je klíčový, nejen pro vývoj a rozvoj kognitivních dovedností, například čtení a psaní, ale i pro rozvoj řeči.

Hry a zábavné činnosti:

Měli bychom dopřát jedinci dostatek příležitostí k tomu, aby mohl poznávat věci kolem sebe, hrát si s hračkami, aby zjistil, co všechno dovedou. Na stádiu vývoje přitom nezáleží. Kterýkoliv občan si potřebuje procvičovat to, co se doposud naučil. K tomu účelu je vhodný velký počet věcí a situací, aby co nejlépe pochopil, co vlastně dělá a proč se to či ono děje. Můžeme s nimi stavět věže z dřevěných kostek, kalíšků, plechovek a dalších materiálů.

- Každou činnost či hru provádíme na místě, které je pro ně vyhrazené a vhodné, například jí se u stolu, u kreslení se sedí atd.
- Na seznam aktivit zařadíme i několik her, při nichž musí jedinec chvíli čekat, aby poznal, že všechno nejde hned.
- Hrajme si s bublifukem. Vyfoukneme bubliny a s každým dalším přídavkem chvíli počkáme.
- Opakovaně se zabýváme činnostmi či hrami, které jedince hodně baví a prodlužujeme dobu jejich trvání.

Pokud budeme mít takový pocit, že jedinec zdařile napodobuje různé činnosti, snažíme se ho ve hře posouvat dál a sice ke hrám s fantazií, které všichni známe pod „hra na něco“. Například dáme jedinci prázdný hrneček a naučíme ho předstírat, že z něj pije čaj.

Vybereme několik hraček, na kterých můžeme občanům ukázat, jak se co dělá. Vhodnou pomůckou bývá panenka nebo plyšový medvěd. Příklad: Posadíme medvěda na židli a položíme před něj opravdový hrneček. Zacházíme s předměty tak, jak je obvyklé. Vybízíme jedinci, aby se k nám přidal. Budeme-li vidět, že princip hry pochopil, vyměníme skutečné věci za hračky. Tento druh her můžeme zpestřit jedinci jeho oblíbenými hračkami. Jaké aktivity se nabízejí?

Například:

- *Vaření – se skutečnými kuchyňskými nástroji či s hračkami;*
- *Péče o miminko – naučíme dávat panenku spát do postýlky, dát jí napít z láhve;*
- *Obchody – dáme jedinci tašku, popřípadě košík a naplníme ho pečivem, ovocem a zeleninou, nezapomeneme ani na peníze atd.*

Pro občany s postižením je velice důležitá a prospěšná Waldonova metoda. Tato metoda je pojmenována podle autora Geoffreyho Waldona, pomáhá občanům naučit se základy potřebné pro další kognitivní vývoj, tj. čtení, psaní, počítání, logické a pojmové myšlení. Je obzvláště vhodná pro jedince autistické, tvrdohlavé a pro ty, které upřednostňují zrakovou paměť před sluchovou.

Waldonova metoda je založena na předpokladu, že zásadním stavebním kamenem kognitivního vývoje je schopnost umístování předmětů, řazení, používání nástrojů, přiřazování předmětů, včetně seskupování do dvojic a třídění.

Musíme mít na paměti, že tato metoda pomáhá zlepšovat kognitivní dovednosti, nejedná se tedy o celostní přístup zaměřený na celkový rozvoj. Aktivity doporučené Waldonovou metodou provádíme s jedinci třeba denně, avšak nesmíme zapomenout věnovat se i rozvoji dalších oblastí a činností. Velký důraz klademe na rozvoj řeči a komunikace jako takové.

Jak na to?, průběh metody:

Jedna lekce by měla trvat asi dvacet minut. Pokaždé bychom měli začínat a končit uspořádáním předmětů.

- Jedinec by měl sedět u stolu, my sedíme za ním nebo vedle něj.
- Každý úkol by měl provést nejdříve jednou rukou, pak i druhou. Předměty umístujeme po celém stole, aby se pro ně musel jedinec natáhnout. Snažíme se o to, aby jeho pohyby měly určitý rytmus.
- Nejdříve ukážeme jedinci, co má dělat. Snažíme se pomáhat, jakmile vidíme, že chápe, co má dělat, pomoc omezujeme.
- Pozorně sledujeme jeho pokroky, ztěžujeme a znesnadňujeme mu úkoly, vyžadujeme po něm, aby musel vynakládat větší fyzickou sílu a byl pečlivý.

3.2 Vývoj řeči

Jedinci postupně získávají schopnost ovládat svaly rtů, jazyka a hrtanu, takže brzy zjistí, že nemusí plakat nebo se smát, aby znázornili, co právě chtějí a jak se cítí. Učí se vnímat slova, napodobovat slyšené zvuky a sami používat slova. Používá se název řečový vývoj, ale samozřejmě se nejedná pouze o řeč, ale o jazyk jako takový. Jazyk navíc neznamená pouze naučit se mluvit. Patří k němu i vnímání řeči těla, využívání očního kontaktu a další řada neverbálních projevů. Jedinci brzo pochopí, že oční kontakt je důležitý.

Několik tipů proto, aby nám jedinci lépe rozuměli:

- Mluvme, srozumitelně a jasně. Například: „Co kdybys hodila tu kostku do koše?“, ale „Hod' tu kostku do koše!“.
- Přizpůsobíme způsob vyjadřování rozumové vyspělosti jedince. Svou řeč musíme přizpůsobovat jeho vývoji.
- Jednoduchá spojení a slova opakujeme stále dokola.
- Občané dobře reagují na vysoký tón hlasu.
- Mluvíme s jedincem výrazně. Měníme tón hlasu, abychom si udrželi pozornost jedince.
- Dáváme pozor, aby tón hlasu a výraz obličeje odpovídal obsahu sdělení.
- Při komunikaci přirozeně gestikulujeme.
- Nepřeháníme to s opravováním chyb, abychom jedince neodradili od spolupráce a využívání nových a nových slov.

Zde můžeme také využít metodu Carolyn Smitové. Carolyn Smitová je pedagogická psycholožka, působící ve Velké Británii. Na základě dosažených výsledků vyvinula novou metodu komunikace, která zdůrazňuje potřebu návratu k základům řeči a komunikace jako takové, k očnímu kontaktu a střídání, poněvadž komunikace se může vyvíjet pouze na pevných základech.

Motivy ke hře:

Nejpodstatnější je pozorovat jedince při hraní. Všímáme si toho, co zvládne sám a co rád dělá. Hlavní je získat prostředek, který bude pomáhat řečovému vývoji. Až

odhalíme jeho nejoblíbenější aktivitu, pořídíme si podobné či stejné hračky, s nimiž si jedinec při dané aktivitě hraje, abychom ho mohli napodobovat. Přesně napodobujeme, co jedinec dělá. V žádném případě ho neopravujeme a nenutíme dělat něco jiného. Cílem je získat jeho zájem a tím docílit spolupráce s ním.

Jedinec se bude nejdříve dívat, co děláme, bude zmatené. Výsledkem bude tedy oční kontakt. Tento postup opakujme a snažme se docílit toho, aby se oční kontakt prodlužoval. Postupně se začneme střídat. *Např.:* Jedinec hodí kostku do nádoby a podívá se na mě. Čeká, až také hodím kostku dovnitř. Takže hodím kostku do nádoby a podívám se na něj. Tím mu dávám najevo, že je na řadě a čekám až udělá to samé.

Až se takto naučíme dobře spolupracovat, můžeme začít sebe nahrazovat stejně starým jedincem. Podstata zůstává stejná. Cílem je naučit občana komunikovat s vrstevníky.

V řečovém projevu dítěte ve hře si všímáme:

1. artikulace hlásek při mluvení;
2. skladby řeči;
3. slovní zásoby;
4. obsahu toho, co dítě sděluje;
5. sociálního užití řeči.

Z rozhovoru na určité téma můžeme snadno zjistit, zda je slovník jedince chudý, nebo bohatý a rozvinutý, jak dokáže vyjádřit své nálady a city i navázat kontakt s druhými.

V oblasti senzomotoriky si všímáme způsobu a kvality vnímání různých podnětů (zrakových, sluchových), koordinace zrakového vnímání a pohybů, zejména postupného zdokonalování koordinace (souladu) pohybů ruky kontrolované zrakem, která je důležitá pro kreslení a psaní.

3.3 Pohybový vývoj

V této kapitole se budu zabývat nejrůznějšími aspekty těla, jeho svaly a pohyby. Rozdělila jsem tuto kapitolu na část o hrubé motorice, která se týká velkých svalových skupin a jemné motorice, zabývající se drobnými pohyby, např. prstů rukou.

Vývoj motoriky

A. HRUBÁ MOTORIKA

představuje pohyby celého těla, pohyby velkých svalových skupin. Jde o ovládání a držení těla, koordinaci horních a dolních končetin a rytmiizaci pohybů.

Někteří občané s postižením se musejí přesvědčit o tom, že se nové činnosti nemusí bát. Nesmíme na ně chvátat. Na jedince, kteří mají nějaké ochrnutí, je třeba zvýšeně dohlížet. Měli by mít možnost procvičovat si při hře celé tělo. Vždy musíme zvážit, zda je činnost vhodná, nevhodná.

Je-li možnost, navštívujeme s jedinci speciální prostory pro lezení a hraní. Například sem patří skákací hrady, bazény.

Pro procvičování hrubé motoriky je velmi vhodné plavání. Ať se jedná o cákání, koupání nebo skákání, je to pro jedince velmi prospěšné, jelikož při tom procvičuje a zpevňuje svaly. Ve vodě je každý pohyb namáhavější.

Také sem patří jízda na koni, nebo-li dnes hojně používaný název hippoterapie. Tento druh pohybu je pro jedince velmi prospěšný. Při jízdě na koni musíme zapojit každý každičkový sval. Podpora tělesného vývoje – zpevňování svalstva trupu, zlepšuje se držení hlavy, trénuje se i pohotovost, jedinec se seznamuje s rytmem chůze, procvičuje si správné držení rovnováhy a prostorovou orientaci.

B. JEMNÁ MOTORIKA

Jemnou motorikou se rozumí pohyby ruky, uchopování a manipulace s drobnými předměty. Je zajišťována malými svalovými skupinami.

Jemná motorika zahrnuje:

- grafomotoriku – pohybová aktivita při grafických činnostech
- logomotoriku – pohybová aktivita mluvních orgánů při artikulované řeči
- mimiku – pohybová aktivita obličeje
- oromotoriku – pohyby dutiny ústní
- vizuomotoriku – pohybové aktivity se zpětnou zrakovou vazbou

Během prvního roku života dítěte je správný a včasný rozvoj hybnosti ukazatelem tělesného a psychického zdraví. Každý nově zvládnutý pohyb je pro dítě dalším prostředkem k poznávání světa a získávání zkušeností. Tělesný i duševní vývoj postupuje od narození do jednoho roku prudkým tempem. Dítě se naučí ovládat hlavičku, trup, horní a dolní končetiny, postupně se převrací ze zad na bok, pak na břicho, z břicha na záda, leze, aktivně sedí. Potom se pokouší o první krůčky nejprve stranou, pak vpřed s oporou, s držením za ruku a nakonec zkouší samostatné kroky.

Vývoj jemné motoriky

V novorozeneckém období (od narození do jednoho měsíce) jsou pohyby dítěte spontánní a reflexní. Vložíme-li dítěti do dlaně prst, pevně jej sevře. Jde o uchopovací reflex, který je neúmyslný a mizí v pátém až šestém měsíci.

Kojenecké období trvá od jednoho měsíce do jednoho roku. Po druhém měsíci dítě otevírá pěstičky a začíná pozorovat vlastní ruce. Asi od třetího měsíce začíná ruce zkoumat ústy i očima. V brzké době se dítě prvně pokouší udeřit do předmětu bližší rukou.

V prvních polovině roku je vývoj koordinace oka a ruky stejně důležitý jako ve druhé polovině nácvik lezení a chůze. Dítě začíná používat ruce a oči odděleně – sahá na předmět, aniž by se na něj dívalo, a dívá se na něj, aniž by se ho dotýkalo. Musí

spojit pozorování a dotýkání, aby se naučilo dotknout a vzít si, co vidí a stalo se tak aktivním účastníkem života. Mezi třetím a čtvrtým měsícem činí dítěti uchopování věcí ještě potíže. Často se zmýlí v odhadu a sevře ruku dříve, než se k hračce dostane.

V šestém měsíci dítě uchopuje tzv. hrabavým, dlaňovým úchopem, kdy používá čtyři prsty s vyloučením palce. Během sedmého a osmého měsíce začíná k úchopu a držení věcí používat prsty. Dříve dítě zvedalo malé předměty celou rukou, od devíti měsíců se je učí přibližovat tím, že je sevře ukazováčkem a palcem. Palec se dostává do opozice proti ostatním prstům, a tím je dítě schopno klešťového úchopu. Mnohem náročnější než uchopování je pro dítě záměrné pouštění předmětů, které dítě zvládá kolem desátého měsíce.

V období batolete (od jednoho do tří let) se manipulace s předměty stává smysluplnou, dítě napodobuje a později konstruuje. Koordinace pohybu ruky začíná být přesnější a diferencovanější. Batole mezi prvním a druhým rokem rádo drží lžičku a samo pije z hrnku. Umí dát na sebe dva až čtyři předměty. Ve dvou letech udrží hrnek v jedné ruce. Při svlékání umí rozepínat velké knoflíky a rozevírat velké zipy. Při držení tužky užívá dlaňový úchop – držení v pěsti. Postaví na sebe čtyři až šest předmětů. Období mezi třetím a šestým rokem označujeme jako předškolní věk. Vývoj se zpomaluje, je plynulejší, mezi dětmi se vyhraňují první rozdíly. Pohyby dítěte jsou hbitější, plynulejší a koordinovanější. Ve třech letech se může začít projevat, která ruka je dominantní. Dítě už nedrží tužku celou dlaní, ale mezi ukazováčkem, prostředníkem a palcem, jde o tzv. úchop špetkou. Prohlíží-li si dítě knihu, dokáže otáčet stránky po jedné. Rádo si hraje s plastelínou a oblíbenou činností je také stavění z kostek.

Ve čtyřech letech již postaví věž z deseti a více kostek. Umí již také postavit bránu z pěti kostek a v pěti letech schody. Kolem čtvrtého roku začíná být zcela zřejmé, která ruka je dominantní. Dominantní ruka se uplatňuje především při složitějších činnostech, které jsou náročné na koordinaci a přesnost. Díky neustále činnosti a pohybu se motorika stále více zdokonaluje. Pětileté dítě již dobře zachází s tužkou a dokáže stříhat nůžkami podél linie, i když zatím nepřesně. V šesti letech je dítě zručnější, má lepší koordinaci oka a ruky. Baví ho výtvarné a rukodělné práce. Umí si zavázat tkaničky – některé děti však s tkaničkami dosud zápasí. Pro období

předškolního věku je důležitá správná volba hraček a stavebnic. Vhodné jsou různé mozaiky, kostky, lega, stavebnice a další.

Jedinci, kteří nemají plnou kontrolu nad svaly ruky, je třeba co nejvíc podněcovat k aktivitám, při nichž budou ruce hodně používat, aby se naučili svaly na rukou ovládat a rozvíjeli jejich obratnost.

⁸**Rozvoj jemné motoriky**

„Rozvoji jemné motoriky napomáhají každodenní činnosti, sebeobsluha, manipulační hry, tvořivé a rukodělné činnosti. Nejlepším tréninkem jsou drobné práce (zašívání, přišívání, přebírání, zpracovávání těsta, prostírání, namotávání, úklidové utírání, pletí na zahrádce atd.).

Z hraček je vhodné vybírat stavebnice, mozaiky, puzzle. Pro rozvoj tvořivosti je velice výhodné, pokud se dítě samo může spolupodílet na výrobě svých hraček. Pro činnosti rozvíjející jemnou motoriku je vhodné, aby mělo k dispozici zásobu různých materiálů – přírodnin (kamínky, šišky, kaštiny, ...), odstřížky látek, barevné papíry, korálky, kuličky.“

Činnosti rozvíjející jemnou motoriku:

- skládání kostek – vlaky, mosty, vyšší věže, hrady;
- skládání mozaik, zasouvání kolíčků do otvoru – nejdříve používáme mozaiky s většími korálky, kolíčky, postupně volíme drobnější materiál. Při práci rozvíjíme uchopování špetkou prstů;
- vkládání kuliček, korálků do lahví;
- navlékání korálků, knoflíků, těstovin, matiček, rozstříhaných slávek. Zvyšujeme přesnost při zacházení s jemnými předměty, koordinaci obou rukou při trefování do otvorů;
- stavění řad (vlaků) z knoflíků, korálků a přírodních materiálů. Řady mohou mít předlohu postavenou dospělým, v řadě se mohou pravidelně střídát určité skupiny – barvy, velikosti, tvary, materiály. Mezi skupinami můžeme dodržovat i pravidelné mezery, třídít je podle materiálů, velikostí, barev;

---

⁸ BEDNÁŘOVÁ, J. – ŠMARDOVÁ, V.: *Rozvoj grafomotoriky*. Brno, Computer Press, 2006.

- práce se stavebnicemi, různost stavebnic – vhodné je se vzrůstající koordinací pohybů postupné zmenšování jednotlivých dílů;
- šroubování – uzávěry lahví, větší šroub a matka...Je vhodné, aby šroubování lahvíček nebylo samoučelné, proto uvnitř můžeme něco uchovávat, třídít apod.;
- montování, práce s nářadím – lze využít dětského nářadí ke šroubování, zatloukání kladívkem apod.;
- házení na cíl – míčky do krabice, knoflíky do misky, kroužky na tyč;
- provlékání šňůrek otvory nejrůznějších tvarů – můžeme využít koupěných dřevěných hraček či knížek;
- uzlování na šňůrkách – nejprve udělat jeden uzel, posléze určitý počet uzlů vedle sebe, postupně se naučit odhadovat a udržet vzdálenost mezi jednotlivými uzly, spojit uzlem tkaničku do kruhu, spojit dva provázky, udělat řetěz z krátkých provázků;
- přišívaní velkých knoflíků, prošívání látky nebo papíru jehlou s tupým hrotem;
- výroba řetězu z kancelářských sponek;
- vytváření tvarů z měkkého drátu;
- úkony spojené se sebeobsluhou – zapínání knoflíků, zipů, zapnutí přezky, navlékání ponožek, ...;
- oblékání panenek, plyšových hraček;
- pomoc při každodenních činnostech v domácnosti – hnětení tvarů z těsta, vykrajování, míchání, krájení zeleniny, přesypávání, používání kolíků na prádlo – věšení kapesníků, oblečků pro panenku;
- listování v knize po jednotlivých listech;
- motání klubíček z vlny;
- modelování – z plastelíny, hlíny, těsta a dalších materiálů: hmotu mačkat, uždibovat, slepovat, hloubit v ní různě velké otvory, válet váleček, vytvářet krouživý pohyb při modelování koule;
- obtiskování – využít razítek s dětskými motivy, vlastní výroba tiskátek;
- mačkání papíru – výroba větších i malých koulí;

3.4 Smyslový vývoj

ZRAK – Zrakové ústrojí řadíme při vývoji k nejvýznamnějším smyslům, poněvadž má nejdůležitější vliv na to, co se učíme a jak toho dosáhneme. Mezi zrakem, schopností manipulovat s předměty a vnímáním světa kolem nás je navíc značně bezprostřední spojitost.

Jedinci postižení po stránce smyslové a to zrakové sféry obvykle mají zbytky zraku, takže je více než žádoucí, aby je uměli co nejlépe využít. Musíme se co nejvíce snažit podněcovat vnímání zrakem. I jedinci s jiným postižením, než zrakovým často potřebují povzbudit k tomu, aby si věci prohlíželi a natahovali se pro ně.

Pro hru:

- Upřednostňujeme světlou a dobře osvětlenou místnost
- Upřednostňujeme velké hračky, protože ty malé jsou hůře viditelné a špatně se s nimi manipuluje.
- Barevné hračky jedince snáz upoutají. Je vhodné začít protikladem černé a bílé, poté se doporučuje červenou a žlutou. Vhodné jsou i svítivé barvy (svítivá žlutá, zelená).

SLUCH – V tom případě, že máme občana s postižením sluchu, dbáme především toho, mluvíme-li na jedince, nesmíme od něj daleko odcházet a snažíme se stoupat si před něj. Nejdříve ze všeho musíme získat jeho pozornost, navážeme oční kontakt. Ten je obzvlášť důležitý pro jedince se sluchovým postižením.

Vnímání zvuků, jejich lokalizace a rozšiřování se vyvíjí s věkem. Náhlý, nečekaný zvuk jedince vyleká, zareaguje obranným reflexem.

Pro hru:

- Schováváme hračky vydávající zvuky
- Zpíváme si, přednášíme říkadla a doprovázíme pohyby
- Hrajeme si s jedinci spolu s hudebními nástroji a zvukovými hračkami

CHUŤ – Prvním „průzkumným orgánem“ jsou ústa, protože představují nejcitlivější část těla. Jedinci přicházejí na svět s preferencí sladké chuti. Po celý život se jedinec seznamuje s ohromným množstvím chutí.

3.5 Sociální vývoj

Jedinec se projevuje jako společenská bytost od samého narození. Nechce být samo, ale chce se nechat utěšovat a být v blízkosti lidí, které má rád a to zvláště matky. Sociální vývoj začíná v okamžiku, kdy jedinec vezme na vědomí, že je jedinečná bytost, která není součástí ani matky, ani jiné osoby, ale má svou vlastní identitu. Jakmile si člověk uvědomí svojí individualitu, svébytnost, může začít osvojovat dovednosti potřebné pro život ve společenství lidí, které pro něj zprvu představuje rodinu, příbuzné, kamarády, lidi ze sousedství. Jedinci se musí naučit komunikovat s ostatními, dělit se o věci, brát ohledy na druhé a řídit se všeobecně přijímanými pravidly mezilidského styku.

Jedinci přicházejí na svět s různými vlastnostmi. Někteří jsou stydliví a společnost druhých lidí příliš nevyhledávají, jiné bez kamarádů neudělají ani krok a dokážou se bavit s každým. Osobnost jedince bychom měli vždy respektovat, měli bychom jí dovolit se přirozeně vyvíjet, nikoli se ji snažit násilně měnit.

Pro hru

- Odměňujeme jedince za snahu a úsilí. Pochvalu se nebojíme přehnat, aby si uvědomilo, že skutečně udělalo něco zaslouženého.
- Měli bychom se soustředit na hry, které ho baví a má je rád. Tímto způsobem totiž lépe docílíme toho, že si uvědomí důležitost komunikace s námi.
- Je dobré si sednou spolu s jedincem před zrcadlo a dělat různé grimasy, šklebíme se a děláme různé pošklebky.

3.6 Citový vývoj

Co představuje citový vývoj? Citový neboli emocionální vývoj je v prvních letech života spojený s uvědomováním si sebe samého. Jedinec se učí, že je samostatný jedinec, že má své vlastní tělo, jméno, že může ovlivňovat své okolí. S postupem času pozná, že lidé prožívají v různých situacích různé pocity, bude se učit, jak s nimi má nakládat.

Každá bytost potřebuje lásku a bezpečí. Potřebuje někoho, kdo uspokojuje jeho potřeby. Potřebuje vyrůst v milujícím a bezpečném prostředí, v němž se cítí spokojeně; vědět, že lidé, s nimiž ho obývá, jej mají rádi. Pak se troufají zkoušet nové věci, dělat chyby a učit se z nich.

Jedinci by neměli být neustále ze strany rodičů a dalších pečovatелů nadměrně chráněni a sledováni (tzv. hyperprotektivita), neměli by být neustále zahlcováni nekonečnou láskou. Potřebují totiž prostor pro osamostatňování se od rodiny.

Pro hru

- Hrajeme si s jedinci hry, při nichž mají za úkol rozdělovat věci mezi lidi a hračky.
- Nezapomínáme na napodobování hry. Vymyslíme vhodný scénář, abychom jim ukázali, jak to vypadá, když je panenka špatně; co se stane, když panenka spadne.
- Udělá-li jedinec něco, co má vliv na city jiných, vysvětlíme mu to: „Strčil jsi do Filípka a on spadl. Teď pláče. Chudák Filípek.“
- Sami vyjadřujeme emoce a jedinci o nich vyprávíme.
- Snažíme se prohlížet si knihy, ve kterých jsou obrázky různých lidí, jak prožívají různorodé emoce a povídáme si o nich.

4 Hra a její dělení

⁹ „V každodenní pedagogické praxi a hra nenahraditelným prostředkem výchovy. Jejím používáním navozujeme situace, příběhy, děje, role, ve kterých se jedinec či skupina rozvíjí a roste vědomostně, dovednostně, ale především zkušenostně. Hra je prostředkem, kterým ověřujeme své teoretické poznatky, úroveň dovedností, životní zkušenost a provazujeme je s vědomím použitelnosti v životě.

Hra přispívá k růstu a rozvoji osobnosti jedince. Hru chápeme jako jeden z nejideálnějších prostředků harmonického rozvoje osobnosti. Výchovné cíle jsou pak hodnotou, pedagogickým potenciálem, ke kterému směřuje aktivní usilování – konání pedagogů. Výchovné cíle jsou odpovědí na otázku, které složky, části osobnosti člověka se hra dotýká, kterou hra rozvíjí, procvičuje a mobilizuje. Hry dělíme podle výchovných cílů na hry rozvíjející:

- **Jazykovou inteligenci** – srozumitelné vyjadřování, schopnost vysvětlovat, vyprávět souvislé příběhy.
- **Hudební inteligenci** – schopnost vnímat tón a rytmus, zapamatovat si melodii, aktivní provozování hudby.
- **Matematicko-logickou inteligenci** – výroková logika, práce s čísly, kombinační schopnosti.
- **Prostorovou inteligenci** – schopnost představivosti originálních, nových objektů, obrazů a tvarů.
- **Pohybovou inteligenci** – tance, zvládnutí technik různých sportů, pohyblivost, manuální zručnost a šikovnost při zacházení s předměty.
- **Intrapersonální inteligence** – vyznat se sám v sobě, být v kontaktu se svými pocity a emocemi a s iracionálními psychickými obsahy, rozlišovat mezi nimi rovněž používat informace o nich k usměrňování vlastních akcí.
- **Interpersonální inteligence** – schopnost všimnout si potřeb a záměrů jiných jedinců a porozumět jim, sledovat jejich náladu a temperament jako způsob přisuzování jejich chování v nových situacích, schopnost vcítění se.
- **Vztah k přírodě** – ke všemu živému, schopnost vnímání celku.“

---

⁹ HANUŠ R. – CHYTILOVÁ, L.: *Zážitkově pedagogické učení*, Praha, Grada, 2009.

Další třídění her:

Hry je možno dělit podle různých kategorií. Například hry v místnosti, na hřišti, ve městě a v přírodě. Většinou se uvádí toto dělení:

1) hry tvořivé

- a) konstrukční – výrobky, skládky, stavby, modely
- b) úlohové (rolové) – na někoho, na něco

2) hry s pravidly:

- a) pohybové
- b) sportovní
- c) terénní
- d) rozumové
- e) didaktické
- f) rekreační

Umět si hrát, vymýšlet a kombinovat stále nové a nové hry. Obměňovat ty ohrané a stále hledat v různých pramenech. To je úděl všech těch, kteří se zabývají volným časem občanů. Není nic krásnějšího, nežli spokojený usměvavý jedinec.

4.1 Klasifikace her

Široká stupnice různých variant a hodnot dětské hry velmi komplikuje určení přesné kvalifikace her. Existuje dělení her podle toho, který psychologický proces se v ní dominantně uplatňuje.

Psychologické dělení her vychází ze hry jako základní činnosti jedince, tj. hraní si s něčím, někým, na někoho nebo na něco.

Rozdělují se čtyři základní druhy her:

FUNKCIONÁLNÍ HRY

V těchto hrách jde hlavně o uplatnění různých funkcí rozvíjejících se orgánů, nejvíce pohybové a opěrné soustavy, pohybů těla, hlavy apod. Je to např.: lezení,

chytání předmětů apod. Tyto hry z nejvíce převládají v prvním roce, potom mají sestupnou tendenci. Napomáhají získat koordinaci různých částí těla a pohybů.

RECEPTIVNÍ HRY

Přijímání předmětů zvenčí je základem těchto her. Uplatňuje se v nich zejména smyslové vnímání – zrak, sluch, hmat atd. Náplní je např.: prohlížení obrázků, poslouchání zvuků, patří sem i divadlo a film. Uplatňuje se až po prvním roce, svůj vrchol mají asi v pátém roce.

ÚLOHOVÉ (FIKCIONÁLNÍ) HRY

Hlavním rysem takovýchto her je především to, že jedinec přijímá určitou úlohu, vžívá se do situace jiné osoby, popřípadě předmětu. Snaží se uskutečnit počínání této osoby či předmětu. V těchto hrách je potřeba zapojení více osob s určitými úlohami, vzniká tak tzv. hra kolektivní. (Charakteristické úsloví „Já jsem jako...“)

KONSTRUKTIVNÍ HRY

Hlavní a tou největší podstatou je vytváření z daného materiálu cosi, co se projeví jako výsledek záměrné činnosti jedince. Tyto hry jsou jakýmsi základem pracovní činnosti. Zahrnují činnost, při níž jedinec rozvíjí svůj smysl časově-prostorový, smysl pro řád, rytmus, symetrii, tvořivost a fantazii. Nejoblíbenější hry jsou hry s kostkami a hlavolamy.

4.2 Charakter hry

Je stručný souhrn popisující hru z hlediska rozpracovanosti a závaznosti pravidel. Podle tohoto kritéria rozeznáváme hry:

- S úplnými, podrobně vypracovanými, závaznými pravidly.
- Málo strukturované (libreto a část pravidel nebo jeho návrh pravidel, popis postav, časového horizontu).
- Nestrukturované (jen libreto, často s popisem jedné dějové linky či popisem jen postav bez pravidel).

4.3 Forma hry

„¹⁰Je obecná definice popisující výstižné a příznačně podstatné a specifické znaky, hlavní formy a rysy hry a současně vysvětluje zapojení jedince či skupiny ve hře.

Podle tohoto kritéria rozeznáváme následující hry:

- **Iniciativní hra** je jasně definovaný fyzický nebo duševní úkol, který má jedinec, skupina, tým splnit. Je to tedy problémový přístup, ve kterém je položena otázka a není dána odpověď.
- **Simulační hra** využívá simulovaného prostředí a atmosféry ke vstupu účastníka do určité sociální role. Je určena k tréninku specifických dovedností, které vedou k řešení dané situace v reálném prostředí.
- **Inscenační hra**. V tomto typu her jsou účastníci stavěni do situací, ve kterých je soupeřem každý jen sám sobě. Nejde o vyřešení dané situace, ale o proces řešení a jeho dopad na účastníky.
- **Dramatická hra** je založena na mezilidském kontaktu, komunikaci, setkávání jedinců a skupin v nejrůznějších situacích, kde na sebe vzájemně působí. Skupiny a jedinci se střetávají ve svých motivech, potřebách, přáních, také cílech a vytvářejí tak děj, do kterého každý účastník různou měrou vstupuje.
- **Psychodrama** pracuje s vyšší psychickou zátěží, je to přísně individuální, subjektivní a spontánní záležitost. Lze hrát sebe v určitých situacích, vyjadřovat své pocity, zobrazovat jiné osoby. Využívá se také princip výměny rolí. Psychodrama patří do rukou odborně vzdělaného odborníka – psychologa.
- **Sociodrama** je hraní rolí v situacích, které zahrnují normy dvou nebo více skupin nebo struktur s cílem porozumět jim, vcítit se do nich, pochopit je. Sociodrama se může orientovat na současné problémy, na minulé tak i na budoucí. Jeho jádrem je důkladná znalost vstupních údajů o obou pólech sociodramatu.
- **Cvičení**. Zde prakticky učíme, získáváme a rozvíjíme, procvičujeme také prověřujeme, případně upevňujeme dovednosti, vědomosti nebo návyky účastníků.“

---

¹⁰ HANUŠ R. – CHYTILOVÁ, L.: *Zážitkově pedagogické učení*, Praha, Grada. 2009

5 Hra jako výchovný prostředek v životě osob se zdravotním postižením

V této kapitole bych se chtěla zabývat především všeobecnými otázkami, které se bezpochyby týkají i každého občana s postižením. Nesmím zapomenout na volbu vhodného prostředí při činnostech a hrách, ale také na to, jak vhodně vybrat nebo přizpůsobit činnost či hru tak, aby jedinec byl v těchto aktivitách co nejvíce úspěšný a cítil se potřebný a nepostradatelný. Neodmyslitelnou a mnohdy nejpodstatnější součástí každé hry a činnosti je samotná motivace, z tohoto důvodu bych se v této kapitole jí a nejrůznějším skutečnostem typických a charakteristických pro občany s postižením chtěla věnovat.

Hra je neodmyslitelnou a velmi nezbytnou součástí lidského života, provází člověka až do světa dospělých a mnohdy až do stáří.

Pokud se vyskytne otázka: „dospělý a hrát si?“, tak odpověď není k smíchu a vypovídá o tom, že i dospělý člověk si rád hraje a různým hrám věnuje náramně mnoho času. Dospělý se však často snaží dát hrám jistou podobu důležitosti a nerad si přiznává, že si hraje. Hra je nejefektivnější formou učení. Při hře člověk projevuje tvořivost, fantazii a svoji aktivitu a dává na obdiv své kvality a vlastnosti způsobem velice bezprostředním a jen těžko simulovatelným. Hra a metoda hry je odrazem osobnosti jedince a nezáleží, jestli jde o dítě nebo dospělého či dokonce seniora.

Občané s postižením, ale nejen oni se lehce nechají rozptýlit činnostmi a předměty kolem sebe. V případě, že je navíc činnost, kterou mají vykonávat nebaví, eventuálně jim udržení pozornosti znesnadňuje jejich zdravotní stav, chytají se kdejaké příležitosti dělat něco jiného. Hlavně z toho důvodu je zapotřebí občanům s postižením vytvořit takovou atmosféru, v které by měli pokud možno optimální podmínky ke hře a činnostem.

Rozptylování pozornosti je častým oříškem při hrách a činnostech, měli bychom se soustředit na to, aby před každou touto hrou či činností byla místnost, v které se bude činnost odehrávat řádně uklizena, zejména všechny nepotřebné věci a hračky. Nezandáme pouze věc či hračku, kterou budeme pro hraní potřebovat. To zapříčiní zejména to, že jedinec bude přelétat od jedné věci k té druhé a nebude schopno se řádně soustředit. Máli jedinec, s kterým si hrajeme velké problémy s udržením pozornosti, je pro ně charakteristické neustálé hraní si a rozptýlení takřka vyhledává, musíme si

místnost, v které si hrajeme vybavit pouze těmi nezákadnějšími a nejpotřebnějšími pomůckami.

Podstatnou součástí přípravy činnosti je správné načasování. S jedincem si můžeme hrát především tehdy, jestliže je řádně odpočínuté, harmonické, tím myslím klidné, nemá-li hlad a především také, když my sami máme dostatek energie, chuti a nálady na hraní. Nejlepší je si zvolit dobu tím způsobem, aby nás při hraní nikdo s největší pravděpodobností nerušil a také, kdy nemáme hlavu plnou něčeho naprosto jiného.

Značně důležitou součástí a to především pro osobu s postižením zraku je nezbytné dostatečně silné a ostré světlo. V opačném případě ani nemůžeme rozvíjet zrakové schopnosti.

Koncentrování taktéž znesnadňuje i puštěná televize nebo rádio. Za podmínky, že chceme, aby se jedinec naprosto soustředil, musíme vypnout veškeré zbytečné zvuky. Jestliže si hrajeme s jedincem, jenž má poruchu sluchu či řeči, je ticho pro činnost nesmírně podstatné a důležité, poněvadž se jedinec potřebuje plně soustředit na to co říkáme, a to mu kupříkladu hudba značně ztěžuje.

6 Výběr hry či činnosti pro jedince s postižením

Výběr hry musíme podřídít celé řadě podmínek. V první řadě je to smysl hry, zda je hra zábavná, nebo zda sledujeme výchovný cíl. Hra musí být rušná, vtipná, napínavá a zajímavá. Musí strhnout celou skupinu. Hra musí odpovídat věkovým hranicím a rovněž mentálním hranicím jedinců. Musí odpovídat zdravotnímu stavu. Nesmí hráče vyčerpat, musí vést k celkovému osvěžení. Musí mít jasná, přesná a co nejjednodušší pravidla.

Pro každou hru musíme správně odhadnout, zda je pro její uskutečnění ta správná atmosféra a chuť hru si zahrát. Hru nesmíme hrát do omrzení, musíme odhadnout moment, kdy hru ukončit.

Velice záleží na správném a spravedlivém rozdělení hráčů. Každý jedinec musí dostat šanci a příležitost při hře vyniknout a stát se zřetelným. Vybíráme takové kombinace her, aby si každý z jedinců „zahrál“. Hra musí být přizpůsobena hráčské zkušenosti skupiny (každá skupina si nedovede hrát, i tomu se musí jako celek učit). Neméně podstatné je dodržování bezpečnosti při hrách, tzn. volba vhodného místa, postupu a náročnosti. Hru můžeme dobře zvolit i podle struktury osobnosti, tak aby hra jedinci padla tzv.: „na míru“.

Struktura osobnosti:

- 1) choleric – *nedůtklivý, neklidný, agresivní, vznětlivý, impulsivní, rychle přizpůsobivý, optimistický, aktivní*
- 2) sangvinik – *společenský, přístupný, hovorný, veselý, nenucený, čilý, bezstarostný, povrchní, vede, řídí*
- 3) flegmatik – *pasivní, pečlivý, mírumilovný, spolehlivý, náladově vyrovnaný, klidný, ovládá se*
- 4) melancholik – *náladový, úzkostlivý, rigidní, strážlivý, rezervovaný, tichý, nespolečenský, pesimistický*

6.1 Na co je třeba dát pozor při výběru hry pro jedince se zdravotním postižením

Hra nebo úkol musí odpovídat vývojovému stupni jedince. Mladšímu jedinci se dává materiál (v širším slova smyslu) k poznání a vyzkoušení. Když jedinec neví, co si s ním má počít, nesmí se nutit nebo kárat, je třeba mít trpělivost, což u občanů se zdravotním postižením je jednou z nejpodstatnějších vlastností, která vede k vytouženému cíli. Můžeme se k úkolu později vrátit.

Když si jedinec činnost vyzkoušel, můžeme mu dát lehčí a širší úkoly (ohraňované jeho zkušenostmi a výsledky). Dáme mu tak podnět k intenzivnější účasti na jedné části úkolu, k větší koncentraci (soustředěnosti) a přemýšlení. Když upozorujeme, že se jedinec potě, co materiál poznalo, chová místo konstruktivně - destruktivně, tzn. materiál jen tak nesmyslně ničí a nic nevytváří, musíme se opatrně pokusit vzbudit v jedinci nějaké vlastní nápady.

Hra nebo úkol nesmí být mimo rozhraní jejich zájmů. Nejlepší je využít toho, co jedinci zažili a poznali.

Počet občanů závisí na nás: Je možné nechat hrát tvořivě výhradně jednoho jedince, naproti tomu můžeme zaměstnat i celou skupinu. Vedle zpracovatelnosti materiálu jsou značně podstatné rovněž naše zkušenosti, dovednosti a prostor. Skupina však nemá být nikdy příliš početná, abychom každému jedinci umožnili náležitý rozvoj.

U didaktických her s naučným cílem a pravidly značně záleží na vedení v průběhu hry. U her tvořivých záleží na vedení především na začátku a na konci. Jedinec musí získat do hry především chuť a musí mít motivaci.

Při kterékoli úkolu můžeme od jedinců očekávat vlastní, originální a osobité řešení. Bude-li jedinec potřebovat pomoc, poskytneme mu ji, ovšem pouze tehdy, když ho vůbec nic nenapadne a ani se neinspiruje u ostatních zúčastněných.

Abychom vzbudili a podpořili v jedinci tvořivost, je nutno mu dávat úkoly a hrát s ním hry, které budou rozvíjet jeho představivost, obratnost, a zároveň podněcující jeho fantazii a posilující jeho odvalu ke změně.

6.2 Organizace hry

Organizace hry je jedna z dovedností vychovatelů a pedagogů, jak profesionálních, tak laických.

Předpokladem pro patřičné zvládnutí herní situace je:

- objasnit smysl hry, její podstatu a účel
- i ta nejjednodušší hra získá jiné kouzlo dobrou motivací
- vytýčit uspokojivé herní území a jasně ho vymežit
- stanovit způsob zahájení a ukončení
- vysvětlit pravidla takovým způsobem, aby je pochopil kterýkoli hráč
- především vysvětlit způsob hodnocení a odměňování nejlepších
- upozornit na případná rizika při hře a na eventuální zranění, dodržovat bezpečnost!
- hru posuzovat (hodnotit) bezprostředně po ukončení
- pro jedince má hra rozdílné kouzlo, jestliže s nimi hraje dospělý!

6.3 Jednání s občany zdravotně postiženými

„¹¹Při jednání s občany zdravotně postiženými je důležité klást velký důraz na to, abychom poskytli jedinci dostatek času na vykonání činnosti či daného úkolu, než si myslíme, že je potřebné. Například u jedinců s dětskou mozkovou obrnou trvá poměrně dlouho, než „vypracují“ požadavek či si zorganizují pohyby jako zaměření zraku nebo dotýkání se předmětů. Pakliže si přejeme, aby jedinec něco pochopil či nějak zareagoval, patrně záhy k našemu překvapení zjistíme, že mu to samé musíme opakovat několikrát za sebou. Jiná metoda neexistuje. Musíme vydržet, i když budeme mít občas pocit, že házíme „hrách na zed““. Zde je nejdůležitější empatie (vcítění se do problému jedince) a převážně trpělivost.

Kupříkladu jednou z nejtěžších věcí, s níž se u občanů s postižením setkáváme, je nedostatečná reaktivita jedince. Člověk mu projevuje lásku a jistou náklonnost,

---

¹¹ SLOWÍK, J. *Speciální pedagogika*, Praha: Grada Publishing, a.s., 2007. ISBN 978-80-247-1733-3

věnuje se mu, tráví s ním spousty a spousty času, stará se o něj, pochopitelně s pocitem, že za to nedostává nic zpátky, přesto to nesmíme vzdávat a neustále se jedinci věnovat.

Početné množství občanů s postižením značně využívá her a učení, při nichž musejí zapojovat více smyslů. Pro jedince se smyslovým postižením je to nepochybně zásadní přístup, neméně prospěšný je však i pro jedince, kteří potřebují rozvíjet komunikační schopnosti. Zapamatujme si tedy větu „Uslyšet, uvidět, udělat“. Chceme-li tedy jedince seznámit s jakousi věcí, jednak si s ním o ní musíme povídat, jednak mu jí musíme ukázat a navíc mu jí dát do rukou. Snažíme se o to, abychom jedince nenechali pouze v roli pozorovatele činnosti, kterou provádíme my, ale snažíme se o to, aby se poznávání přímo účastnil.

Jedinci rádi setrvávají na stereotypech a naučených zvycích, jelikož poté mají náležitý přehled o světě, dokážou předvídat situace, cítí se bezpečně, mají pocit, že světu kolem sebe rozumějí. Pro osoby s postižením je řád a neustále stejné provádění každodenních úkolů nutností. Někteří občané na stereotypech uplívají až přes přiliš. Pro některé je blahodárná občasná změna, aby pak nečekanou a neplánovanou změnou nebyli vyvedeni z míry.

Nesmíme zapomínat ani na to, že nácvik jedné činnosti podnítl osvojování další řady schopností a dovedností, ačkoli to nemusí být na první pohled evidentní.

V případě, že chceme dosáhnout toho, aby jedinec něco vykonal, nicméně on nechce nebo mu to nejde, dokončíme činnost sami. Své počínání můžeme komentovat slovy: „Tak to tam dá paní učitelka“. Cílem je však vštípit jedinci, že je důležité každou činnost dokončit. V tom případě, že jedinec odmítne a my jen pokrčíme rameny a hračku uklidíme, nabude dojmu, že na tom, co dělá a nedělá, zase tolik nezáleží. V budoucnu pak bude méně ochotný a snaživý ke spolupráci.

Nesmíme se zaměřovat pouze na výkony. Nezapomínáme na to trávit čas s jedincem i s úplně obyčejnými činnostmi a hrami. Hrajme si pro změnu podle jedince. Napodobujme, co dělá. Zkoušíme vstoupit do jeho světa, snažíme se pochopit, jaký je. Snažíme se dívat na věci z jiného úhlu pohledu a v neposlední řadě se snažíme jedince pořád přizpůsobovat „svému“ světu.

¹² „O osoby s mentálním postižením nejen pečujeme, ale především jim poskytujeme podporu, aby se mohli rozhodovat a také uplatnit a rozvíjet svůj talent a schopnosti, kterými disponují.“

---

¹² www.spmpr.cz

II. PRAKTICKÁ ČÁST

1 Úvod k praktické části

Pro svou bakalářskou práci jsem si zvolila téma: *Hra jako výchovný prostředek v životě občanů se zdravotním postižením*, jako jsem již uvedla v úvodu své práce.

Ke splnění svých cílů, které jsem si stanovila již na samém začátku své bakalářské práce jsem si zvolila metodu hry, jako takové. Díky využití této metodiky jsem měla možnost zjistit spousty informací, které mi napomohly k objasnění mých cílů a vlastně i mých osobních představ.

Náplní praktické části je zpracování projektu, jako hrové činnosti pro klienty s mentálním postižením. Obsahem tohoto projektu budou hry, které jsou zaměřené na rozvoj jemné motoriky, a neposlední řadě i spolupráce a tvořivosti.

První tři hrové činnosti jsem již měla možnost v praxi provádět, tudíž jsem při realizaci věděla na co se zaměřit, a jak spolupracovat. Další hrové činnosti jsem ve stacionáři prováděla poprvé, proto jsem se na ně řádně připravila, tak aby pomůcky i prostředí bylo zcela vhodně zvolené. Zaměřila jsem se při hrových činnostech obzvláště i na atmosféru uvnitř skupiny. Snažila jsem se navodit příjemnou atmosféru, která vedla, jak ke spolupráci, ale především soustředění se klientů, kteří semnou spolupracovali.

Celou svojí praktickou část jsem konzultovala a realizovala přímo v samotném stacionáři Papírenská, který níže popisuji.

2 Projekt a jeho popis

Daný projekt je zaměřený na rozvoj jemné motoriky a tvořivosti u mobilních jedinců s mentálním postižením, kteří mají sníženou soběstačnost a potřebují pomoc jiné fyzické osoby.

Jeho součástí je osm předem vybraných a vhodných her, které jsou zaměřené na rozvoj jemné motoriky. Byl zde brán velký zřetel zejména na hry, které musí splňovat požadavky, ať už na psychické a tělesné schopnosti a dovednosti klientů, s kterými se daný projekt prováděl.

2.1 Tvorba základní myšlenky a formulace cílů

Na začátku mého celého projektu stojí myšlenka – *Hra jako výchovný prostředek v životě postižených jedinců.*

Hra je nedílnou součástí života každého z nás. Mojí otázkou bylo, které oblasti se chci ve své praktické části věnovat a zabývat se jí více dopodrobna.

Vždy mě bavilo pozorovat jedince, jak pracují na nějakém výrobku, který mohou dále někde vystavit nebo ho dát někomu pro radost, nebo jako dárek. Proto jsem si vybrala hry na rozvoj jemné motoriky a tvořivosti u postižených jedinců.

Rozvoji jemné motoriky napomáhají každodenní činnosti, sebeobsluha, manipulační hry, tvořivé a rukodělné činnosti. Nejlepším tréninkem jsou drobné práce (zašívání, přišívání, přebírání, zpracovávání těsta, prostírání, namotávání, úklidové utírání, pletí na zahrádce atd.).

Z hraček je vhodné vybírat stavebnice, mozaiky, puzzle. Pro rozvoj tvořivosti je velice výhodné, pokud se dítě samo může spolupodílet na výrobě svých hraček.

Pro činnosti rozvíjející jemnou motoriku je vhodné, aby byla k dispozici zásoba různých materiálů – přírodnin (kamínky, šišky, kaštiny, ...), odstřížky látek, barevné papíry, korálky, kuličky.

Těmito pravidly a výběrem jsem se řídila, a dle toho vybrala hry, které jsem v praktické části realizovala. Mnoho z uváděných aktivit, hraček jsem používala jako uvolňovací, rozehrívací aktivitu před samotnou realizací her z projektu.

2.2 Specifika cílové skupiny

- účastníci těchto kroužků mají určitý typ handicapu, proto je potřeba brát zřetel na osobnostní charakteristiky jedinců – na jejich individualitu.
- Jedná se především o klienty s mentálním postižením a sice všech jeho typů – lehké, střední i těžké.
- Při práci s danou cílovou skupinou je nutná trpělivost, poněvadž je velice nesnadné udržet pozornost klientů proto zde musíme zmínit i správnost motivace a pedagogického přístupu k vedení kroužku.

2.3 Stanovení cílů

Postižení ať již mentálně, fyzicky či smyslově mají mimo své postižení ještě mnoho dalších problémů – opožděný psychomotorický vývoj - jemnou a hrubou motoriku, grafomotoriku, špatnou koordinaci pohybů, psychické a sociální zábrany při navazování kontaktů... aj.

Při odstraňování a zmírňování těchto obtíží se velmi dobře osvědčují, dle našich zkušeností i zkušeností dalších odborníků na problematiku různé metody, které výrazně přispívají a napomáhají k rozvoji dané oblasti. V našem případě jde o hry především na rozvoj jemné motoriky a tvořivosti. Tyto hry přispívají k rozvoji jemné motoriky, mají zklidňující účinek, zlepšují navazování sociálních kontaktů s ostatními, které jsou často výrazně narušeny, posilují sociální začleňování, umožňují klientům relaxaci.

Cíl našeho projektu:

Výrazné zlepšení jemné motoriky, zručnosti a tvořivosti, sociálního začlenění ve skupině, také posílení pozitivní interakce mezi postiženými pomocí vybraných her.

Také jsem se snažila, aby dané hry měly smysl i v posilování sociálních, komunikačních dovedností.

Při práci je nutno brát zřetel na osobnostní charakteristiky jedinců – na jejich individualitu.

2.4 Sestavení programu, dramaturgie akce

Ukazatele úspěchu

- Výrazné zlepšení koordinace pohybů, jemné motoriky a grafomotoriky
- Zlepšení sociálního začlenění do kolektivu obdobně postižených vrstevníků

Činnosti projektu

Kroužek 1x týdně vedené mnou, jako studentkou sociální pedagogiky za přítomnosti ergoterapeutky a jiné sociální pracovnice. Kroužek se bude uskutečňovat každé pondělní dopoledne, a to především od 9:30 – 11:00 přímo v budově daného stacionáře. V kroužku budeme hrát různé hry zaměřené na jemnou motoriku a tvořivost.

Aktivita byla volena v dopoledních hodinách, poněvadž klienti jsou již po ranní svačině, která je v 9 hodin a pondělí jako takové je vyhrazeno pro výtvarnou činnost. Toto byl jeden z důvodů, proč mi bylo pondělní dopoledne vyhrazeno, pro samotnou realizaci mého projektu.

Kroužky budou probíhat v **Denním stacionáři Papírenská** v příjemném rovněž bezpečném prostředí, vybaveném vhodným nábytkem (stůl, židle..), hračkami a speciálními pomůckami pro postižené, které budeme potřebovat k realizaci her.

Výstupy

- **v denním stacionáři Papírenská**
- pondělí 9:30 – 11:00
- skupinu bude tvořit max. 10 jedinců
- v období od února 2010 do dubna 2010

2.5 Organizace / harmonogram projektu

Únor 2010:

○ **příprava projektu**

- seznámení se s pracovníky denního stacionáře a prokonzultování daného projektu
- seznámení se s klienty, navázání vzájemné důvěry a vytvořit atmosféru spolupráce
- seznámení se s prostředím stacionáře, s jeho vybavením, prostory, celkovým chodem, řádem a pravidly, která v zařízení platí a je povinností tyto pravidla dodržovat
- vybavení denního stacionáře potřebnými pomůckami

Únor 2010 – duben 2010:

○ **zahájení projektu**

- první kroužky
- seznámení se s klienty, získání jejich důvěry, orientovat se v daném kolektivu
- motivace klientů a vysvětlení smyslu kroužku
- PONDĚLÍ 09:30 – 11:00

○ **průběh kroužků**

- vzájemné navázání důvěry, spolupráce
- hry jako prostředek relaxace a rozvoj jemné motoriky a tvořivosti
- radost z vytvořených výtvořů

Duben 2010 :

○ **ukončení projektu**

- konzultace vyhodnocení celého projektu
- s ergoterapeutem a dalšími zúčastněnými pracovníky a jejich hodnocení celého projektu a spolupráce semnou
- závěrečná zpráva o průběhu projektu

2.6 Sestavení realizačního týmu a role v týmu

Projekt, a v něm stanovené aktivity jsem prováděla sama za účasti pracovníků denního stacionáře. Spolupracovala jsem se sociální pracovnící a ergoterapeutkou, s nimiž jsem mohla spolupracovat na mnoha dalších aktivitách. Ony mi radily rovněž i pomáhaly s realizací projektu.

2.7 Tvorba rozpočtu

Tvorbou rozpočtu se zde nebudu zabývat, jelikož sestavení rozpočtu nepotřebuji, všechny pomůcky potřebné k danému projektu mi byly poskytnuty denním stacionářem, za což děkuji, a zbytek jsem si sama obstarala, jelikož nebyl materiál nijak nákladný, vše bylo dostupné a snadno sehnatelné.

3. Zařízení, ve kterém byla praktická část – daný projekt realizován

Denní stacionář Papírenská

Vedoucí projektu: Mgr. Zuzana Kocourková - vedoucí střediska

Telefon středisko: 233 325 483

Mobil: 777 287 614

E-mail: zuzana.kocourkova@dssv.cz

3.1 Základní informace

Stručná charakteristika místa¹³

Středisko Papírenská je denní stacionář pro osoby s mentálním postižením. Denní stacionář Papírenská 14, Praha 6 je umístěn ve vile se zahradou a je součástí Domova sociálních služeb Vlašská v Praze 1, Vlašská 25, který je poskytovatelem sociálních služeb. Nově zrekonstruovaná vila z první poloviny 20. století nabízí umístění 12 klientům denního stacionáře, z toho je šest žen. Věk klientů se pohybuje mezi 25 - 40 lety. Středisko poskytuje klientům péči denního pobytu (od 7 do 16 hodin) stravování, zdravotní péči pravidelnou zdravotní kontrolu ústavním lékařem, rehabilitační péči a pedagogicko-psychologické služby. V každodenním životě mají klienti k dispozici nově a moderně vybudované prostory, keramickou dílnu a tělocvičnu.

V rámci ergoterapeutické péče pracují klienti na zahradě, pomáhají při přípravě a mytí nádobí a při úklidu. Kromě prostorné zahrady, která skýtá možnosti ergoterapeutické, relaxační i sportovní, nabízí středisko klientům denního stacionáře ještě tyto prostory:

V suterénu je keramická dílna a tělocvična, ve zvýšeném přízemí je učebna, jídelna a kuchyně, kde se připravuje dovezená strava z centrální kuchyně ve Vlášské.

Dvakrát ročně pořádá středisko ozdravné pobyty na horách, během roku pak výlety do okolí Prahy. Dále středisko nabízí možnost celoročního tzv. chráněného bydlení. Kapacita je 8 klientů. V současné době zde bydlí 5 muži a 3 ženy. Ubytování je ve dvoulůžkových a jednolůžkových pokojích odděleně od denního provozu.

Dopravní dostupnost je optimální: metrem /trasa A/ stanice Dejvická, přestup na autobus směr Suchdol č.107, 174 do stanice Ve Struhách a dále pěšky po směru jízdy přes silnici, projdete viaduktem, zahnete doprava mezi domy, přejdete silnici a dále po nábřeží (Vltava po levé ruce) a po asi 300m najdete vilu v zahradě.

---

¹³ <http://www.dssv.cz/>

Aktivizační činnosti

Klientům střediska Papírenská jsou nabízeny rozmanité aktivizační činnosti:

1. oblast vzdělávací, estetická, rukodělná
  - práce s keramickou hlínou ve vlastní dílně
  - výtvarná činnost
  - tkaní koberců
  - hudebně pohybová činnost
  - pomocné práce na zahradě
  - pracovní zapojení v rámci provozu /pomoc v kuchyni, úklidové práce/

2. oblast pohybová a sportovní
  - pravidelné plavání
  - kondiční cvičení ve vlastní tělocvičně
  - jízda na kole
  - pravidelné rekreace tuzemské i výběrové do zahraničí

3. oblast péče o společenské uplatnění a zapojení do veřejných aktivit
  - pravidelné vycházky
  - návštěva kulturních akcí /divadlo, výstavy, muzea/
  - pravidelné výlety autem do okolí Prahy
  - veřejná prezentace výrobků klientů, pravidelné vystupování na veřejnosti
  - samostatné nakupování
  - pravidelné návštěvy a prezentace střediska v Infocentru
  - organizování kulturních akcí pro veřejnost v areálu střediska/tematické výstavy a zahradní slavnost/

3.2 Poslání služby

Poskytnutí sociální služby mobilním osobám s mentálním postižením, které mají sníženou soběstačnost a potřebují pomoc jiné fyzické osoby. Snažíme se o vytvoření prostředí, které by se co nejvíce přiblížilo rodinné pohodě. Služba je zaměřena na oblast rozvoje a podpory sebeobslužných, sociálních, pracovních dovedností a volnočasových aktivit.

3.3 Cíle služby¹⁴

- být součástí fungující sociální sítě, která poskytuje služby osobám s MP
- vytvořit klientům podnětné prostředí rodinného charakteru k naplnění důstojného života
- nabídnout a zajistit klientům s přihlédnutím k jejich individuálním potřebám rozvoj a podporu všech vědomostí, schopností, činností a dovedností, které jim umožní přiblížit se kvalitě života, jakým žije běžná populace
- podporovat samostatnost, soběstačnost a vlastní aktivitu klientů
- pomoc při zachování společenských kontaktů s rodinou, příbuznými a přáteli
- poskytnout sociálně právní poradenství a služby klientům, rodičům, opatrovníkům v oblastech souvisejících s činností zařízení

Klienty Denního stacionáře Papírenská jsou klienti mobilní s MP v pásmu lehkého až středně těžkého stupně postižení, kteří mají sníženou schopnost soběstačnosti, vyžadují pomoc či asistenci jiné osoby, mají trvalé bydliště na území hlavního města Prahy a jsou ve věku 19-64 let.

Do cílové skupiny nespádají:

- imobilní klienti
- klienti s infekčním a parazitárním onemocněním
- klienti s pohlavní chorobou v jakémkoli stadiu
- osoby se závislostí na alkoholu, drogách a dalších omamných látkách

---

¹⁴ <http://portal.mpsv.cz/>

- osoby s psychiatrickým onemocněním včetně psychóz a psychických poruch
- osoby s autismem s výraznými projevy agresivního chování
- osoby s projevy chování závažně narušujícím soužití v kolektivu, jejichž stav vyžaduje pouze individuální asistenční péči
- klienti, kteří mají potíže při zvládnání základní sebeobsluhy a potřebují kompenzační pomůcky
- klienti, kteří potřebují a vyžadují pro své postižení specifickou odbornou péči, kterou jim organizace není schopna poskytnout /bezbariérový provoz, nepřetržitá lékařská péče, podpurná přístrojová léčba, uzavřené oddělení/

3.4 Principy poskytované služby

- poskytovat služby kvalifikovaným personálem
- dodržovat práva a zachovávat svobodu člověka, zejména právo na soukromí, důstojnost, právo si stěžovat, právo volby, právo na poskytování bezpečné služby
- přizpůsobovat službu potřebám klientů s ohledem na poskytnutí nezbytně nutné podpory a pomoci k dosažení individuálních cílů klientů
- úcta, respekt a individuální přístup k uživateli
- podpora využívání běžných služeb veřejnosti
- podpora přirozených vztahů a spolupráce s rodinami
- podpora co největší samostatnosti, nezávislosti a odpovědnosti klienta
- vzájemná tolerance a důvěra mezi uživatelem a poskytovatelem služby

Odmítnout poskytnutí sociální služby lze pouze v následujících případech:

- Středisko Papírenská neposkytuje typ služby, o který osoba žádá
- Žadatel nespadá do cílové skupiny služby
- Služba nemá volnou kapacitu
- Stávající uživatel služby porušuje hrubým způsobem podmínky již uzavřené smlouvy, v níž jsou tyto důvody obsaženy

Poskytované služby

- denní pobyt
- možnost společného stravování - svačina, oběd
- pracovní činnosti v dřevařské, keramické a výtvarné dílně
- činnosti hudební a výtvarné
- relaxační, rehabilitační a kondiční cvičení, sportovní hry
- podpora při navazování sociálních vztahů, v začleňování se do komunity - vycházky, návštěvy kulturních akcí, výlety, návštěvy památek, cukráren, obchodů, pošty a dalších veřejných prostor, účast na výstavách atd.
- činnosti, které vedou k udržení a rozvoji rozumových schopností
- nácvik alternativní komunikace
- individuální terapie
- sociální poradenství pro uživatele a jejich rodiny
- spolupracuje s dalšími subjekty, které nám zajišťují služby canisterapie a hipoterapie

Program denního stacionáře je rozdělen na vzájemně provázané části:

- 1. Výchovně – vzdělávací rehabilitace** poskytující možnost dále se vzdělávat a zahrnující nácvik a upevňování sociálních dovedností klientů.
- 2. Léčebná rehabilitace** obsahující základní léčebný tělocvik včetně ergoterapie a rozvíjení pracovních dovedností i schopností sebeobsluhy.
- 3. Aplikovaná psychoterapie** zahrnutá i do neformálních volnočasových aktivit a zaměřená na osobnost klientů v oblasti sebepojetí, sebedůvěry a seberealizace i v oblasti efektivní verbální i neverbální komunikace. Využívány jsou adekvátní formy výtvarné, hudební i dramatické výchovy.
- 4. Sociální rehabilitace** zaměřená jednak na klienta i na jeho rodinu. Cílem je co možná nejlépe připravit klienta na samostatný život a je-li to možné, i na společenské uplatnění.

3.5 Denní režim

8:00

- Příjezd klientů denního pobytu.
- Pracovníci si s klienty opakují, co se naučili (čtení, psaní). V tuto dobu se snaží prohlubovat a udržovat všeobecné a rozumové znalosti klientů.
- Přichází i klienti týdenního pobytu a schází se ke snídani.

8:45

- Snídaně
- Po svačině se klienti rozdělí do jednotlivých pracovišť – truhlářská dílna; dílny, kde se zhotovují výrobky z keramiky nebo jiných materiálů. Výrobky jako - motané voskové svíčky, výrobky ze dřeva (dřevěný vláček s vagónky, dřevěné auta a lodě, dřevěná krmítka pro ptáky..), výrobky z kůže (peněženky, pouzdro na brýle, pouzdro na tužky..), ozdobné skleničky (sypané luštěninami a obilím), květináče (zdobené ubrouskovou technikou), drobné výrobky z látky (malé voňavé polštářky plněné různými bylinami), výrobky z keramiky (keramické knoflíky, keramické hrnečky a talíře...). Výrobky se později prodávají.
- Ostatní jsou začleněni do hudební a vzdělávací třídy. Po celé dopoledne by se měli klienti střídát v jednotlivých pracovištích. Minimálně vystřídají dvě pracoviště.

10:30

- Pokud je hezké počasí, chodí klienti na procházky. Poznávají přírodu, procvičují orientaci v blízkém okolí.
- Každou středu chodí do bazénu na Slávii.

11:45

- Oběd. S obědem je spojená služba na přípravu a následné uklizení jídelny.
- Po obědě si každý sám připraví kávu, čaj. Při kávě mají klienti volnou chvíli, povídají si společně, sdělují si nové zážitky, odpočívají, mohou se dívat na

televizi, video. Po odpoledním klidu klienti hrají různé stolní a společenské hry (např.: Člověče, nezlob se, karty, skládání puzzle..).

15:30

- Odchází klienti denního stacionáře s rodiči.
- Klienti co zůstávají mají svačinu.

16:00

- Další aktivity, vše dle počasí.. např.: práce na zahradě, pomáhání s přípravou večeře a jiné.

18:30

- Večeře
- Hygiena
- Koukání na TV

22:00

- Spánek

4. Realizace hrových činností

4.1 Přístup k jednotlivým typům klientů

Ze začátku našich setkání jsem se snažila s klienty co nejvíce sblížit, seznámit a spřátelit se s nimi. Chtěla jsem dosáhnout vzájemné důvěry a respektu k člověku. To proto, aby všechny společné činnosti dostaly určitý význam a porozumění. Hlavním posláním počátečního setkání bylo poznat temperament klientů a odhalit jejich samotné problémy. Na základě získaných informací jsem přizpůsobila své chování a veškeré působení tak, abych dosáhla vytyčeného cíle a dokázala klienty získat ke spolupráci.

V kolektivu se objevují klienti s různorodými povahami a problémy. Každý klient na danou situaci reaguje zcela jinak, z těchto důvodů je třeba klienty důkladně poznat.

V případě, že klient nemá zájem o danou činnost, nenutím ho, aby se jí zúčastnil. Respektuji vždy rozhodnutí klienta a dávám mu pokaždé možnost, aby se rozhodl sám, zda se zapojí či nezapojí. Nikdy nedávám klientovi příležitost ke konfliktu. Ke klientovi projevuji úctu a respekt a dávám mu najevo, že je rovnocenným partnerem. Takto postupuji u každého z klientů.

Ke klientům, kteří jsou spíše uzavření, straní se společnosti a fungování ve skupině, se chovám povzbudivě. Ať už je příčina tohoto chování jakákoli, snažím se klienta zapojit do činnosti ve skupině, podporuji jeho sebedůvěru a taktéž mu věnuji dostatečnou pozornost. Neustále s ním komunikuji. Zajímám se o jeho záliby a jeho osobu celkově. Současně dbám na to, abych na klienta přespříliš neupozorňovala a nestavěla ho nadměru do středu pozornosti (některým klientům to může být velice nepříjemné, až trapné). Cílem je dokázat klientovi, že je rovnocenným členem skupiny jako všichni ostatní, že je stejně schopný a talentovaný.

Jistá část klientů má problémy s pohybovou aktivitou – v důsledku jejich zdravotního stavu jde mnohdy o značné omezení. U klientů se objevují pocity méněcennosti a z toho mnohdy pramení i nechuť zapojovat se do nejrůznějších her a činností. Vzhledem k tomu, že se ve skupině objevují klienti s různými pohybovými handicap, snažím se přizpůsobit výběr aktivit tak, aby se mohli zapojit v co nejvyšší míře všichni klienti.

Mnoho klientů vyžaduje rovněž velkou míru trpělivosti a empatie při činnostech, z důvodu jejich mentálního postižení, snížených pohybových schopností a omezených možností jemné motoriky. Při činnosti klienty neustále motivuji, též jim dodávám chuť ke hře a aktivitě.

U klientů úzkostných a přecitlivělých se snažím předcházet situacím, které by pro ně mohly být náročné. Klientům věnuji dostatečnou pozornost. Nejvýznamnějším cílem je odpoutání klienta od problémů a navození pozitivní nálady.

Ať se v chování klienta objeví jakýkoli problém, v každém případě se snažím rozpoznat jeho příčinu a najít pomoc a podporu.

4.2 Klienti

Mojí praktickou částí bakalářské práce je projekt, zaměřený na hry, které mají podporovat rozvoj jemné motoriky.

Při realizaci projektu jsem spolupracovala s Denním stacionářem Papírenská, který je součástí Domova sociálních služeb Vlašská v Praze 1, Vlašská 25, který je poskytovatelem sociálních služeb.

Při realizaci her jsem spolupracovala se sedmi klienty = 4 dívek, 3 chlapci.

5. Metodické postupy jednotlivých her

5.1 Císařovy nové šaty

Druh činnosti: tvořivá činnost

Typ klientů: smíšená skupina tělesně a mentálně postižených jedinců

Počet klientů: 7 klientů

Délka činnosti: 35 minut

Pomůcky a prostředky:

- místnost s vhodnou teplotou
- velký stůl a židle, ke kterému se vejde minimálně 7 – 10 klientů
- folie, kterou rozprostřu po celém stole
- pastelky, fixy, voskovky...
- štětce
- lepidlo a kelímky
- předem nakreslené šaty podle šablony z tvrdého bílého papíru A4 a nastříhané (klientům předkládám již vystřihané).
- kusy různě barevné a nastříhané látky

Pracovní postup:

- Nejdříve připravím sesunutím dva stoly, aby bylo dostatečné místo.
- Na stůl dám folie, aby nedošlo k ušpinění stolu od lepidla.
- Donesu všechny potřebné pomůcky – pastelky, voskovky, fixy, kelímky s lepidlem, štětce, kusy látky. Všechny pomůcky umístím do středu stolu.
- Svolám a dopravím klienty ke stolu.
- Klienti sedí pohodlně na židlích.
- Následně přečtu srozumitelně a pomalu motivační příběh. Poté chvíli diskutujeme na téma motivačního příběhu a na moje dané otázky.

- Po přečtení motivačního příběhu rozprostřu šablony šatů z tvrdého papíru doprostřed stolu a řeknu klientům, ať si každý jednu šaty vezme.
- Pastelky, voskovky a fixy umístím na střed stolu, klienti si vyberou podle toho čím chtějí kreslit.
- Na stůl také umístím nastřihané látky, tak aby si každý klient mohl vzít ty, které potřebuje.
- Upozorním na vhodné zacházení s lepidlem.
- Klienti vezmou štětec s lepidlem, natřou určitou plochu šablony šatů lepidlem a poté přikládají kousky látek. Snaží se polepit celou plochu šablony. Upozorním na to, aby obrázek zezadu podepsali.
- Po ukončení lepení a kresby si můžeme spolu s klienty pohovořit o tom proč si vybrali danou látku, a také proč volili dané barvy, kterými obrázky vymalovali. Také jim pokládám otázku, zda by se jim líbili takové šaty, zda by je dokázali nosit mezi ostatními. Nezapomínám se ptát na pocity klientů během tvorby. Rovněž pokládám otázku, zda by klienti chtěli být jako králové a královny ve velkém paláci, obklopení celou řadou služebnictva, kde by nemuseli nic dělat.
- Na závěr pobídnu klienty k tomu, aby mi pomohli uklidit pomůcky a vyvěsit výrobky na nástěnku.

Motivační příběh:

Zkusme se přenést do světa pohádek. Můžete si položit hlavu na stůl, zavřít oči a poslouchajte mé, jistě zajímavé vyprávění.

Před mnoha lety žil jeden císař, který tuze rád nosil nové šaty. Všechny šatníky v jeho paláci byly plné nádherných vestiček, blůz a plášťů.

Dvorní tesaři vyráběli celé dny police pro boty, kterým už byly tisíce, ale císař si stále kupoval nové a nové. Měl červené boty a modré boty, žluté boty i hnědé boty. Některé z nich měly zlaté přezky, jiné zase stříbrné a další byly s mašlemi.

Císař měl klobouky, všechny velice krásné, a většina z nich byla zdobena načechraných peřím a velkými sponami. Některé klobouky měl císař na hlavně třeba jen jedinkrát. Pokaždé chtěl mít něco zaručeně nejnovějšího. Nové věci měl tak rád, že klobouk nebo blůzu či plášť prohlásil za staromódní, pokud si je oblékl více než dvakrát v týdnu!

Císař byl posedlý novými šaty a každý to věděl. Jeho poddaní museli odvádět vysoké daně, aby císař měl dostatek zlata na koupi nových šatů jež si nechal vozit z cizích zemí. Nejbohatší v jeho říši byl ten, kdo dokázal navrhnout nové šaty.

Je to smutné, ale císař se příliš nestaral o opravdu důležité věci, jako je stavba lodí nebo o dobré vztahy s jinými zeměmi. Když za ním přišli vyslanci nebo ministr zahraničí, obyčejně byl velmi zaměstnán svými novými šaty. A pokud si někdo opravdu přál císaře najít, šel nejprve do šatny. Císař zbožňoval také zrcadla. Po celém paláci jich byla spousta a císař zaměstnával celou armádu leštičů. Ty celé dny nedělali nic jiného, než že ta zrcadla čistili a leštili.

Císařova vášeň pro nové oblečení a jeho záliba v nových a krásných látkách přiváděla ke dvoru mnoho kupců.

„Musíme mluvit s císařem,“ říkali. „Chceme mu ukázat štuček modrého sametu a nádherné dlouhé brokáty. Bude je jistě obdivovat.“

Někdy měl císař z návštěv kupců radost, jindy ne, avšak nikdy neodmítnul setkat se s nimi. Co kdyby měli výhodnou nabídku!

Do města přišli nadané švadleny. Chtěli císaři sdělit něco, co mu udělá ohromnou radost. Ušili pro krále přenádherné šaty. Císař z nich byl, tak nadšen, že je jmenoval svými hlavními švadlenami.

Umíte si představit, jak tyto šaty mohli vypadat? Pokud ne, tak si je hned zkusíme vyrobit. Zahrajeme si totiž na krejčí a švadleny samotného císaře. Každý z nás bude krejčím, švadlenou a udělá pro císaře co nejhezčí šaty. Uvidíme jaké šaty se nám podaří udělat.

Cíl činnosti:

Nejvýznamnějším cílem této hry je snaha o zlepšení především jemné motoriky, uvědomění si toho, že zodpovědnost za ušití šatů je jenom na nich samých. Cvičit si samostatnost, spolupráci s kolektivem. Klienti se snaží soustředit se, pracovat s přesností. Důležitost hraje rozvoj fantazie a tvořivosti. K cílům této činnosti patří pobavení a radost z výrobků a samotná aktivizace jedince.

Metody k dosažení cíle:

- Lepení kousků látky
- Dokreslení obrázků
- Zapojení fantazie a přemýšlivosti

Průběh činnosti:

Tato činnost byla zvolena především na procvičení jemné motoriky aktivizaci prstů a celé ruky, s nichž spojené svalové skupiny, současně zaměřenou na zapojení fantazie, přemýšlivost a tvořivost. Šlo mi také o to, aby se klient dokázal vžít do postavení krejčího či švadleny, kteří musí udělat něco pro náročného císaře. Aby si uvědomili, že mají určité postavení a daný úkol. Bylo to zaměřeno na posílení sebevědomí. Činnosti se zúčastnilo 7 klientů, a to ve složení: David, Miroslav, Antonín, Lenka, Lucka, Markéta, Alena. Neboli smíšená skupina klientů.

Mojí pozornost jsem soustředila hlavně tomu, jak se klient dokáže postavit k dané činnosti. Především jsem se věnovala tomu, jak klienti lepili látky na sebe. Dívala jsem se na různé techniky lepení.

Již po mém příchodu jsem zpozorovala zvědavá očka klientů, kteří mě sledovali a s očekáváním čekali na můj pokyn k usazení ke stolu. Zaměřila jsem se na úpravu místnosti. Nejprve jsem spojila dva stoly, aby vzniklo dostatečné místo pro všechny „švadleny a krejčí“.

Lucka se mě ptala co jsem dnes nachystala a jestli budu číst zase nějakou zajímavou pohádku. Ujistila jsem jí, že samozřejmě budu. Musím říct, že jsem byla velice překvapená reakcemi všech klientů. Donesli jsme společně všechny potřebné pomůcky – pastelky, fixy, lepidla, kelímky, štětce, látky a šablony. Začala jsem svolávat klienty, ti kteří potřebovali pomoc, těm jsem pomohla. Hned po povelu k usednutí ke stolu mi David sedící po pravici nahlížel do připravených papírů, na kterých jsem měla připravenou pohádku. Neměli již skoro žádný ostych, jako ze začátku našeho sezení. Nejprve jsem všechny znovu přivítala slovy: „Dnes budeme dělat velice zajímavou činnost, která vás jistě bude bavit“.

Začala jsem tím, že jsem vysvětlila klientům, o jakou činnost se dnes bude jednat. Ptala jsem se, zda se někdo dívá na pohádky. Po kladných odpovědích jsem začala mluvit o tom, zda si klienti všimli a vybavují si jak králové, královny, princezny, princové a různí bohatí šlechtici chodí v pohádkách oblékaní. Začala jsem popisovat královské róby a šaty - jsou zdobené různými krajkami, knoflíky, mašlemi a jinými

ozdůbkami, rovněž jsem se zmínila o tom, jak asi dlouho takovéto šaty musely být šity. Povídala jsem, že takové šaty musely být šity ne jednou švadlenou. Vysvětlovala jsem, že někteří bohatí lidé byli tak vybíraví, že chtěli mít šaty šité zlatou nití, chtěli je mít posázené diamanty = podotkla jsem také hmotnost takových šatů. Vykládala jsem jim, že se snažili pomocí šatů upoutat pozornost a chtěli dát najevo jak moc jsou bohatí a co všechno si mohou dovolit díky svému majetku.

Poněvadž jsem sebou měla knihu s pohádkami, ukazovali jsme si na obrázcích krále a královny. Následuje otázka, zda by někdo z klientů chtěl nosit takové přepychové šaty. Povídali jsme si nadále o šatech. Ptala jsem se klientů jaké oblečení nejraději nosí, zda dívky rády nosí sukně či kalhoty, zda hoši mají rádi košile či trička.

Než jsem začala číst motivační příběh všechny jsem utišila a připomenula, že to dnes bude velice zajímavý příběh. Po ukončení příběhu jsem nejprve všem vysvětlila co vlastně budou dělat. Názorně jsem jim ukázala jak mohou lepit látky, aby to vypadalo zajímavě. Vysvětlila jsem, že nemusí lepit, ale mohou pouze kreslit. Většina lepila. Kromě Antonína, který kreslil. Nabídla jsem těm co nebudou vědět svojí pomoc.

Chodila jsem okolo stolu a u každého klienta jsem se zastavila a ptala jsem se jak jim to jde, když jsem viděla, že někdo z klientů neví, tak jsem mu poradila, třeba s tím jakou barvu látky použít. Tentokrát se mi překvapivě podařilo zapojit k činnosti dokonce Markétu a Alenu, které by při jiné činnosti již dávno seděly na pohovce někde v pozadí a hrály si samy. Obě dvě se velmi snažily. Sice byly hotoví s výrobkem jako první, ale i tak to byl velký úspěch, z kterého jsem měla patřičnou radost. Jejich výtvar byl velmi pěkný. Když jsem chodila okolo stolu slyšela jsem Mirka s Davidem jak si povídají „To je co, takové šaty mít,“ zdůraznil Mirek. „To bych vážně nechtěl,“ odpověděl David. „Musí se v tom špatně chodit. Na druhou stranu si myslím, že se mi celkem povedli,“ říkal David. .

Někteří klienti dávali látky vedle sebe, aby zaplnili prázdný prostor. Někteří naopak lepili látky na sebe, aby vzniklo několik různých vrstev. I volba látek byla zajímavá. Volili několik různých barev. Ale byli i tací, kteří si vybrali jen jeden druh látky a tím oblepili celý papír. Ostatní nalepili pomocí látek sukni a zbytek dokreslili pastelkami.

Poté jsme si povídali o tom proč volili zrovna danou barvu látky. Jednotlivě jsem se ptala na to jak je hra bavila. Pokládám vhodné otázky na danou aktivitu. Jak jste se cítili, když jste si museli představit, že jste krejčí a švadleny? Chtěl by někdo být takovým krejčím nebo švadlenou? Jste všichni šikovní a teď si uděláme takový náš

malý šatník. Vystavíme obrázky na nástěnku ano? Zdůraznila jsem, ať se každý zezadu šatů podepíše.

Myslím, že tato aktivita byla velmi úspěšná. Hotové výrobky jsme společně vyvěsili na volnou nástěnku v kuchyni. (*Viz příloha č. 1*).

Kulturní poznatky a souvislosti, postřehy z činnosti:

Klienti si zdokonalovali jemnou motoriku a to manipulaci s prsty. Lepili různé druhy látek. Někteří zvolili více různých druhů látek, dle barev a materiálu a poté jimi šablonu polepili, ale ostatní polepili obrázek pouze jedním druhem látky. Někteří šaty ani nelepili, ale pouze namalovali.

Klienti látky lepili mnoha technikami. Byli tací, co prostě zaplnili látkami prázdné místo papírů a odešli pryč. Někteří klienti si naopak na svém výtvoru nechali velice záležet a látky lepili v několika vrstvách, tyto výtvary byly velice zajímavé. Ostatní nalepili pomocí látek pouze sukni a zbytek dokreslili pastelkami. Byla to velice individuální práce, kdy jsem neřekla na začátku jak to musí udělat, ale nechala jsem prostor pro jejich fantazii a představivost. Klienti se naučili zacházet z různými druhy látek (manšestr, bavlna, silon..).

Někteří klienti si vzali dokonce dva obrázky a oba dva dokázali nalepit s nádhernou zaujatostí a trpělivostí.

5.2 Ptáčci semenáčky

Druh činnosti: výtvarná činnost, tvořivá hra skrze lepení různých semínek a klíčků

Typ klientů: Smíšená skupina tělesně a mentálně postižených jedinců

Počet klientů: 7 klientů

Délka činnosti: 40 minut

Pomůcky a prostředky:

- místnost s vhodnou teplotou
- velký stůl a židle, ke kterému se vejde minimálně 7 – 10 klientů
- štětce + lepidlo + kelímky
- předem nakreslené ptáčky (předkreslila jsem je) z tvrdého bílého papíru A4 a vystřižené (klientům předkládám již vystřihané)
- Různé druhy koření, semínek – pšenice, ječmen, obilné klíčky, slunečnicové semínka, pepř, nové koření, hořčicové semínka a jiné obilniny

Pracovní postup:

- Nejdříve připravím sesunutím dva stoly, aby bylo dostatečné místo.
- Na stůl dám folie, aby nedošlo k ušpinění stolu od lepidla.
- Svolám a dopravím klienty ke stolu, vysvětlím jim jak tato celá hra bude probíhat a co po nich budu chtít.
- Klienti se pohodlně posadí k velkému stolu tak, aby měl každý z klientů dostatek místa. Klienti si mohou položit hlavu na stůl a zavřít oči.
- přečtu srozumitelně a pomalu motivační příběh. Poté chvíli diskutujeme na téma motivačního příběhu, a také na moje dané otázky.
- Po přečtení motivačního příběhu rozprostřu šablony ptáčků z tvrdého papíru doprostřed stolu a řeknu klientům, ať si každý jednu vezme.
- Na stůl také umístím různé druhy koření, semínek – pšenice, ječmen, obilné klíčky, slunečnicové semínka, pepř, nové koření, hořčicové semínka a jiné

obilniny, které nasypu do malých kelímků, tak aby si každý klient mohl vzít, ty které potřebuje.

- Všechny pomůcky rozmístím po stole.
- Na práci jim pustím nahrávku relaxační hudby nebo mohu použít i nahrávky zachycující zvuky přírody jako je především ptačí zpěv.
- Upozorním na vhodné zacházení s lepidlem.
- Zhotovíme si ptáčky semenáčky, klienti potrou šablonu ptáčka lepidlem. Naberou si trochu zrníček, semínek a posypou jím ptáčka.
- Je možné si ptáčka i pojmenovat.
- Ke konci všechny upozorním na to, aby obrázek zezadu podepsali.
- Nezapomínám se ptát na pocity klientů během tvorby. Rovněž pokládám otázky typu: „Líbil by se vám život ptáčka?, chtěl by si to někdo s ptáčkem vyměnit?“
- Závěrem pobídnu klienty k tomu, aby mi pomohli uklidit pomůcky a vyvěsit výrobky na nástěnku.

Motivační příběh:

Tak jako je u mě zvykem, i dnes vám přečtu nějaký velice zajímavý příběh. Opět zdůrazňuji, aby jste bedlivě poslouchali a vnímali příběh. Můžete si položit hlavu na stůl a zavřít oči a hlavně nezapomenout poslouchat. Dnešní zajímavý příběh má název: O nenasytém vrabci.

Jednou v zimě napadl sníh a vrabci měli hlad. Tu a tam se nazobali na dvorku se slepicemi, ale slepice je odháněli.

„Kokodák,“ rozkřikovali na vrabce, „tohle zrní je pro slepice. My snášíme vajíčka, a co děláte vy?“ A slepice se hnaly zobákem po vrabcích.

Utrápení vrabci vyletěli na nejvyšší lysý strom kaštanu a rozzlobeně čimčarovali. Jak se tak na větvích vrtí a rozhlížejí se, vidí dole pod sebou na kolejích vagón s obilím. U vagónu stálo přepravní auto.

„Čimčim,“ divili se vrabci, „to je zrníček! To by bylo vrabčích snídaní, obědů a večeří!“

Slétli dolů na cestu a hledali ztracená semínka a zrníčka.

Nákladní auto zafrkalo a zahučelo, a rozjelo se. Vrabci se rozletěli, ale za okamžik se nanovo snesli na zem. Zobali a libovali si.

Byl mezi nimi jeden vrabec, takový nenasyta, a ten řekl: Nač bych poskakoval jen tady po cestě a hledal zapadlá zrníčka? Chci mít celou hromadu zrní. Až se člověk s lopatou nebude dívat, huš – vletím do vagónu a nazobu se rovnou z hromady zlaté pšenice.

A když se člověk otočil, vletěl nenasytý vrabec celý načepýřený do vagónu, schoval se tam v koutě a zobal.

„Čim, čim, čim, slyšíte mě? Jsem nejbohatší vrabec na světě, patří mi celá hromada zlatého obilí.“

Ale co se nestalo, poklop vagónu se zavřel a vrabec nemohl ven. To totiž pracovník odcházel z práce domů a byl nucen vagón zavřít.

Vrabec seděl na hromadě a odpočíval. Venku letěli vrabci kolem vagónu. Poté slyšel ostatní vrabce ve větvích kaštanu. Vyprávěli se, kam zítra poletí. Na pole, na náměstí, k lesu. A nejbohatšímu vrabci začalo být smutno. Copak vám je hej, myslil si, vy si můžete letět kam chcete, ale já, nejbohatší a nejlepší vrabec na světě, jsem tu zavřený, a sotva vzlétnu, hned se uhodím. A bylo mu tak smutno, že by se byl okamžitě rozplakal. Ani si už do zrní nezobl.

Hned když ráno vysvitlo slunko, přijelo nákladní auto a pracovník s lopatou odemkl vagón. Na to vrabec čekal. Frrr – vyletěl vysoko na nejvyšší větev kaštanu.

„Čim, čim,“ zdravili ho vrabci, „dobré ráno, nejbohatší vrabče na světě. Jaká byla snídáně?“

„Ach bratři,“ řekl vrabec „na snídání jsem zcela zapomněl. To jsem rád, že jsem znovu mezi vámi. U vás je přece lépe než u veliké hromady zrní.“

Později slétl s ostatními vrabci na cestu a vyhledával s nimi zapadlá zrníčka.“

Co říkáte na takového nenasytého vrabce? Co by jste dělali v jeho situaci? Vletěli by jste také do vagónu plného zrníček? „To já bych tam vlétla, jak se znám.“ Ale není to asi moc správné. Nejlepší by bylo se o všechny zrníčka podělit s ostatními vrabci. Dělá vám problémy se rozdělit o nějakou věc s ostatními? Dáváte rádi dárečky? Nyní si zkusíme takového vrabce Nenasytu vyrobit. Když chtěl tolik semínek najednou, tak ho jimi i polepí, co vy na to?

Cíl činnosti:

Cílem této aktivity je snaha o zdokonalení především jemné motoriky. Cvičit si samostatnost, trpělivost a pečlivost. Udržování mezilidských vztahů v průběhu aktivity. Klient se snaží soustředit se, pracovat s přesností. Důležitost hraje samotný rozvoj fantazie a tvořivosti. K cílům této činnosti patří také pobavení a radost z výrobků, také samotná aktivizace jedince.

Metody k dosažení cíle:

- Lepení malých semínek a zrníček
- Zapojení fantazie a tvořivosti
- Spolupráce a trpělivost

Průběh činnosti:

Cílem této činnosti je snaha o zlepšení a posílení především jemné motoriky. Činnosti se zúčastnilo 7 klientů, a to ve složení: David, Miroslav, Antonín, Lenka, Lucka, Markéta, Alena.

Moji pozorností jsem se snažila pozorovat práci a vytrvalost klientů. Zaměřila jsem se na manipulaci s prsty. Snažila jsem se také sledovat, jak klienti pracují, jak semínka a zrníčka umisťují, zda jimi pouze ptáčka posypou nebo si dají záležet a budou se snažit posypat jen určitá místa. Sledovala jsem také jestli je činnost zaujala a jestli jim nedělala činnost problémy. Pozorovala jsem také to, kteří klienti jsou schopni pracovat samostatně, a kteří naopak vyžadují pomoc.

Hned jak jsem se objevila ve dveřích mě všichni vítali. Přiběhla za mnou Lenka a ptala se mě s čím mi může pomoci. Poprosila jsem ji, aby mi ukázala, kde mají lepidlo a kelímky. Mezi tím jsem jí dala folie, které s pomocí Davida rozprostřely po stole, na kterém jsme později pracovali. Všechny klienty jsem svolala a usadila je ke stolu. Klienti se pohodlně posadili k velkému stolu tak, aby měl každý z klientů dostatek místa.

Dnes byli všichni jakýsi rozptýlení a roztržití. Všichni si pořád povídali a nesoustředili se na moje povídání. Poprosila jsem je o klid a spolupráci.

Samotnou činnost zahajujeme krátkou relaxací. Klienti si mohou položit hlavu na stůl a zavřít oči. Pustím jim nahrávku relaxační hudby nebo mohou použít i nahrávky zachycující zvuky přírody jako je především ptačí zpěv. Vyzvu klienty, abychom si vzájemně zavzpomínali na jaro, kdy se probouzí příroda, ptáčci přilétají z teplých krajín

a nádherně si prozpěvují, louky se začínají zelenat a květiny s nepřeberným množstvím barev začínají krásně vonět.

S klienty hovoříme o tom jaké asi musí být pro ptáčky cestování do teplých krajín. Snažím se vysvětlit, že neustálé cestování z teplých krajín k nám je velice náročné a vysilující i pro toho největšího a nejsilnějšího ptáčka.

Začala jsem vyprávět jeden ze svých zajímavých motivačních příběhů. Asi po pěti minutách čtení příběhu se David zvedl a kamsi odešel. Mrzelo mě to a přemýšlela jsem nad tím, co jsem asi udělala špatně, ale nechtěl spolupracovat.

Po přečtení příběhu jsem ukázala klientům šablony ptáčků a vysvětlila, že nejdříve musí štětcem nanést lepidlo a poté posypat vybraným zrním a semínky. Jednotlivě jsem rozdala šablony a rozsypala druhy zrní do kelímků a rozmístila po stole. Sedla jsem si vedle Lenky a začala jsem také vyrábět výrobek. Po několika minutách jsem viděla Davida, jak se na nás upřeně a se zájmem dívá za sloupkem. Nechtěla jsem ho nutit do práce, proto jsem nic neříkala. Najednou se na volnou židli vedle mě posadil, vzal si šablonu a začal pracovat. Byla jsem tak překvapená, že jsem z něj několik minut nespustila oči.

Během činnosti si s klienty povídáme o tom, jaké ptáčky znají, a které už sami viděli. Bylo vidět, že někteří klienti velmi zapojují myšlení a přemýšlejí nad tím kolik ptáčků znají.

V průběhu aktivity jsme se dostali na téma: Zda mají postavené krmítko pro ptáčky a jestli se starají o to, aby tam ptáčci měli semínka a zrníčka. Klienti mi říkali, že ho zrovna v truhlářské dílně vyrábějí. Popisovali mi, jak je výroba budky náročná. Bavili jsme se o výrobcích, které v dílně vyrábějí.

Nesmím zapomenout podotknout, že po celou dobu činnosti jsem chtěla nechat puštěnou relaxační hudbu. Možná i tím se klienti soustředili na práci a trpělivě s přesností jí také dokončili.

V průběhu hry se nezapomínám ptát na pocity klientů během tvorby. Rovněž pokládám otázky typu: „Líbil by se vám život ptáčka?, chtěl by si to někdo s ptáčkem vyměnit?“.

Tato činnost se mi zdála zajímavá, klienti se mi zdáli spokojení a bez problému spolupracovali. Výrobky jsem i fotila. (*Viz příloha č. 2*).

Kulturní poznatky a souvislosti, postřehy z činnosti:

Klienti se učili zacházet v přední řadě s lepidlem a také s dalšími pomůckami, které jsme měli připravené a to se samotným přírodním materiálem. Klienti si touto činností procvičovali jemnou motoriku. Bylo vidět, že tato aktivita klienty velice baví, očividně se zapojovala jejich fantazie a tvořivost. Základem pro vytvoření jejich jedinečných výtvorů byla vytrvalost, trpělivost a pečlivost, s kterou klienti všechno to zrní a semínka lepili.

Jistí klienti šablonu ptáka pouze zrním posypali a neměli jiný nápad s kterým by svůj výtvor obohatili, ale ostatní se snažili vyplnit celé prázdné místo na papíře. Učili se procvičovat myšlení, představivost, ale hlavně fantazii. Musím říct, že tato aktivita se i mě velice líbila a při pozorování klientů při činnosti jsem si všimla jejich velkého nadšení a zapálení do práce. Byli velice šikovní, v tom s jakou přesností lepili semínka na papír, neviděla jsem snad ani jeden výtvor, který by byl popatlaný lepidlem či umazaný. Dali si velice záležet a proto jsme nechali výtvořiny zaschnout, a později je vyvěsili i s jejich jmény na nástěnku v jídelně.

5.3 Jak broučci malovali motýla

Druh činnosti: tvořivá hra, výtvarná činnost

Typ klientů: Smíšená skupina tělesně a mentálně postižených jedinců

Počet klientů: 7 klientů

Délka činnosti: 30 minut

Pomůcky a prostředky:

- místnost s vhodnou teplotou
- velký stůl a židle, ke kterému se vejde minimálně 7 – 10 klientů
- folie, kterou rozprostřu po celém stole
- čtvrtka (kreslicí karton) A4
- akvarelové barvy (vodovky)
- temperové barvy
- štětce a kelímky
- tužka, voskovky nebo pastelky

Pracovní postup:

- Nejdříve připravím sesunutím dva stoly, aby bylo dostatečné místo.
- Na stůl dám folie, aby nedošlo k ušpinění stolu od lepidla.
- Donesu všechny potřebné pomůcky – čtvrtka A4, akvarelové barvy, temperové barvy, štětce a kelímky, tužky, voskovky a pastelky.
- Všechny pomůcky umístím do středu stolu.
- Svolám a dopravím klienty ke stolu.
- Klienti sedí na židlích, vysvětlím jim jak tato celá hra bude probíhat a co po nich budu chtít.
- Pastelky, voskovky umístím na střed stolu, klienti si později vyberou podle toho čím chtějí kreslit.
- Přečtu srozumitelně a pomalu motivační příběh. Poté chvíli diskutujeme na téma motivačního příběhu a také na moje dané otázky.

- Po přečtení motivačního příběhu dám každému klientovi čtvrtku papíru A4. Na papír nakreslíme tělo a hlavu motýla. Všem ochotně ukazuji jak se motýl kreslí. Poté si vybereme barvy (temperové barvy), postupně si jimi potřeme obě dlaně a otiskneme je na papír do tvaru motýlích křídel. Klientům s potíráním rukou pomáhám. Barvy lze mezi sebou různě kombinovat a míchat. Pokud budou chtít můžeme udělat motýlů více a pod ně nakreslit rozkvetlou louku.
- Při práci s temperovými barvami všechny upozorňuji na to, aby barvy nestrhali do úst a osobně na to dohlížím. Napomínám všechny, aby dávali pozor na umazání se od barev.
- Po skončení činnosti ihned informuji klienty o tom, aby si šli ihned omýt ruce.
- Následně všechny upozorním na to, aby obrázek zezadu podepsali
- Po omytí rukou si můžeme spolu s klienty pohovořit o tom, proč si vybrali dané barvy, kterými obrázky malovali. Také jim pokládám otázku, zda by se jim líbil život motýla. Jestli by se nebáli výšek, když by létali po krajině jako létá motýl. Nezapomínám se ptát na pocity klientů během tvorby.
- Pobídnu klienty k tomu, aby mi pomohli uklidit pomůcky a vyvěsit výrobky na nástěnku.

Motivační příběh:

Nyní vám přečtu velice zajímavý příběh. Velmi bedlivě mě poslouchejte, ať poté víte o čem příběh byl. Jistě se vám moc bude líbit. Ale nyní už poslouchejte a snažte se nevyrušovat.

Maličcí broučci se učili malovat a modelem jim byl motýl. Byl to velký elegán s různobarevnými vzory na křídlech. Seděl na stoličce a každou chvíli zamával křídly, aby okolo rozvířil vzduch a trošku se osvěžil. Bylo totiž veliké horko. Broučci se soustředili na kreslení, avšak neustále se jim nedařilo. Barvy se špatně míchali nebo se zase rozpíjely a vypadalo to, jako by každý brouček maloval naprosto jiného motýla. Jednomu vycházel spíš do modra, jinému do ruda a u jiného byl zas naprosto strakatý. Broučci se lopotili se svráštěným obočím, jenže barvy si na jejich výkresech dělaly, co chtěly, jako by byly živé a navíc pořádně zlomyslné. Přelévaly se ze strany a zase na stranu a absolutně neposlouchaly. Starý učitel chrobák už z toho byl beznadějný a motýl

čím dál víc mával křídly, aby dal najevo, jak ho to celé už nudí a obtěžuje. Ale najednou k nim z ničeho nic přiletěl brouk Pytlík.

„Kreslíte motýla, mládeži? To je hezké, hahaha! A jak tak koukám, moc vám to nejde! To nic, to nic, Pytlík vám ukáže jak se to dělá, hahaha“

A aniž by se zeptal na souhlas, popadl štětec a začal. Mísil barvy a patlal je na papír s takovou nadšením, až kapičky odletovaly široko daleko.

„Jen koukejte, vždyť to nic není!“ volal. A broučci koukali. Pytlíkovy barvy se totiž úplně splašily! Už je měl nejen na papíře, ale i všude na rukách, na čele, na tvářích i na nose. Po chvilce se podíval na svůj všemi barvami hýřící výkres a podrbal se za tykadlem: „Motýlu se to moc nepodobá,“ připustil. „Nevadí, příště se to už jistě povede. A teď si musím utřít ruce, prosím..“

Rozhlédl se, uchopil první čistý papír a své od barev umazané ruce na něj jednoduše otiskl. „Dvakrát tak a dvakrát tak a ruce jsou čisté, hahaha!“ smál se. „To koukáte, jak si Pytlík ví rady! No tohle! Copak to tady mám?“

Pytlík setrval stát celý udivený a ohromený vlastním vynálezem – vždyť tam, kde na papíře otiskl ruce, byl najednou perfektní obraz motýla! Když to broučci viděli, okamžitě si také začali patlat barvu na ruce a otiskoval je na papír jako Pytlík. A jejich výkresy se plnily nádhernými motýlími obrazy.

„No prosím, hahaha!“ smál se Pytlík. „Vždyť jsem vám říkal, že to nic není!“

Kdo si umí představit takový obraz, kde se tiskne rukama? Nikdo, tak si ho hned zkusíme vyrobit. Budeme totiž malí broučci, kteří malují motýla. Teď si na chvíli představte, že jsem malí maličcí broučci a malujete motýla..

Cíl činnosti:

Cílem této hry je snaha o zlepšení především jemné motoriky. Cvičit si samostatnost, spolupráci s kolektivem. Klient se snaží soustředit se, pracovat s přesností. Rozvoj fantazie a tvořivosti. K cílům této činnosti patří také celkové pobavení a radost z výrobku a samotná aktivizace jedince.

Metody k dosažení cíle:

- Manipulace s rukama
- Kreslení a výběr barev
- Zapojení fantazie a přemýšlivosti
- Trpělivost a pečlivost

Průběh činnosti:

Hra, kterou jsme při dnešním setkání hráli byla zvolena především na procvičení jemné motoriky aktivizaci prstů a celé ruky, s nichž spojené svalové skupiny, současně zaměřenou na zapojení fantazie, přemýšlivost a tvořivost. Současně jsem chtěla docílit toho, aby si klient uvědomil, že se dá pracovat nejen s pastelkami a fixy, že se dají použít i ruce. Bylo to zaměřeno na posílení sebevědomí. Činnosti se tentokrát zúčastnilo 7 klientů, a to ve složení: David, Miroslav, Antonín, Lenka, Lucka, Markéta, Alena.

V této práci jsem se především zaměřila na to, zda klienti správně zacházejí s barvami. Zda umí ruce na papír správně otisknout, aby se otiskla celá dlaň. Soustředím se na trpělivost a pečlivost práce. Hleděla jsem zejména na to, zda klienti ruce pouze otiskli a hned si šli ruce omýt nebo se snažili, aby se na papíře objevil především pečlivý a dokonalý otisk ruky. Soustředím se také na to, jak se klienti dokáží postavit k dané činnosti. Pozorovala jsem různé způsoby práce, kterými klienti nanášeli samotné barvy a také otiskovali. Zaměřila jsem se rovněž na volbu barev a jejich uspořádání.

Stejně jako každý den jsme se sešli s klienty u stolu v jídelně. Proběhlo přivítání. Začala jsem tím, že jsem vysvětlila klientům o jakou činnost se dnes bude jednat.

Ptala jsem se, zda někdo kreslil pomocí obtiskování rukou. Tak jako v jedné z minulých her jsme si povídali o charakteristice barev, co vyjadřují a jaké nálady znázorňují. Hovořili jsme také o tom, jaké má kdo rád barvy. Následovala otázka, zda již někdo viděl motýla zblízka. Po kladné odpovědi jsme si povídali o tom jak jsou motýli krásná zvířata. Povídáme si o jejich krásném zbarvení a jak umí krásně létat. Mluvili jsme také o tom, že někteří lidé mají hobby v tom, že motýli sbírají a vystavují si je doma jako sbírku motýlů.

Pověděla jsem klientům o tom, že dnes budeme malovat rukama. Někteří se na mě zadívali a říkali: „Vždyť budeme mít špinavé ruce“. Odpověděla jsem s klidem, že nikdo nemusí mít strach z toho, že barva nepůjde umýt.

Všem jsem naznačila, že mají být potichu, protože začínám číst motivační příběh. Klienti mě bedlivě poslouchali, moc se mi líbilo, jak se respekt k mé osobě za dobu našich sezení změnil. Klienti seděli a poslouchali. Nechali mě přečíst bez vyrušování připravenou pohádku.

Po přečtení příběhu jsem všem rozdala papíry. Vysvětlila jsem, že nejdříve musíme nakreslit tělo motýla, na což jsem připravila pastelky a fixy. Řada klientů se na mě tázavě dívala, pochopila jsem z jejich výrazů, že klientům musím nejdříve ukázat, jak se takový motýl kreslí. Po malbě motýla začali klienti sami pracovat. Poté co jsem viděla, že mají nakreslené tělo motýla, rozložila jsem temperové barvy na stůl. Každého klienta jsem individuálně obcházela a ptala jsem se jakou barvu chce použít na otisknutí křídel. Danou barvu jsem mu rozetřela na dlaně. Zdůraznila jsem, že si můžeme navzájem pomáhat. Např.: Někdo bude chtít červenou barvu, požádá jedince, který již má na ruce rozetřenou červenou barvu, aby si nemusel patlat ruku znovu.

Když jsme dokončili otisky, tak jsem klienty po malých skupinkách odvedla do koupelny, kde si všichni pečlivě omyli ruce. Poté co si všichni omyli ruce mi pomohli uklidit pomůcky a vyvěsit několik výtvorů na nástěnku. (*Hotové výrobky přiloženy viz. příloha č. 3.*)

Kulturní poznatky a souvislosti, postřehy z činnosti:

Klienti se naučili zacházet s barvami a jejich pestrou barevností. Procvičili si jemnou motoriku. Naučili se kreslit, vytvářet dílo bez pomoci tužek či pastelek, ale za použití samotných rukou. Nejdříve se báli, že barvy z rukou nesmyjí, a že budou zamazaní. Nakonec je tato aktivita natolik začala bavit, že se do ní naplno ponořili, byli velice šikovní. Každý z výtvorů byl jedinečný a krásný. Dále se naučili otisknout pečlivě celou ruku tak, aby se objevil pečlivý a dokonalý otisk ruky. Procvičovali si spolupracovat ve skupině a soustředit se na práci. Učili se soustředit a pečlivě pracovat. Dále zde docházelo k rozvoji a zapojení fantazie a představivosti.

Všechny výtvary jsme společně vyvěsili na nástěnku, která po několik týdnů zdobila jejich kulturní místnost a každý kdo přišel je mohl obdivovat.

5.4 Nadaný malíř

Druh činnosti: tvořivá hra s výtvarnou činností

Typ klientů: Smíšená skupina tělesně a mentálně postižených jedinců

Počet klientů: 7 klientů

Délka činnosti: 35 minut

Pomůcky a prostředky:

- místnost s vhodnou teplotou
- velký stůl a židle
- pastelky, fixy, voskovky...
- předtištěné papíry s obrázky, na kterých jsou znázorněny určité symboly, které je třeba v obrázku dokreslit

Pracovní postup:

- Nejdříve připravíme stoly a židle.
- Donesu všechny potřebné pomůcky.
- Svolám klienty ke stolu.
- Klienti sedí na židlích.
- Přečtu srozumitelně a pomalu motivační příběh. Poté chvíli diskutujeme na téma motivačního příběhu, a také na moje dané otázky.
- Po přečtení motivačního příběhu rozprostřu nakopírované obrázky doprostřed stolu a pobídnu klienty, ať si každý vybere ten, co se mu líbí.
- Rozdám pastelky, voskovky a fixy, podle toho čím chce klient kreslit.
- Upozorním na symboly (spirálky, vlnky, kolečka), které je třeba bezpodmínečně dokreslit a dodávám, že obrázek si každý dokreslí, vybarví jak se mu líbí.
- Ke konci všechny upozorním na to, aby obrázek podepsali.

- Po ukončení kresby si můžeme spolu s klienty pohovořit o tom, proč si vybrali daný obrázek, a také proč volili dané barvy, kterými obrázky vymalovali. Také jim pokládám otázku, zda by se jim líbil obrázek, kdyby byl skutečný (obrázek domu – vlastní dům). Nezapomínám se ptát na pocity klientů během tvorby. Všechny vybízím k tomu, aby mi zdůvodnili volené barvy, a také jak se jim líbila tato hra.
- Závěrem pobídnu klienty k tomu, aby mi pomohli uklidit pomůcky a vyvěsit obrázky na nástěnku.

Motivační příběh:

Teď mě bedlivě poslouchejte. Přečtu vám krátký příběh o nadaném malíři a jeho zajímavém životě.

„V jednom malém městečku žil velmi nadaný mladý malíř Julius. Jeho domek byl na okraji města, na první pohled bylo vidět, že v domečku bydlí veselý človíček, všude kolem domu byla totiž spousta zeleně a krásně kvetoucích květin.

Tento malíř nemohl své nádherné a zajímavé obrázky, které kreslil od rána do večera vystavovat v galerii, protože na to neměl dostatek peněz. Obcházel všechny známé galerie a muzea a prosil o to, aby jeho obrazy vystavili. Ale nikdo neměl zájem. Malíř byl velmi smutný a rozhodl se, že přestane kreslit. Všechny své krásné obrazy měl vystavené v malém pokoji svého domku na okraji města.

Malíř neustále přemýšlel, jak by mohl získat potřebné peníze k tomu, aby si mohl otevřít vlastní galerii. Po několika dnech neustálého přemýšlení zazvonil u jeho domku listonoš, který malíři donesl jakýsi dopis, ve kterém bylo napsáno, že malíř Julius zdědil velké množství peněz po svém zemřelém bohatém strýci až odněkud z Paříže. Uvědomil si, že by si mohl splnit svůj velký sen a zřídit svojí nádhernou galerii, kam by chodili lidé obdivovat jeho obrazy.

Po několika měsících tvrdé práce byla galerie postavená a připravená na první výstavu překrásných obrazů. Malíř svojí galerii pojmenoval ZLATÁ GALERIE.

Každý den jeho galerii navštěvovalo mnoho návštěvníků, kteří obdivovali jeho nadání a zvláštnost všech jeho obrazů. Obrazy byly krásné, ale říkám zvláštní. A pokud se galerie nezavřela, chodí tam návštěvníci tyto obrazy obdivovat i doposud.“

Umí si někdo představit, jak malířovy obrazy mohly vypadat? Pokud ne, tak si ihned několik takových obrazů zkusíme dokončit. Zkusme si tedy přestavit, že se z nás teď stanou malíři.

Každý si vezměte jeden z obrázků, které leží uprostřed stolu. Vezměte si pastelky, fixy, voskovky a dejte se do práce. Nezapomínáme na to, že každý jsme malíř a každý si proto může udělat obrázek jaký chce. Jen jednu maličkost, na obrázcích, které před sebou vidíte je již předkreslen symbol - znak, jako jsou vlnky, spirálky, kolečka. Tento znak musíte dokreslit po celém obrázku.

Cíl činnosti:

Hlavním cílem této hry je snaha o zlepšení především jemné motoriky, snažila jsem se o to, aby si klienti uvědomili, že nejenom malíři mohou krásně malovat. Vyjádření svých pocitů pomocí kresby. Klienti se učí používat barvy, fantazii, představivost a tvořivost. V neposlední řadě pobavení se spolu s ostatními a dobrý pocit z vlastního podařeného výtvaru.

Metody k dosažení cíle:

- Dokreslení daných symbolů
- Vybarvení obrázků a práce s pastelkami, fixy

Průběh činnosti:

Další činnost, kterou jsem pro klienty zvolila, byla tvořivá hra s výtvarnou prací zaměřená na zlepšení jemné motoriky - aktivizaci prstů a celé ruky, s nichž spojené svalové skupiny, současně zaměřenou na zapojení fantazie, přemýšlivost a tvořivost. Činnosti se zúčastnilo 7 klientů, a to ve složení: David, Miroslav, Antonín, Lenka, Lucka, Markéta, Alena. Největší svojí pozornost věnuji tomu, jak se klienti k činnosti postavili. Zajímala jsem se o to, jak je činnost zaujala, ale také to, kteří klienti jsou schopni pracovat sami, a kteří potřebují pomoc. Soustředím se na to, aby se klienti snažili dokreslovat symboly - znaky, aby se snažili vykreslovat přesně, bez přetahování.

Donesla jsem si všechny potřebné pomůcky. Začala jsem svolávat klienty. Těm, kteří potřebovali pomoc, jsem pomohla. Sedla jsem si do čela stolu, tak aby na mě všichni viděli. U některých klientů bylo patrné očekávání, co jsem si připravila. Určitý ostych jsem zpozorovala, ale již nebyl takový jako ze začátku našeho sezení.

Začala jsem tím, že jsem vysvětlila klientům, o jakou činnost se dnes bude jednat. Následuje otázka, zda někdo z klientů navštívil galerii nebo muzeum?, kde se vystavují obrazy slavných i méně slavných malířů. Po zodpovězení otázky hovoříme společně o tom, že na světě je veliké množství různých galerií a muzeí. Nezapomenu zmínit galerii ve Francii, Itálii a k tomu přiřadím několik známých malířů a ukážu jim jejich podobizny a obrazy, které jsem donesla k nahlédnutí v knize.

Klientům vysvětluji, že malíři jsou velmi nadaní lidé a to již od útlého věku, že dokáží zachytit ve svých obrázcích i to, jak se cítí a jakou mají náladu. Uvádím spojitost špatné nálady a obrazů malovaných tmavými barvami - černou, hnědou, šedou barvou ....a naopak výraz dobré nálady a odraz na obrázcích, které jsou kreslené barvami jako je například oranžová, žlutá a zelená... Vysvětluji klientům, že barvy jsou ohromně důležité a to nejen při kresbě obrazů.

Než jsem začala číst motivační příběh, všechny jsem utišila. Většina s nadšením poslouchala motivační příběh, který jsem jim předčítala.

Po ukončení příběhu jsem nejprve všem vysvětlila, co vlastně budou dělat. Názorně jsem jim ukázala obrázek a řekla, že symboliku daného obrázku musí napodobit a dokreslit. Po vysvětlení jsem rozmístila nakopírované obrázky do středu stolu a řekla jsem, že si každý nyní může vybrat obrázek, který chce. Volila obrázky, které zvládnou vybarvit a dokreslit všichni a které nebudou činit žádné velké problémy. Těm, co nevěděli, jsem nabídla svoji pomoc.

Chodila jsem okolo stolu, u každého klienta jsem se zastavila a zdůrazňovala jsem, že je důležité dokreslení znaků, které byly u každého obrázku předem znázorněné. V neposlední řadě jsem klienty poprosila o podpis. Vysvětlila jsem jim, že i malíři se podepisovali, aby bylo poznat, kdo je autorem obrazu.

Někteří klienti dokreslit symbol zvládli, ale ostatní i přes moje výzvy znak nedokreslili. Kupříkladu Mirek velice rychle obrázek dokreslil a zase jako je u něho obvyklé, odešel pryč.

Posléze jsme si povídali o tom, proč jsem chtěla dokreslit znaky. Nejdříve jsem říkala, že ty znaky, které kreslili jsou na procvičení prstů a ruky. Klienty jsem motivovala k tomu, aby řekli vlastní názor, jak se jim líbila tato hra, proč si vybrali takový obrázek. Někteří neříkali nic, ale narozdíl od Davida, který byl nadšený a říkal: „Vybral jsem si obrázek domu, protože jsem ti chtěl nakreslit dům, jaký máme doma, to aby jsi věděla, jak ho máme krásný“. Ihned jsem mu řekla, že jejich dům musí být

velice krásný. Lenka mě poprosila, zda si nemůže vzít obrázek domů a dát ho babičce. Souhlasila jsem a řekla, že babička bude mít jistě velkou radost.

Aktivita se všem i mě velice líbila, při práci jsme si povídali všemožné příběhy, zejména směřované na vzpomínky spojené s obrázky („ten dům je podobný našemu, žába, kterou jsem potkala při sbírání hub s tatínkem...“).

Ptám se na různé otázky ohledně aktivity. Jak jste se cítili, když jste si museli představit, že jste malíři? Chtěl by někdo být takový malíř? Proč jsi vybral tuto barvičku?

Řada klientů používala teplé barvy, především červenou a žlutou. Hovořili jsme o výběru barev. Klienti říkali, že se snažili používat takové barvy, které se jim líbili tak, aby jako malíř vyjádřili vlastní náladu. Objevovaly se převážně veselé barvy, s tím dobrou náladou, což mě moc potěšilo.

Jste všichni šikovní a teď si uděláme takovou naši malou galerii. Vystavili jsme výtvary na nástěnku. (*Obrázky viz. příloha č. 4*).

Kulturní poznatky a souvislosti, postřehy z činnosti:

Klienti se k činnosti postavili s velkou motivací. Někteří klienti se sice zcela nezapojovali, ale přesto se snažili. Velké problémy jim dělalo dokreslení předem zvýrazněných znaků, které měli po celém obrázku dopracovat. Musím říci, že ze všech sedmi klientů znaky dokreslili asi 4 klienti a to i přes to, že jsem jim to několikrát zdůrazňovala. Ostatní obrázek pouze vykreslili pomocí pastelky. Dívala jsem se na přesnost vybarvování. Několik klientů se opravdu snažilo pečlivě vybarvit obrázek tak, aby nepřetahovali, ale ostatní klienti bohužel obrázek vybarvili s velkou nepřesností.

Aktivita klienty očividně bavila. Někteří klienti si vzali dokonce dva obrázky a oba dva dokázali vybarvit s naprostou motivací a potěšením.

Zaměřila jsem se i na volbu barev. Řada klientů používala teplé barvy, především červenou a žlutou. Hovořili jsme o výběru barev, říkali mi, že se snažili používat takové barvy, které se jim líbily, aby jako malíř vyjádřili vlastní náladu. Objevovaly se převážně veselé barvy, tudíž i dobrá nálada, což mě moc potěšilo.

U některých klientů docházelo k vybarvení obrázků barvou, která nebyla specifická pro daný obrázek např.: Místo toho, aby byl ježek hnědočerný, klient ho vybarvil rudě červenou.

5.5 O pejskovi a kočičce

Druh činnosti: výtvarná hra – rukodělná (pracovní) činnost, tvořivá hra za použití barevných papírů

Typ klientů: Smíšená skupina tělesně a mentálně postižených jedinců

Počet klientů: 7 klientů

Délka činnosti: 30 minut

Pomůcky a prostředky:

- místnost s vhodnou teplotou
- velký stůl a židle, ke kterému se vejde minimálně 7 klientů nebo na koberci, kde si k výtvarné činnosti mohou klienti sednout
- pastelky, fixy, voskovky...
- barevné papíry

Pracovní postup:

- Nejdříve připravím sražením dva stoly, aby bylo dostatečné místo nebo udělám dostatečný prostor na koberci (odsunutí křesel, pohovky).
- Donesu všechny potřebné pomůcky – barevné papíry, pastelky, fixy.
- Svolám a dopravím klienty ke stolu či na koberec.
- Klienti sedí na židlích či koberci, vyzvu je k tomu, aby si udělali dostatečný prostor kolem sebe a také pohodlí. Upozorním na to, že si mohou při motivačním příběhu lehnout a zavřít oči. V neposlední řadě jim vysvětlím jak tato celá hra bude probíhat a co po nich budu chtít.
- Přečtu srozumitelně a pomalu motivační příběh. Poté chvíli diskutujeme na téma motivačního příběhu a také na moje dané otázky.
- Po přečtení motivačního příběhu rozprostřu všemožně barevné papíry. Tak aby si mohl každý klient vybrat barvu papíru podle vlastního uvážení.
- Papíry vypadají, tak že z obdélníkového papíru A4 ustříhneme část, aby nám vznikl čtverec. (*Návod skládání viz. příloha č. 5*).

- Rozdám pastelky, voskovky a fixy, podle toho čím chce klient kreslit.
- Srozumitelně vysvětlím podle návodu jak se takový papír skládá a přehýbá, aby vznikl pejsek s kočičkou. Opakuji vícekrát, aby klienti pochopili postup. Snažím se jim výrobu názorně ukázat a také jim s výrobou pomáhat.
- Upozorním na pečlivost přehýbání papírů. Aby nevznikaly tzv. „oslí uši“. Dbáme na pečlivost.
- Nezapomínám se ptát na pocity klientů během tvorby.
- Ke konci všechny upozorním na to, aby obrázek podepsali.
- Na konci všechny povzbudím k tomu, aby mi zdůvodnili volené barvy papírů a jak se jim líbila tato hra..
- Závěrem pobídnu klienty k tomu, aby mi pomohli uklidit pomůcky a vyvěsit obrázky na nástěnku.

Motivační příběh:

Nyní vám přečtu jistě známý příběh o pejskovi a kočičce, jak pekli dort. Nezapomeňte mě poslouchat.

„Pejsek měl mít zítra svátek a kočička narozeniny. A tak se rozhodli, že si upečou slavnostní narozeninový dort. Ale kočička povídá: „Ale já nevím, jak se takový dort peče?“

„To nic není,“ řekl pejsek, „to je lehké, to já vím, jak se takový opravdový dort dělá! To se do takového dortu dá všechno, co je k jídlu nejlepší, všechno, co nejraději jíš, potom je ten dort nejlepší. Když tam dáš takových jídel pět, tak je pětkrát dobrý, když jich tam dáš deset, tak je potom desetkrát dobrý. Ale my si jich tam dáme sto a budeme mít stokrát dobrý dort.“

„To je pravda,“ řekla kočička, „vyrobíme si nejlepší dort.“ Pejsek a kočička si vzali zástěry a pustili se do pečení.

Vzali mouku, mlíčko a vajíčko a smíchali to dohromady. „Dort musí být sladký,“ řekla kočička a nasypala do toho cukr. „A trošku slaný,“ řekl pejsek a dal tam sůl. „Teď tam dáme máslo a marmeládu,“ řekla kočička. „Marmeládu, tu ne, tu já nerad,“ povídal pejsek, „dáme tam místo marmelády syreček, ten já tuze rád.“ – „A oříšky, abychom nezapomněli,“ řekl pejsek a nasypal tam kornout oříšků. „Oříšky jsou

výborné,“ souhlasila kočička, „ale měla by tam také jistě přijít okurka,“ a dala tam okurku. „A kosti,“ volal pejsek, „musíme tam dát kosti!“ Tak do toho dortu dali náramně mnoho kostí. „Tak a teď několik buřtů hodně kořeněných, to je něco pro mne,“ řekl pejsek a dal tam pár buřtů. „A to nejdůležitější!“ povídala kočička, „přece šlehanou smetanu tam musíme dát!“ Dali tam plný hrnek šlehané smetany. „A maličko čokolády,“ řekla kočička a přidala do toho čokoládu. „A omáčku,“ napadlo našeho pejska a dal tam omáčku.

Tak do toho svého dortu dávali a míchali všechno možné, dali tam i česnek s cibulí, pepř a namíchali tam sádlo i bonbóny, škvarky a skořici, kukuřičnou kaši také tvaroh, perník a ocet, kakao a zelí, jednu hlavu z husy a hrozinky, inu všechno možné do toho dortu dali, jen chleba tam nedali, protože pejskové a kočičky chleba značně rádi nemají.

Když to všechno smíchali a rozmíchali, byl z toho dort veliký jako kolo u vozu. „Panečku, to bude veliký dort, to se nějak najíme!“ chválili si to, „a teď to dáme péci.“

Dali dort péci a těšili se na to, až bude upečený. Kouřilo se z toho, bublalo to, praskalo a syčelo, škvířilo se to a šla z toho pára, smažilo se to a připalovalo se to, kypělo to a přetévalo a čmoudilo to, jako kdyby se staré hadry pálily.

Avšak v tu chvíli si šli pejsek s kočičkou odpočinout po obtížném a náročném vaření a zaspali. Když se probudili dort byl tmavý jako uhel a již se nedal jíst. Kočička byla nadmíru smutná, že se jim dort nepovedl. Pejsek mávl rukou a pozval kočičku do nedaleké cukrárny, kde si dali doopravdivý narozeninový dort.“

Kdo si umí představit, že by takový dort vůbec snědl? já tedy ne. Ptala jsem se vás zda někdo z vás má doma pejska nebo kočičku, většinou jste říkali, že ano, tak si takového pejska a kočičku teď zkusíme vyrobit.

Cíl činnosti:

Nejpodstatnější cíl této hry je snaha o zlepšení především jemné motoriky, uvědomění si toho, že je pouze v jejich rukou výroba a kvalita práce. Vyjádření svých pocitů pomocí kresby. Klienti se učí používat barvy a to již při volbě barevného papíru. Jedinci se učí rozvíjet fantazii, představivost a tvořivost.

Dále schopnosti spolupracovat. Vytvořit a dále utužovat atmosféru vzájemné spolupráce a společného hraní. V neposlední řadě pobavení se spolu s ostatními a dobrý pocit z vlastního podařeného výtvoru.

Metody k dosažení cíle:

- Přesné skládání a ohýbání papíru
- Vybarvení obrázků a použití barev
- Zapojení fantazie a přemýšlivosti

Průběh činnosti:

Následující činnost, kterou jsem pro klienty zvolila byla tvořivou hru za pomoci výtvarné práce, zaměřená na zlepšení jemné motoriky - aktivizaci prstů a celé ruky, s nichž spojené svalové skupiny, současně zaměřenou na zapojení fantazie, přemýšlivost a tvořivost. Činnosti se zúčastnilo 7 klientů, a to ve složení: David, Miroslav, Antonín, Lenka, Lucka, Markéta, Alena. Neboli smíšená skupina klientů.

Svojí pozornost věnuji tomu, jak se klienti k činnosti postavili. Jak je činnost zaujala, ale také to, kteří klienti jsou schopni pracovat sami, a kteří potřebují pomoc. Soustředím se na to, aby se klienti snažili papíry s trpělivostí a pečlivostí přehýbat, ohýbat tak, aby docílili nelepššího výsledku.

Po mém příchodu jsem si šla nejdříve obstarat všechny potřebné pomůcky. Protože barevné papíry jsem měla připravené a nastříhané z domova.

Upozorním na to, že si mohou při motivačním příběhu lehnout a zavřít oči. V neposlední řadě jim vysvětlím jak tato celá hra bude probíhat a co po nich budu chtít.

Všichni jsme se přivítali a na začátek jsme si pověděli jakou máme dnes náladu a co se stalo nového po dobu co jsme se neviděli.

Zahájila jsem sezení tím, že jsem v první řadě klientům vysvětlila o jakou činnost dnes půjde. Nejdříve jsem položila otázku, zda má doma někdo psa nebo kočku. Povídali jsme si o typických znacích a vlastnostech těchto dvou domácích zvířat. Ptala jsem se vždy jakou vlastností tyto zvířátka působí na člověka, že ho proto mají všichni rádi. Vyjmenovali jsme řadu vlastností: u kočky například – je milá, roztomilá, ráda se mazlí, krásně přede, když jí hladíme, kamarádká, u psa to byly například vlastnosti – přítel člověka, dobrý hlídač, roztomilý, má rád děti a tak dále.

Poté jsem přešla na téma, zda klienti někdy slyšeli pohádku o pejskovi a kočičce. Pokud ano, řekla jsem, že bych se chtěla zaměřit na tu, kdy pejsek s kočičkou pekli dort. Následovala otázka: „Z jakých surovin si myslíte, že se takový dort vyrábí?“ Klienti začali vyjmenovávat suroviny. Od mouky, vajec, mléka jsme se dostali až k pivu.

Řekla jsem, že dnešní pohádku budou klienti určitě znát, ale podotkla jsem, že tato pohádka dostala díky mě trochu jinou podobu nežli jí znají. Začala jsem vyprávět

pohádku, tak jako při každé jiné mé hře. Ještě před tím než-li jsem začala vyprávět, připomenula jsem, že si mohou klienti zavřít oči a bedlivě vnímat pohádku. Pohádku jsem díky jejímu obsáhlému rozsahu poněkud zkrátila. Proto dostala jinou podobu než jsme zvyklí. Pozorovala jsem s mírným úsměvem jak mají zavřené oči a poslouchají. Byla jsem moc ráda, že se mezi námi utvořil takový harmonický vztah, kdy mě klienti respektovali a samozřejmě na druhé straně já je a jejich potřeby.

Po ukončení příběhu jsem nejprve všem vysvětlila, co vlastně budou dělat. Názorně jsem jim ukázala, jak se pejsek a kočička podle daného postupu budou vyrábět. Podotkla jsem, že malba a pojmenování je pouze na nich. Také jsem zdůraznila to, že kdyby někdo potřeboval pomoci a nevěděl, co dělat jsem tu, abych pomohla.

S naprostým nadšením jsem pozorovala celou výrobu našich zvířátek. Netrvala jsem striktně na tom, že musí udělat pejška i kočičku. Ale většina klientů chtěla mít obě zvířátka, jak tomu bylo v pohádce.

Při této činnosti jsem musela velice pomáhat Antonínovi, které to moc nešlo, několikrát jsme museli obrázek rozložit a znovu složit, ale „zvládli jsem to.“

Činnost byla velmi zajímavá. I tím, sledovat klienty při činnosti. Musím uznat, že tato hra byla velmi náročná a to ne pouze pro jednoho klienta. Ale snažila jsem se, co nejvíce vysvětlovat pracovní postup tak, aby nedocházelo k chybám.

Hru jsme zakončili vystavením obrázků na nástěnce. (*Hotové výrobky viz příloha č. 6*).

Kulturní poznatky a souvislosti, postřehy z činnosti:

Touto aktivitou se naučili zacházet s dalším materiálem a tím byl papír. Naučili se skládat papír tak, že vznikl určitý výtvar. Některým klientům dělalo skládání papíru veliké potíže, snažila jsem se jim několikrát vysvětlovat pracovní postup. Aktivita byla velice obtížná a náročná na přesnost, zručnost a hlavně trpělivost. U některých jedinců jsem mohla pozorovat zájem a chuť zkoušet, to tak dlouho dokud neudělají požadovaný tvar, ale naopak jsem se setkala s několika negativními odezvami, kdy bylo vidět že tato aktivita je pro některé velice náročná a proto jí negují a nemají zájem dokončit. Jednotlivě odcházel a dělali něco jiného. Proto tuto aktivitu dokončilo jen málo z nich všech.

Klienti si zdokonalovali spolupráci s ostatními. Další podstata této hry byl trénink zručnosti, trpělivosti a přesnosti při skládání barevných papírů do určeného tvaru kočky a psy.

5.6. Pšeničná zahrádka a zvířátka z ořechových skořápek

Druh činnosti: tvořivá hra, výtvarná – rukodělná (pracovní) činnost

Typ klientů: smíšená skupina tělesně a mentálně postižených jedinců

Počet klientů: 7 klientů

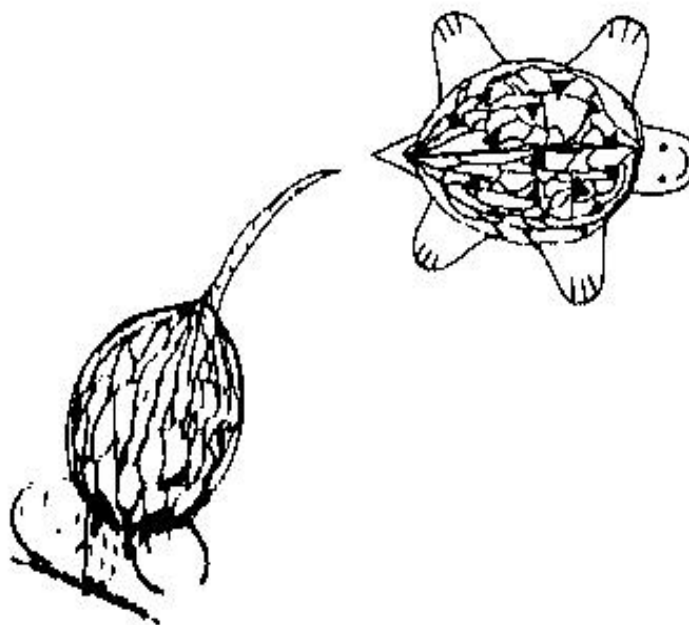
Délka činnosti: 35 minut

Pomůcky a prostředky:

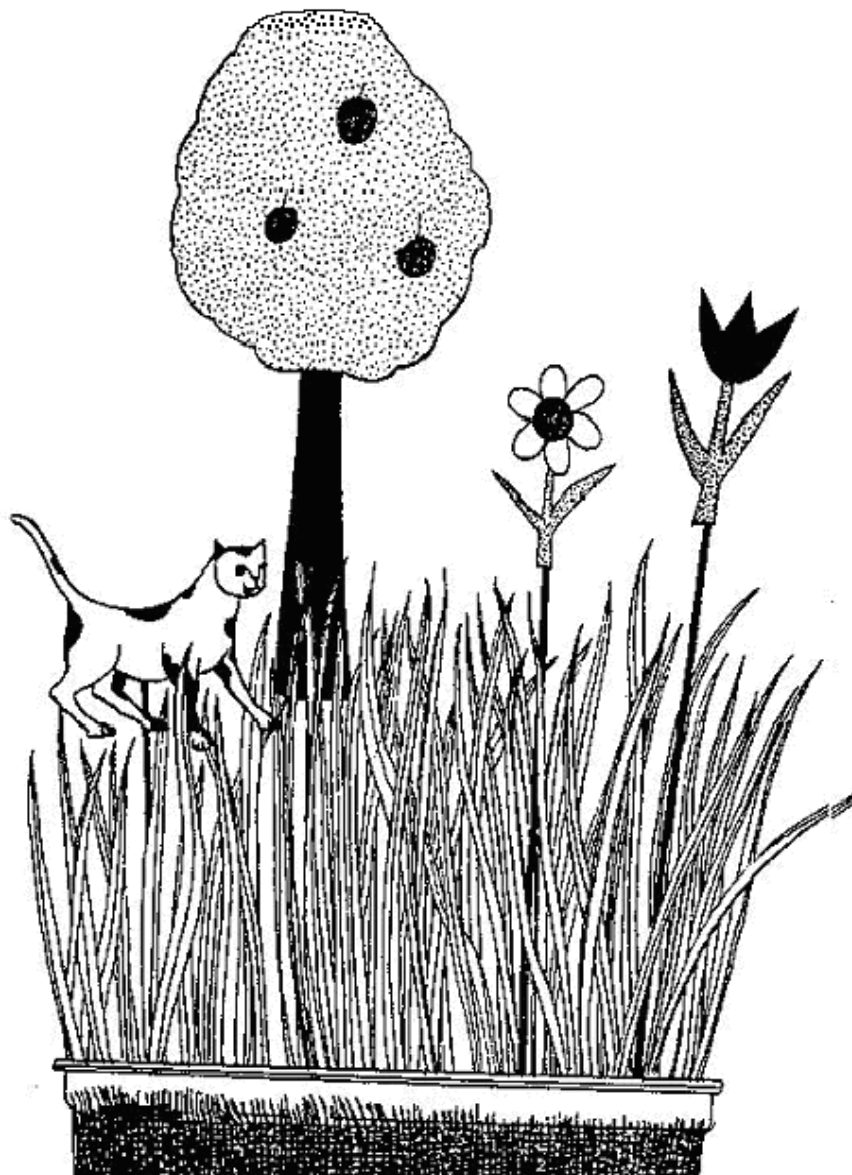
- místnost s vhodnou teplotou
- velký stůl a židle, ke kterému se vejde minimálně 7 – 10 klientů
- na zvířátka:
  - štětce
  - lepidlo, misky na lepidlo
  - předem předkreslené zvířátko, na tvrdém papíru
  - skořápky od vlašských ořechů
  - špejle
  - nůžky
  - izolepa
  - pastelky
- na zahrádku:
  - obilí – pšenice, oves
  - zahradní zem vhodná pro zasévání
  - lžíce – na nabírání země
  - kelímky či květináče
  - vodu na zalévání
  - noviny (či ubrus, aby nedošlo k ušpinění)

Pracovní postup:

- Nejdříve připravím sesunutím dva stoly, aby bylo dostatečné místo.
- Na stůl dám folie, aby nedošlo k ušpinění stolu od lepidla.
- Donesu všechny potřebné pomůcky
- Všechny pomůcky umístím do středu stolu.
- Svolám a dopravím klienty ke stolu.
- Klienti sedí pohodlně na židlích.
- Následně přečtu srozumitelně a pomalu motivační příběh. Poté chvíli diskutujeme na téma motivačního příběhu a na moje dané otázky.
- Poté se pustíme do samotné práce.
  - Příprava zvířátek: Nashromáždíme dostatek neporušených skořápek od půlek vlašských ořechů. Z tvrdého papíru či kartonu vystříháme šablony pro želvičku (oválný tvar s nožičkami po stranách, vzadu ocásek a vpředu hlavička) a myšku (oválný tvar se špičatým čumáčkem, zakulacenýma ušima).
  - Postup:
    - Na karton obkreslíme šablonu želvičky a myšky. Měla jsem je již předkreslené. Rozdala jsem je klientům spolu s nůžkami.
    - Jejich úkolem bylo zvířátka vystříhnout a vymalovat dle své představy pastelkami či voskovými pastely.
    - Vystřižené šablony natřeme lepidlem a přilepíme na ně odstřížky vlny jako ocásek či vousy u myšky.
    - Upozorním na vhodné zacházení s lepidlem.
    - Na polepenou šablonu přilepte skořápku vlašského ořechu; po krajích ji pečlivě natřeme lepidlem a přitlačíme k podkladu.
    - Poté ze zadu zvířátka přilepíme pomocí izolepy špejli, a díky níž můžeme zvířátka zapíchnout do naší pšeničné zahrádky.
    - Během celé činnosti si povídáme, ptám se zda by šlo udělat jiné zvířátko, jako například berušku, medvídek apod.
    - Ptám se na to, jak domácí či jiné zvíře mají nejraději a proč se jim zrovna to vybrané líbí nejvíce. Nebo také zda oni sami mají doma nějaké zvířátko.

- Příprava pšeničné zahrádky: Připravíme si vhodnou zeminu no zasévání zrníček pšenice. Nashromáždím si již dopředu dostatek větších kelímku či květináčů.
- Postup: Kelímek či květináč polepíme vhodnou textilií nebo jutou.
  - Do poloviny kelímku/květináče nasypeme pomocí lžic zeminu, zalijeme vodou, aby byla zemina vlhká a povrch zeminy posypeme zrnky pšenice. Zrníčka zasypeme zeminou, aby byla úplně přikryta, a lehce přitlačíme.
  - Zahrádku znovu přiměřeně zaléváme – dáme do květináčů zvířátka a samotné květináče a kelímky umístíme v teplé místnosti za okno, aby na ně svítilo sluníčko. Již během několika dnů se objeví zelené obilí – „tráva“.
  - Jelikož se jedná o předvelikonoční výzdobu můžeme do zahrádky na špejlích umístit i nabarvené kraslice a nebo barevné mašle.
- Na závěr pobídnu klienty k tomu, aby mi pomohli uklidit pomůcky a dát všechny květináče za okno, aby byly krásně vidět a mohli je ostatní obdivovat.

Motivační příběh:

Máme tu pomalu čas Velikonoc, za okny svítí sluníčko a na zemi kolem je ještě zbytek sněhu a proto ještě zahrada není tak zelená a krásná jako na jaře bývá. Zahrádky jsou ještě takové smutné bez zelené trávy a květin. Kdo z vás by chtěl mít ve svém pokoji malou zelenou zahrádku?

Co takhle si společně udělat krásnou a jen naši zahrádku, o kterou budeme pečovat do té doby, než za okny vysvitne konečně sluníčko a rozežřeje poslední zbytky sněhu a tráva se začne konečně zelenat a kytičky růst. Připravíme si tedy naši zahrádku? Která nám bude dělat radost a růst přímo v našem pokoji?

A zahrádka bez kytiček a zvířátek? To by nebyla ta krásná zahrádka. Každý z nás má rád zvířátka, ale těm je nejlépe v přírodě. Někteří lidé si kousky přírody přinášejí domů – třeba malé rybičky, které bydlí v akváriu, nebo křečka či želvičku.

Možná i někteří z nás mají nebo by chtěli mít své akvárium se svým vysněným zvířátkem. Co by jste řekli na to si je alespoň nakreslit, a dát je do naší krásné zelené zahrádky? Abychom jí měli veselou a nebyla tak opuštěná?

Každý si uděláme naše vysněné zvířátko...

Umíte si představit, jak tato zahrádka a zvířátka mohou a nebo by mohly vypadat? Pokud ne, tak si je hned zkusíme vyrobit. Zahrajeme si společně na zahrádky a taky na chovatele zvířátek.

Cíl činnosti:

Nejvýznamnějším cílem této hry je snaha o zlepšení především jemné motoriky, uvědomění si toho, že zodpovědnost za růst obilí – „trávy“ díky zalévání, pečování o ní je jenom na nich samých. Cvičit si samostatnost, spolupráci s kolektivem. Klient se snaží soustředit se, pracovat s přesností. Důležitou roli hraje rozvoj fantazie a tvořivosti. K cílům této činnosti patří také pobavení a radost z výrobku a samotná aktivizace jedince.

Metody k dosažení cíle:

- Vystřihávání, lepení zvířátek
- Vykreslování zvířátek
- Práce se zeminou, obilím
- Zapojení tvořivosti a trpělivosti

Průběh činnosti:

Tato činnost byla zvolena především na procvičení jemné motoriky, aktivizaci prstů a celé ruky, s nichž spojené svalové skupiny, současně zaměřenou na zapojení fantazie, přemýšlivost a tvořivost. Šlo mi také o to, aby se klient dokázal vžít do

postavení zahradníků či zahradnic, kteří musí udělat něco proto, aby naše zahrádka rostla a neuschla. Důležité také bylo, aby si uvědomili, že mají určité postavení a daný úkol. Bylo to zaměřeno na posílení tvořivost i spolupráce. Této činnosti se zúčastnilo celkem 7 klientů, a to ve složení: David, Miroslav, Antonín, Lenka, Lucka, Markéta, Alena. Neboli smíšená skupina klientů.

Mojí pozornost jsem soustředila hlavně tomu, jak se klient dokáže postavit k dané činnosti. Především jsem se věnovala tomu, jak klienti vystřihávali obrysy předkreslených zvířátek a také na to jak zasévali obilí, které jsem donesla z domu.. Dívala jsem se na různé styly vykreslování obrázků.

Již po mém příchodu jsem zpozorovala zvědavá očka klientů, kteří mě sledovali a s očekáváním čekali na můj pokyn k usazení ke stolu. Po svačině jsme se všichni srdečně přivítali. Zaměřila jsem se na úpravu místnosti. Nejprve jsem spojila dva stoly, aby vzniklo dostatečné místo pro všechny „zahradníky a pěstitele“. Donesli jsme společně všechny potřebné pomůcky a položili je do středu stolu.

Hned po povelu k usednutí ke stolu mi David sedící po pravici nahlížel do připravených papírů. Neměli již skoro žádný ostych, jako ze začátku našeho sezení. Já jsem si sedla do čela stolu, tak aby na mě všichni viděli. Nejprve jsem všechny znovu přivítala slovy: „Dnes budeme dělat velice zajímavou činnost, která vás jistě bude bavit“. Začala jsem tím, že jsem vysvětlila klientům, o jakou činnost se dnes bude jednat.

Chodila jsem okolo stolu a u každého klienta jsem se zastavila a ptala jsem se jak jim to jde, když jsem viděla, že někdo z klientů neví, tak jsem mu poradila či pomohla s vystřihnutím, aby bylo ostřihnutí čisté a hezké. Tentokrát se mi překvapivě podařilo zapojit k činnosti i Markétu a Alenu. Obě dvě se velmi snažily. Sice byly hotoví s výrobkem jako první, ale i tak to byl velký úspěch, z kterého jsem měla patřičnou radost. Jejich výtvar byl velmi pěkný. Když jsem chodila okolo stolu slyšela jsem Mirka s Davida jak si povídají „To je co, taková krásná zahrádka,“ zdůraznil Mirek. „To se nám vážně povedlo,“ odpověděl David.

Někteří klienti dávali zrní ve velkých vrstvách, proto jsem musela zasáhnout, vysvětlit jim, že je potřeba dát zrní po celém květináči a ne, v tak velkém množství. Někteří naopak pracovali, tak pečlivě, že jsem byla velice překvapená, jak jedno zrno po druhém dávají do květináče. I volba pastelek, jimiž vykreslovali zvířátka byla zajímavá. Volili několik různých barev. Ale byli i tací, kteří si vybrali jen jednu barvu a tou vykreslili celé zvířátko. Ostatní nalepili pomocí látek sukni a zbytek dokreslili

pastelkami. Někteří klienti si vzali dokonce dva obrázky a oba dva dokázali krásně vystříhnout a poté zvířátko krásně vykreslit, dokonce několik z nich si chtěli vzít zahrádku s obilím domů, ale vysvětlila jsem jim jak je jednoduché doma si to znova udělat.

Poté jsme si povídali o tom jak je důležité zahrádku zalévat, aby pěkně vyrostla a dělala nám radost přesně na Velikonoce. Jednotlivě jsem se ptala na to, jak je hra bavila. Pokládám vhodné otázky na donou aktivitu. Jak jste se cítili, když jste si museli představit, že jste zahradníci? Chtěl by někdo být takovým zahradníkem? Jste všichni šikovní a teď si květináče vystavíme za okno, aby je mohli obdivovat i ostatní.

Myslím, že tato aktivita byla velmi úspěšná. Hotové zvířátka jsme zapíchli do zahrádky a každý si je podepsal, aby věděli čím zvířátko to je. Myslím si, že tato hra měla velký ohlas. Velice mě potěšila jejich práce, jak svědomitě a se zaujetím pracovali. Hotové zahrádky jsem také vyfotila. (*Viz příloha č. 7*).

Kulturní poznatky a souvislosti, postřehy z činnosti:

Klienti si zdokonalovali jemnou motoriku a to manipulací s prsty. Vystříhávali obrázky zvířátek, poté k nim lepili kousky vlny jako vousy apod. Následně jsme obrázky vykreslovali dle toho, jak kdo chtěl. Používali se pastelky a voskovky. Kontrolovala jsem, jak vybarvují, s jakou přesností – zda přetahují, nebo naopak ne. Pozorovala jsem i volbu barev. Některým jsem s vystříháváním i vybarvováním musela pomoci. Následně jsme ke každému zvířátku přilepili špejli, aby se dalo zapíchnout do zahrádky. Každý měl alespoň 2 zvířátka, a to želvičku a myšku.

Každý dostal svůj květináč s kterým pracoval každý jednotlivě, pozorovala jsem jak každý manipuluje se zeminou a jakým způsobem seje zrní a celkově jsem sledovala jejich práci při tvorbě zahrádky. Byla vidět jejich trpělivost a zaujetí pro hru.

5.7 Kouzelný náhrdelník

Druh činnosti: tvořivá hra, výtvarná – rukodělná (pracovní) činnost

Typ klientů: smíšená skupina tělesně a mentálně postižených jedinců

Počet klientů: 7 klientů

Délka činnosti: 40 minut

Pomůcky a prostředky:

- místnost s vhodnou teplotou
- velký stůl a židle, ke kterému se vejde minimálně 7 – 10 klientů
- silnější nit
- korálky

- kancelářské spony různých velikostí
- drobný materiál (knoflíky, korálky)
- těstoviny (např. kolínky)
- proužky z barevného papíru
- nastříhaná slámka
- zbytky kartonu
- zbytky polystyrenu
- nůžky
- děrovačka
- případně lepidlo na papír
- fixy
- misky na materiál

Pracovní postup:

- Nejdříve připravím sesunutím dva stoly, aby bylo dostatečné místo.
- Na stůl dám folie, aby nedošlo k ušpinění stolu od lepidla.
- Svolám a dopravím klienty ke stolu, vysvětlím jim jak tato celá hra bude probíhat a co po nich budu chtít.
- Klienti se pohodlně posadí k velkému stolu tak, aby měl každý z klientů dostatek místa. Klienti si mohou položit hlavu na stůl a zavřít oči.
- přečtu srozumitelně a pomalu motivační příběh.
- Na stůl také umístím různé korálky, knoflíky, kancelářské sponky a další materiál.
- Na práci jim pustím nahrávku relaxační hudby.
- Příprava:
  - Nastříhám silnější nit na návleky asi 50 cm dlouhé.
  - Návleky zakončíme uzlíkem spojeným s korálkem, aby navlečené ozdoby nevypadávaly.
  - Všechny navlékané materiály musí mít dostatečně velký otvor, aby se mohly navlékat na nit bez použití jehly.
  - Z kousků kartonu můžeme předem nastříhat různé tvary a motivy, do kterých uděláme dírky.
  - Dírky děrovačkou uděláme i do proužků z barevného papíru.

- Polystyrénové zbytky rozstříháme na různé tvary a špičkou nůžek do nich utvoříme otvor pro navlékání.
- Všechny tyto materiály připravím do misek.
- Postup:
  - Na připravený návlek navlékáme různý materiál z předložené nabídky.
  - Jednotlivé materiály střídáme a navlékáme na nit, a to i v opakovaných kombinacích.
  - Kombinujeme materiál s různě velkým otvorem, střídáme větší a menší ozdoby.
  - Kartónové tvary můžeme zdobit fixy, případně si vytvářet vlastní tvary z kartonu.
  - Z proužků barevného papíru slepujeme a tvarujeme jednoduché ozdoby (např. ovály, kolečka, spirály) a rovněž je navlékáme na náhrdelník.
  - Navlečený náhrdelník zavážeme na pevný uzlík, případně na mašličku.
  - Obměna – technikou navlékání různých drobných ozdob můžeme vytvářet i další šperky – náramky, čelenky. Pokud oba konce nesvážeme, vzniknou pestré řetězy, které využijeme při karnevalu a oslavách.

Motivační příběh:

Bedlivě poslouchejte a vnímejte příběh. Můžete si položit hlavu na stůl a zavřít oči a hlavně nezapomenout poslouchat. Dnešní příběh má název: O zakleté princezně.

„V černé skále bydlel zlý čaroděj. Neměl rád radost, smích a veselí. Rozhodl se tedy, že vytrstá krále z Království smíchu, a jeho dceru, princeznu Liduška, zaklel v sochu bez úsměvu a pohybu. To hrozné kouzlo mohl zrušit jedině kouzelný náhrdelník, který byl ten nejkrásnější na celém celičském světě.

Tento přenádherný náhrdelník by musel princezně zavěsit na krk sám ušlechtilý a hlavně hodný a milý princ, který by sám náhrdelník navlékl, s láskou a radostí. Mohli bychom princovi pomoci a princeznu společně vysvobodit z toho hrozného prokletí, co vy na to?“

Pustíme se do toho?? Vytvoříme si vlastní náhrdelník, kterým bychom i mohli pomoci princezně, aby už nebyla zakletá? Pojdme se pustit do našeho náhrdelníku...

Cíl činnosti:

Cílem této aktivity je snaha o zdokonalení především jemné motoriky. Cvičit si samostatnost, trpělivost a pečlivost. Udržování mezilidských vztahů v průběhu aktivity. Klient se snaží soustředit se, pracovat s přesností a trpělivostí. Hraje zde roli hlavně rozvoj fantazie a tvořivosti. K cílům této činnosti patří také pobavení a radost z výrobku a samotná aktivizace jedince.

Metody k dosažení cíle:

- Navlékání, rozvoj jemné motoriky
- Zapojení fantazie a tvořivosti
- Spolupráce a trpělivost

Průběh činnosti:

Tato činnost byla zvolena především na procvičení jemné motoriky, aktivizaci prstů a celé ruky, s nichž spojené svalové skupiny, současně zaměřenou na zapojení fantazie, přemýšlivost a tvořivost.

Aby měli pocit, že tvoří něco, co má smysl a přinese to jim i ostatním radost nebo užitek.

Bylo to zaměřeno na posílení tvořivosti, jemnosti a přesnosti. Činnosti se zúčastnilo 7 klientů, a to ve složení: David, Miroslav, Antonín, Lenka, Lucka, Markéta, Alena. Neboli smíšená skupina klientů.

Již dopředu jsem na stůl připravila misky se všemi pomůckami korálky, kancelářské spony, knoflíky, těstoviny a další. Každému jsem dala navlečenou jehlu se silnější nití. Vysvětlila jsem jim, že je pouze na nich, jaké materiály zvolí, jako součást svého náhrdelníku. Všichni navlékali bez sebemenších problémů, až na Antonína, který měl velký problém s navlékáním, tudíž jsem se zaměřila na pomoc nejvíce jemu. Držela jsem mi jehlu a on navlékal co se mu líbilo.

Sledovala jsem jaké materiály byly nejvíce používány, a dle mého odhadu to byly barevné knoflíky a korálky. Ale byl tu také David, který udělal celý náhrdelník pouze z polystyrenu a těstovin. Sledovala jsem a byla jsem překvapená jejich nadšením k práci na náhrdelníku. Někteří klienti to měli rychle hotové, tak měli možnost si udělat ještě náramek na ruku.

Po skončení navlékání, jsme si všichni udělali uzel na konci a zkusili si jak nám náš výrobek sluší. Bylo vidět, že hra je bavila, a to hlavně protože výsledkem byl

výrobek, který si mohli vzít a někomu ho darovat. Několik klientů se mi svěřilo k tomu, že výrobek dají jako dáreček svým maminkám ke svátku Dni matek. Ale zase ne všichni měli v plánu jej darovat. Ostatní si jej nechali pro vlastní potěšení a nosili ho celé dopoledne kolem krku se vši hrdostí a nadšením. (*Samotné výrobky viz. příloha č. 8*)

Kulturní poznatky a souvislosti, postřehy z činnosti:

Klienti si touto činností procvičovali především jemnou motoriku. Byla zaměřená na pečlivost a jemnost prstů při navlékání různého materiálu počínaje knoflíky, kancelářskými sponkami až k malým korálkům. Bylo vidět, že tato aktivita klienty velice baví, očividně se zapojovala jejich fantazie a tvořivost. Základním podnětem pro vytvoření jejich jedinečných výtvorů byla trpělivost a pečlivost, s kterou klienti materiál navlékali. Každý z výtvorů byl jedinečný a neopakovatelný náhrdelník

Musím říct, že aktivita se i mě velice líbila a při pozorování klientů při aktivitě jsem zpozorovala jejich nadšení a zapálení do práce. Po skončení hry jsme si každý svůj náhrdelník navlékli na krk a udělali jsme módní přehlídku. Každý si svůj náhrdelník vzal a mohl s ním udělat, co uznal za vhodné – dát jako dárek, vystavit ho na nástěnku, nechat si ho pro sebe.

5.8 Keramický kohoutek

Druh činnosti: tvořivá hra, výtvarná – rukodělná (pracovní) činnost

Typ klientů: smíšená skupina tělesně a mentálně postižených jedinců

Počet klientů: 7 klientů

Délka činnosti: 50 minut

Pomůcky a prostředky:

- místnost s vhodnou teplotou = keramická dílna
- velký stůl a židle, ke kterému se vejde minimálně 7 – 10 klientů
- 2/3 kg keramické hlíny
- kráječ
- váha (není podmínkou)
- plátěná pracovní deska
- kuchyňský váleček
- rydlo, nůž
- houbička
- noviny, ubrus
- formičky na vytisknutí (kruh)
- kelímky s vodou
- pracovní zástěra

Pracovní postup:

- Nejdříve připravím sesunutím dva stoly, aby bylo dostatečné místo.
- Na stůl dám folie, aby nedošlo k ušpinění stolu od lepidla.
- Klienti si oblékli pracovní zástěry.
- Svolám a dopravím klienty ke stolu, vysvětlím jim jak tato celá hra bude probíhat a co po nich budu chtít.
- Klienti se pohodlně posadí k velkému stolu tak, aby měl každý z klientů dostatek místa. Klienti si mohou položit hlavu na stůl a zavřít oči.

- Přečtu srozumitelně a pomalu motivační příběh.
- Po přečtení motivačního příběhu dáme doprostřed stolu hlínu, kráječ a další pomůcky, které jsem zmiňovala
- Každý si uřízne 2 kusy hlíny a položí si je na noviny nebo staré textilie. Vezmou si váleček a vyválí z těchto kusů hlíny dvě placky asi o tloušťce 1,5 cm.
- Z první placky vyřízneme dle předlohy tvar kohouta. Uhladíme namočenými prsty ve vodě okraje náš tvar kohoutka, tak aby byly hladké a zahladené.
- Vezmeme druhou placku a přiložíme ji na tvar kohoutka a vytvoříme z ní „jakoby“ kapsu. Vše zahladíme, aby nikde nebyly ostré a neuhlazené kraje. K uhlazení používáme vlastní prsty, které musí být navlhčené ve vodě. Pracujeme pomalu a pečlivě, aby nám kapsa držela tvar a nesplaskla nám.
- Poté vyválíme další placku, z které vytiskneme několik koleček a uvnitř dírky, také vytiskneme formičkami. Všechny tyto kolečka opět lepíme navlhčenými prsty ve vodě po obvodu celého našeho kohoutka.
- Konečná úprava spočívá opět v uhlazení všech částí výrobku, tak aby vše bylo Hladké a mohlo se to neglazurovat (natřít) a vložit do keramické pece.
- Samotný výrobek můžeme vidět v *příloze č. 9*

Motivační příběh:

Bedlivě poslouchajte a vnímejte příběh. Můžete si položit hlavu na stůl a zavřít oči a hlavně nezapomenout poslouchat. Dnešní příběh, který vám budu vyprávět má název: O kohoutkovi a slepičce

¹⁵ „Kohoutek a slepička šli spolu do obory na jahody. Po chvíli našla slepička jahodu a dala půlku kohoutkovi. Za chvíli našel jahodu kohoutek. Protože byl velice lakomý, dal si celou jahodu do zobáčku. Nechtěl se se slepičkou dělit. Jahoda byla ale příliš veliká, a tak se začal dusit. "Slepičko, slepičko! Dej mi vodu, nebo se udusím!" Slepička honem utíkala ke studánce. Jen se jí peříčka čepýřila.

---

¹⁵ <http://detsky.blog.cz/0605/o-kohoutkovi-a-slepice-pohadka>

"Studánko, studánko, dej mi vodu. Kohoutek leží v oboře, nožky má nahoře. Bojím se, bojím, že umře." "Dám Ti vodu, až přineseš od švadleny šátek." Slepíčka utíkala za švadlenou Aničkou. Jen se jí peříčka čepýřila.

"Aničko, Aničko, dej mi šátek pro studánku. Studánka mi dá vodu pro kohoutka. Leží tam v oboře, nožky má nahoře. Bojím se, bojím, že umře." "Dám ti šátek pro studánku, až mi přineseš botičky od ševce." Slepíčka utíkala za ševcem Matoušem. Jen se jí peříčka čepýřila.

"Matouši, Matouši! Dej mi botičky pro švadlenku Aničku. Anička dá šátek pro studánku. Studánka dá vodu pro mého kohoutka. Leží tam v oboře, nožky má nahoře. Bojím se, bojím, že umře."

Matoušovi bylo slepičky líto. Dal botičky Aničce. Anička dala šátek studánce. Studánka dala vodu slepičce. Slepíčka utíkala do obory, jen se jí peříčka čepířila. Dala kohoutkovi napít a tak ho zachránila. A kohoutek? Ten už od té doby nebyl vůbec lakomý a se slepičkou se o všechno hezky dělil."

Průběh činnosti:

Tato činnost byla zvolena především na procvičení jemné motoriky, aktivizaci prstů a celé ruky, s nichž spojené svalové skupiny, současně zaměřenou na zapojení fantazie, přemýšlivost a tvořivost. Šlo mi také o to, aby se klient dokázal vžít do postavení keramika, neboli keramického pracovníka. Aby měl pocit, že tvoří něco, co má smysl a přinese to ostatním radost nebo užitek.

Bylo to zaměřeno na posílení tvořivosti, jemnosti a přesnosti i spolupráce. Činnosti se zúčastnilo 7 klientů, a to ve složení: David, Miroslav, Antonín, Lenka, Lucka, Markéta, Alena. Neboli smíšená skupina klientů.

Nejdříve jsme si připravili pracovní stůl, který jsme pokryli ubrusem, na něj jsme si dali noviny a zbytky textilií. Donesla jsem kostku keramické hlíny a požádala Markétu a Alenu, aby každému uřízly 2 kusy hlíny. David dostal na starost rozdat každému nožík a váleček. Lenka roznesla po stole mističky s vodou. Zapomněla jsem podotknout, že při příchodu do keramické dílny se klienti ihned oblekli do pracovní zástěry, aby nedošlo k umazání.

Každý si vyválel dvě placky. Jedna byla použita na to, aby se na ní vytiskla podoba kohoutka (kterou jsem měla předem k dispozici). Poté vyváleli druhou placku, kterou použili jako kapsičku, kterou museli dobře přidržet a uhladit, aby v ní vznikl prostor jako je v kapse. Nato docházelo k úpravám očí, zobáku, chocholky a ostatních

součástí, co by měl pravý kohout mít. Namočili jsme si všichni ruce ve vodě a všechny hrany, součásti kohoutka opracovali a uhladili navlhčenými prsty, tak aby bylo vše hladké a nebyly nikde nerovnosti.

Následně jsme každý svůj výtvar na druhé straně podepsali, neboli jsme spíše vyryli naše iniciály. Nechali jsme výrobky na jedné straně stolu, který je určen pro výrobky, které mají být dány do pece na vypálení.

Výrobky se vypalují v elektrické peci. Nejdříve jak jsem uváděla se z hlíny vymodelují výrobky a dají se vypálit. Po vyjmutí z pece se nabarví jedním odstínem glazury a dají se znovu vypálit. Pokud budeme chtít použít více barev, musíme je nanášet na výrobky a vypalovat postupně. Práce s keramikou je velmi zajímavá a tvůrčí činnost, při níž uplatníme svou představivost a zručnost.

Kulturní poznatky a souvislosti, postřehy z činnosti:

Klienti si touto činností procvičovali především jemnou motoriku. Byla zaměřená na pečlivost a jemnost prstů při práci s keramikou. Bylo vidět, že tato aktivita klienty velice baví, očividně se zapojovala jejich fantazie a tvořivost. Základním podnětem pro vytvoření jejich výtvarů byla vytrvalost, trpělivost a pečlivost, s kterou klienti pracovali s materiálem (hlínou). Každý z těchto výtvarů byl jedinečný a zároveň neopakovatelný. Musím říct, že aktivita se i mě velice líbila a při pozorování klientů při aktivitě jsem zpozorovala jejich nadšení a zapálení do práce. Po skončení aktivity jsme si každý svůj výtvar zezadu podepsali, spíše vyryli do něj své iniciály. Po vypálení si mohl každý svůj výrobek vzít a udělat, co uznali za vhodné – dát jako dárek, vystavit ho, nechat si ho pro sebe.

Výrobek lze použít všeobecně, na zeď jako dekorace do níž můžeme vkládat propisky, a další materiál. Další využití je jako květináč v kterém můžeme pěstovat menší květiny.

ZÁVĚR

Téma mé bakalářské práce je: HRA JAKO VÝCHOVNÝ PROSTŘEDEK V ŽIVOTĚ POSTIŽENÝCH JEDINCŮ.

Hra jako výchovný prostředek má velký význam jak pro občany s postižením, tak i pro zdravého člověka. Díky hře se člověk učí poznávat svět kolem sebe, komunikovat s lidmi a začleňovat se do společnosti.

V mojí bakalářské práci jsem si pro teoretickou část stanovila tyto cíle:

- zjistit obecně význam hry z hlediska pedagogiky volného času a její význam na jedince se zdravotním postižením
- zjistit význam hry z hlediska naplnění volného času

= Měla jsem možnost zjistit, že činnosti, v našem případě hry, při nichž si jedinec hraje, uplatňuje i v dalších fázích života. Hry zprostředkovávají společenské vyžívání, přináší citové uspokojení, posilují prestiž člověka a jeho společenské uplatňování. Stávají se vedle učení a pracovní činnosti důležitou formou relaxace, což jsem také dokázala tím, že se jedinci při mých hrách dokázali uvolnit a ponořit se do světa her a fantazie. Prožívat každou hru dokáží jedinci zcela naplno a to je právě ve hře zcela významným úmyslem. Jedinci se odreagují od všech starostí a začnou se zaměřovat na samotnou hru. Tím dochází k relaxaci. Postupně se hra mění v uplatňování různých koníčků, které přinášejí radostné vyžívání se v činnosti i ve významných výsledcích.

Pochopila jsem, že hra jako činnost je tedy nejen základní činností člověka, ale provází ho po celý další život svými specifickými formami. V nich se uplatňuje možnost seberealizace, sebeuplatnění i společenského hodnocení, které je specifickou potřebou člověka. Proto můžeme říci, že plnohodnotné naplnění volného času každého z nás je velice nezbytnou součástí našeho života.

Hra je záležitostí svobodného a dobrovolného rozhodnutí zúčastněných a měla by vždycky zůstat především hrou. To znamená zábavou a potěšením.

Některé hry vyžadují určitou přípravu prostoru nebo vybavení (barvy, pastelky, papíry nebo magnetofon apod.). Věnovat čas a péči přípravě na hru se velmi vyplatí.

Velmi však záleží na duševní a fyzické vyspělosti jedince, na jeho momentální náladě i na směrech, kterými se ubírají jeho zájmy, bude-li mít chuť určitou hru hrát. Je především věcí nás dospělých zajistit při hře atmosféru tolerance, vzájemné důvěry a pohody. O tuto atmosféru jsem se po celou dobu mého působení ve stacionáři

Papírenská snažila. Myslím, že výsledek byl velice pozitivní, mezi klienty a mnou se utvořil přátelský vztah plný důvěry, vzájemné tolerance, upřímnosti a očekávání. Proto i hry byly prováděné v přátelské atmosféře.

Náplní praktické části je zpracování projektu hrové činnosti pro klienty s mentálním postižením. Obsahem tohoto projektu budou hry, které jsou zaměřené na výrazné zlepšení a samotný rozvoj jemné motoriky, zručnosti a v neposlední řadě i spolupráce a tvořivosti.

Také jsem se snažila, aby dané hry měly smysl i v posilování sociálních dovedností – komunikační dovednosti, kooperativního rozvíjení, sociálního začlenění ve skupině a posílení pozitivní interakce mezi postiženými pomocí vybraných her.

Při práci je nutno brát zřetel na osobnostní charakteristiky jedinců – na jejich individualitu.

V průběhu praktické části jsem se setkala s mnoha rozlišnými povahami člověka. Někteří jedinci byli uzavření, neklidní a hyperaktivní, vzdorovití, roztěkaní a nesoustředění, nervózní a úzkostliví, ostýchaví a pasivní, apatičtí a bez zájmu nebo pesimističtí. Každá bytost, s kterou jsem spolupracovala byla však naprosto jedinečnou a neopakovatelnou lidskou bytostí. Proto jsou i výsledky mého zkoumání zcela odlišné. Na to, abych mohla s jistotou říci, že byl můj počáteční cíl splněn, potřebovala bych delší časový úsek, ve kterém bych se ujistila o svých výsledcích. Ale přesto jsem mohla sledovat, že hry výtvarné – dílčí jsou danou skupinu velice přínosné a i je velice naplňují a baví je. V těchto hrách dochází k rozvoji jemné motoriky a fantazie. Musím též podotknout, že jsem během svého působení ve stacionáři byla svědkem jisté změny. Někteří klienti byli nemluvní – komunikační schopnosti se po určité době zlepšily. Jiní jedinci měli problémy s roztržitostí a nesoustředěním – soustředěnost se velmi zlepšila, mohla jsem s těmito osobami postupem času spolupracovat. Myslím, že cíl který jsem si stanovila, jsem splnila. Avšak jak jsem již podotkla, na přesné a jisté výsledky bych potřebovala delší časový úsek.

Práci a čas, který jsem vypracování bakalářské práce věnovala, mi přinesly mnoho důležitých poznatků a vědomostí. Poznala jsem, jak je důležité pomáhat lidem, kteří se ocitli v nepříznivé životní situaci. Všimla jsem si také toho, jak jsou tyto lidé za pomoc a pozornost, kterou jim věnujeme vděční. Myslím, že kdo tento pocit nepoznal, nepochopí. Pochopila jsem, že člověk si musí svého života a zdraví vážít, protože život máme pouze jeden. I když si to někteří z nás neuvědomují, máme veliké štěstí, že žijeme a jsme zdraví. Měli bychom za to být velmi vděční.

Resumé – Anotace

Moje bakalářská práce „**Hra jako výchovný prostředek v životě postižených jedinců**“ ve své teoretické části pojednává o hře jako takové, jako výchovném prostředku, klasifikace her, význam hračky, dále význam hry na všestranný rozvoj osobnosti člověka. Náplní praktické části je zpracování projektu hrové činnosti pro klienty s mentálním postižením. Obsahem tohoto projektu budou hry, které jsou zaměřené na výrazné zlepšení a samotný rozvoj jemné motoriky, zručnosti a v neposlední řadě i spolupráce a tvořivosti. Jedná se osm předem vybraných a vhodných her. Snažila jsem se, aby dané hry měly smysl i v posilování sociálních dovedností – komunikační dovednosti, kooperativního rozvíjení, sociálního začlenění ve skupině a posílení pozitivní interakce mezi postiženými pomocí vybraných her. Celou svojí praktickou část jsem konzultovala a realizovala ve stacionáři Papírenská, Praha 6, který mi vyšel s realizací vstříc. Součástí práce jsou i přílohy, které jsou důkazem samotného provádění her. Vedoucí mé bakalářské práce je PhDr. Natálie Dytková.

Annotation

Bachelor's work thesis „**Games as an educational resource in the lives of handicapped individuals**“ deals with... This paper deals in its theoretical part with games used for educational purposes as well as with the classification of games and the influence of toys for the development of the human personality. Subject of the practical part is the processing of the project which is about playing activities for disabled persons. Content of this project are games which should enhance and develop the fine motor skills but also improve cooperation, creativity and other skills. Part of this project are in advance chosen eight useful games. I tried to choose such games which can enhance social skills, such as communication, cooperation development, social integration and improvement of positive interaction between disabled persons. The entire practical part of the thesis was consulted and achieved in the Centre for disabled persons in Papírenská, Prague 6 which helped me with the realization. There are attachments enclosed to this paper which are proof of the fact that the games were carried out independently by myself. Tutor of my baccalaureate paper is PhDr. Natálie Dytková.

Klíčová slova

Hra, výchovný prostředek, jemná motorika, dovednosti, postižení jedinci, klasifikace her, hračka, osobnost člověka, výchova

Keywords

game, educational's means, fine motorik, skill, handicapped individuals, game classification, plaything, human individuality, adults

Prameny

BAKALÁŘ, Eduard.: *Hry pro osobní rozvoj.*

Brno : Computer Press, 2010 184 s. ISBN 978-80-251-2637-0.

BEDNÁŘOVÁ, Jiřina; ŠMARDOVÁ Vlasta.: *Rozvoj grafomotoriky.*

Brno : 1. vyd., Computer Press, 2006. 80 s. ISBN 80-251-0977-1.

BORECKÝ, Vladimír: *Světy hraček.*

Praha : Nakladatelství ÚV Českého svazu žen MONA 1982. 95 s. ISBN 59-244-79

CLAYCOMBOVÁ, Patty.: *Školka plná zábavy.*

Praha : Portál, 1996. 246 s. ISBN 80-7178-069-3.

ČAPEK, Josef.: *Povídání o pejskovi a kočičce, jak spolu hospodařili.*

Praha : 1.vyd., Albatros, 1992. 118 s. ISBN 978-80-00-01878-2.

HANUŠ R.; CHYTILOVÁ, L.: *Zážitkově pedagogické učení.*

Praha : Grada, 2009. 192 s. ISBN 978-80-247-2816-2.

HERM, Sabine.: *Psychomotorické hry.*

Praha : Portál, 1994. 95 s. ISBN 80-7178-018-9.

KIRST,W., DIEKMEYER, U.: *Trénink tvořivosti. Hry a cvičení pro děti i dospělé.*

Praha: Portál, 1998. 134 s. ISBN 80 – 7178- 227- 0.

MACHOLDOVÁ, Taťjana, RYŠAVÝ, Martin.: *Výtvarné práce s pohádkami.*

Praha : 1.vyd., Portál, 2005. 118 s. ISBN 80-7367-019-4.

MIŠURCOVÁ, Věra.: *Hra a hračka v životě dítěte.*

Praha : 1.vyd., SPN – Státní pedagogické nakladatelství, 1980. 144 s.

MÜLLEROVÁ, Else.: *Příběhy z měsíční houpačky.*

Praha : 1.vyd., Portál, 2001. 109 s. ISBN 80-7178-219-X.

NEWMAN, Sarah.: *Hry a činnosti pro vývoj dítěte s postižením.*

Praha : 1.vyd., Portál, 2004. 167 s. ISBN 80-7178-872-4.

PAUSEWANG, Elfriede.: *100 her k rozvoji tvořivosti v předškolním a mladším školním věku.* Praha : 1.vyd., Portál, 1992. 106 s. ISBN 80-85282-28-3.

PÁVKOVÁ, Jiřina. a kol.: *Pedagogika volného času.*

Praha : Portál, 1999. 229 s. ISBN 80-7178-295-5.

SLOWÍK, Josef.: *Speciální pedagogika.*

Praha : Grada Publishing, 2007. 160 s. ISBN 978-80-247-1733-3

STRASSMEIER, Walter.: *260 cvičení pro děti raného věku.*

Praha : Portál, 1996. 291 s. ISBN 80-85282-87-9.

ŠIMANOVSKÝ, Zdeněk.: *Hry pro zvládnutí agresivity a neklidu.*

Praha : 1.vyd., Portál, 2002. 175 s. ISBN 80-7178-689-6.

ŠPAČKOVÁ, Renáta: *111 námětů pro tvořivou hru dětí.*

Praha : 1.vyd., Portál, 1998. 135 s. ISBN 80-7178-222-X.

TITZL, Boris: *Postižený člověk ve společnosti.*

Praha : Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 2000. 248 s. ISBN 80-86039-90-0.

VÁGNEROVÁ, Marie.: *Psychopatologie pro pomáhající profese.*

Praha : Portál, 2004. 870 s. ISBN 80-7178-802-3.

VESELÁ, Jana: *Jak ve volném čase?*

Hradec Králové : Gaudeamus, 1997. 80 s. ISBN 80-7041-146-5.

INTERNETOVÉ STRÁNKY

<http://portal.mpsv.cz/>

<http://www.dssv.cz/>

Seznam příloh

- Příloha číslo 1..... Fotografie z průběhu činnosti „Císařovi nové šaty“
- Příloha číslo 2.....Fotografie hotových výrobků ze hry „Ptáčci semenáči“
- Příloha číslo 3.....Malba klientů ze hry „Jak broučci malovali motýla“
- Příloha číslo 4.....Malba klientů a fotografie obrázků ze hry „Nadaný malíř“
- Příloha číslo 5..... Návod na skládání papírových pejsků a kočiček
- Příloha číslo 6.....Hotové výrobky ze hry „O pejskovi a kočičce“
- Příloha číslo 7.....Fotografie při přípravě činnosti „Pšeničná zahrádka“
- Příloha číslo 8.....Fotografie výtvorů „Kouzelný náhrdelník“
- Příloha číslo 9.....Fotografie hotových výrobků „Keramický kohoutek“

Příloha č. 1 - Fotografie z průběhu činnosti „Císařovy nové šaty“

Příloha č. 2 - Fotografie hotových výrobků ze hry „Ptáčci semenáči“

Příloha č. 3 - Malba klientů ze hry „Jak broučci malovali motýla“

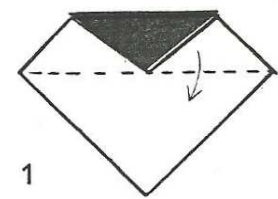

LUCKA

Příloha č. 4 - Malba klientů a fotografie obrázků ze hry „Nadaný malíř“

Příloha č. 5 - Návod na skládání papírových pejsků a kočiček

1

dvakrát přeložit směrem ke středu

2

vznikne

3

druhou stranu obrazce číslo 2 přeložit

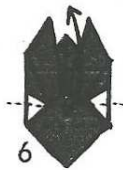
4

přeložit ve směru šipky

5

přeložit ve směru šipky

6

přeložit ve směru šipky

7

na obrácené straně namalovat obličej

1

přeložit ve směru šipky a v naznačeném poměru

2

přeložit ve směru šipky a v naznačeném poměru

3

přeložit ve směru šipky a v naznačeném poměru

4

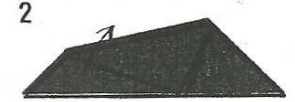
5

na obrácené straně namalovat obličej

1

přeložit ve směru šipky a v naznačeném poměru

2

přeložit ve směru šipky a v naznačeném poměru

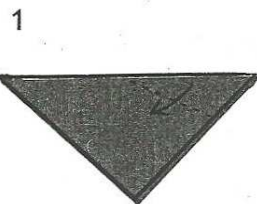
3

přeložit ve směru šipky a v naznačeném poměru

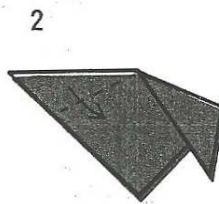
4

na obrácené straně namalovat obličej

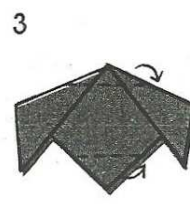
1

přeložit ve směru šipky a v naznačeném poměru

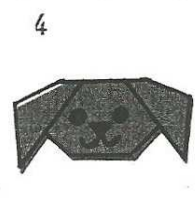
2

přeložit obdobným způsobem

3

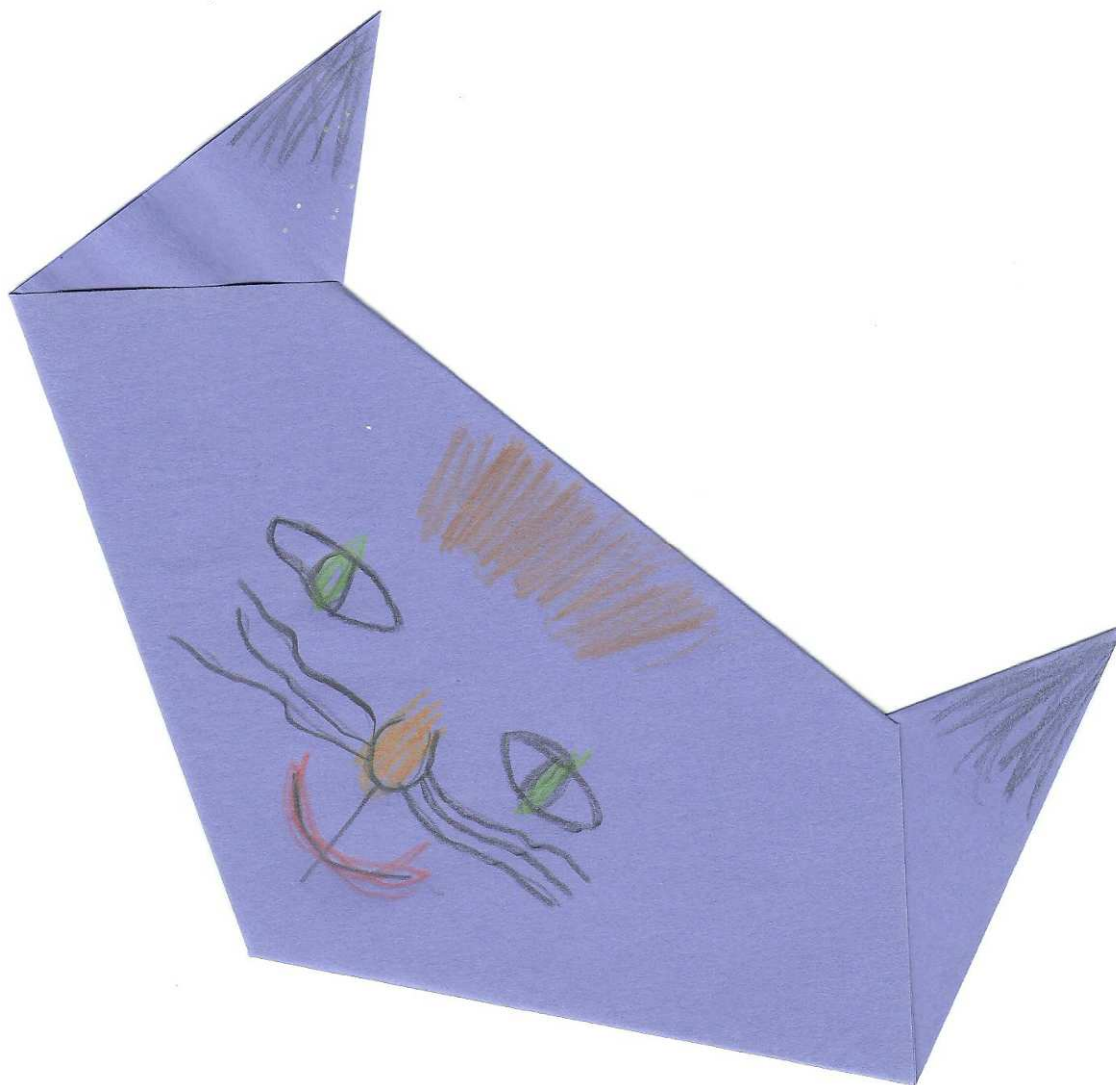
přeložit dozadu

4

a namalovat obličej

Příloha č. 6 - Hotové výrobky ze hry „O pejskovi a kočičce“

Příloha č. 7 - Fotografie při přípravě činnosti „Pšeničná zahrádka“

Příloha č. 8 - Fotografie výtvorů „Kouzelný náhrdelník“

Příloha č. 9 - Fotografie hotových výrobků „Keramický kohoutek“

